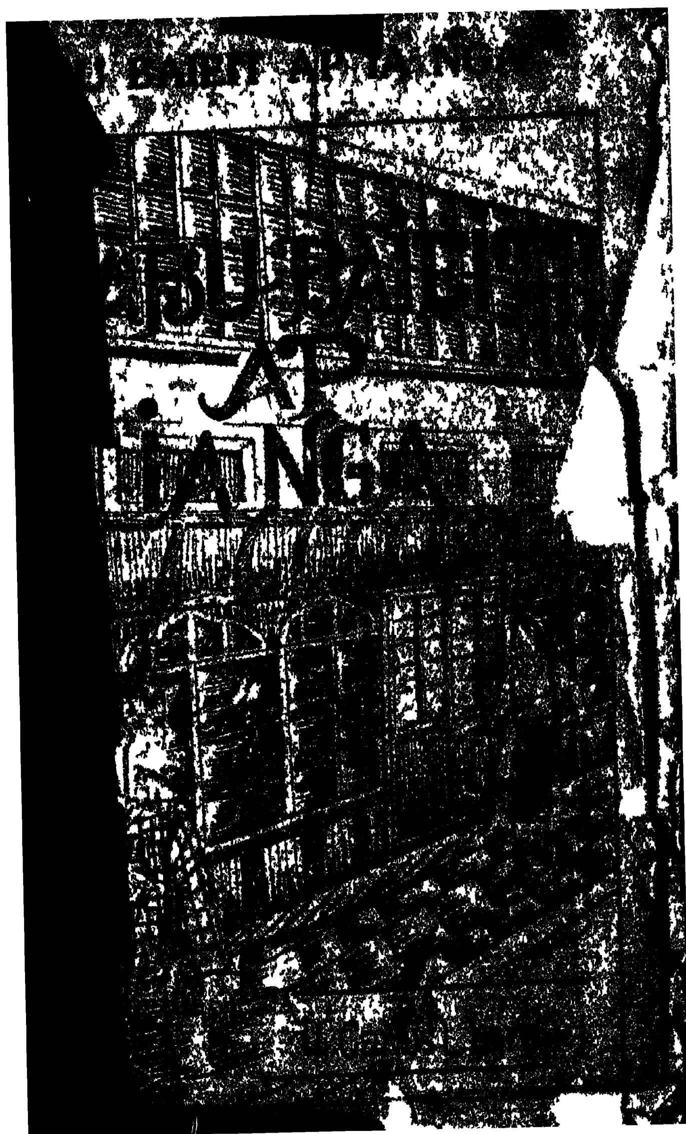

BABU BAIEIT
AP
IA NGA

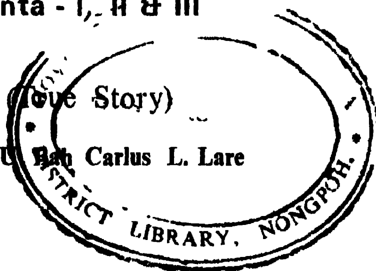

Bynta - I, II & III

(Love Story)

da :- **U Bah Carlus L. Lare**

Ka sien shon baar - 1993
La shon ha Ri khasi Press,
Shillong - 1
La pynmih da u nongthoh
(la ka hok longtrai la tyngkai)

Shikyntien

Ha kawei ka step, katba nga dang ksar ban pyndep noh ïa u Matsngi Matmiet, Sl. No. IV : la wan poi uwei u lok thymmai ba ngam pat juh ïakynduh mynno mynno ruh. U pynithuh ïalade ba u dei u nonghikai ha College. Shuwa ïa kata u hikai skul. Ngam donkam bad pynithuh ïalade namar ula tip ïa ka kyrteng jong nga. Hadien ba la ïakren ithuh-ithaw katto katne por, u lok ula pur khana shaphang la jingim ba shem jynjar Nga sngap ngong bad peit ïa u katba u dang ïathuh. Ki ummat ki r katba u batai ïa ka jingjia. Kaba da sngewsynei shisha. *ada u paradoh para-snam un shah leh ibein haduh katne la ka para-doh para-snam : ngam dei ban kun tang ha ; hynrei ai kiwei ruh kin tip iu-kane*; Nga mut hala rwei namarba nga la isynei palat ïa u. Ban dih ïa ka ruh um lah nguid shuh. Nga la pyntngen ïa u da kaba ong :-

'Ngi ki shynrang Khasi ngi long diengshain-doh naduh iin kur haduh iing kha. Hynrei ngim dei ban duh jingkyrmen tang shu iohmad shiah-tlang. Ieng rangbah hala ki ban pyni ba ngi ki 'rang Khasi ngim dei kiba pohdor. gta kan paw ba ngi dang don ia ka iktiar ki long'a man-shuwa Wan-rah da ka dkhar don-burom seh, id Khasi : hangta kin pei-shkor ki thei Khasi jong ngi'.

'Lada kaba nyngkong ka shukor da kumne: kiba ar ba lei ki dei tang ki hai bad bai Kawei ka la leit, shiphew dang-wan; hynrei kiba kumno kita ki shiphew? Ki lah dei ki Niangkas k. Niangbading, Niangkynthahum, g, Pu-sher bad kiwei kiwei. Hynrei nga ngam dei u Khyndai Tyngkong u ban mad lut ia ki um 'tiewsong, tiew-kseh ne u Pyrjong kynthah klong kynthah pathaw ne u Ja er dih um ladew dih um jyrmi ; Nangta u bteng biang : 'Naduh mynta nga la rai ban im marwei khlem khun khlem tnga. A ! Suk ka jymbuin bym ai buin bad ka kpoh ka bym seng. Marwei-ngan im kum u Syiem-Kam pher la nga dei ban iap kum u ksew ruh : Buh Car, sngewbha thoh ia-kane ka jingjia khnang-ba kan long ka jinghikai ia ki longdien'.

Kumta, naduh kata ka sngi nga la sdang ban thoh. Tangba ïa ki kyrteng ki Tyngshop la mutdur da kiwei pat ; ym da ki kyrteng tynrai kumba ki long. Ki jaka ruh la kdat noh shawei. Ia ka Skul, College bad jaka sah uta u Babu khlem da jer kyrteng ne batai la ha kino ki bynta ka Sor Shillong ki don. Kumta lada don mano mano ba ïadei kyrteng bad kitei ki tyngshop-mutdur, nga kyrpad ba kin ym sngew ei ei namar ym shym la thmu ne mut khnang Ka Khana hi ruh kam thew satia ïa-ki.

Ha kajuh ka por, wat sngewthuh bakla. Ngam shym shim kabu da kane ka jingjia ban kynthoh ïa ki kynthei; hynrei nga kynih ban kyrsiew-thiah; shuwa ba ka umsaw ka jingkyreit, jingsarong bad jingha-nga-mei kan tyllep ïa-ngi.

Khublei

U Nongthoh.

I

Por 3.30 p.m. thik ka baje skul ka tied : ki khynnah skul ki march shabai na manla ki klas : ki da ia risa bad kynkiw aitat ba la lait. Napdeng jong ki don kiba mareh beit sha jaka ieng bos khnang ban poi kloi sha la iing : don pat kiba ia tur sha aukan-sha ban ioh kham kloi. U babu Kerlang pat u leit beit-beit sha kamra nonghikai ban shong jahthait shi-por : u la thait bha ha kata ka sngi : namar naduh dang step u khlem da lait tang shi period ruh.

"Kane ka kam hikai te kaba tan bor palat. Trei shitom baroh shisngi kaiba ka tulop pat kaba rit. Kumno ki ong ba ka dei ka kam don burom ?". U kren duh nia.

Hadien ba u la dep bam shikyntien u kwai bad dih uwei u sikret : u mih noh nangta ban leit ap kali noh : namar ha iing ruh u don ki khynnah khreh kot ar-kynhun : por 5 p.m. bad 7 p.m. Kumne ki shait leh ki nonghikai : namar tang ka tulop hikai kim lah im shuh. San minit hadien ba u la ap ka bos ruh ka la wan. U babu Kerlang u rung na ka jingkhang ba nadien bad iohi ba lait kawei ka jaka shong : kumta u la pynkloi shata. Ka jingmut jingpyrkhat jong u ka her sha iing bad um kynmaw peit mano ba shong marsyndah jong u. Ka bos ka dap da ki nongrep imat : namar ki ia bun nia tang ia ka thung ka tep. Ka khmat ka i phuh bad ka shyntur ka dap da u kwai smum-smum.

"Suk kine ki nongrep long kynrad dalade ia-lade" : u kren hapoh la marwei. Katba u dang pynleit jingmut kumne u iohsngew ba don ba kren ia u :

"Babu ! leh-men-leh bym iohi", ong kata ka khynnah ba shong mar syndah jong u.

U babu u phai bad iohi badei ka khynnah skul jong u hi bad ha kyndong eh ka shong ka para-klas jong ka.

"Oh ! nga khlem da poi pyrkhat ban dei da phi. Nga nangmut ki nongkyndong aiu re." U phai ktien.

'Kein noh : ong ei bymmon kren...Tangba ka bha ban ym kren kum ia ngi ki barit.'

'Em phi kam dei kumta. Nga ngam ju niew shiliang khmat iano iano ruh. Hynrei ka shu leit jia ba nga khlem da iohi kein'. U kren hok shisha.

'Ong ei ba bun jingmut jingpyrkhat iano iano bad shu leh-men-leh da burom': Ka kren pyndait ia u.

Thred u kyndit ia ka jingnang ainia ki khyn-nah mynta bad ka jingshlan kren wat ia ki nong-hikai khlem don jingsngew leh rain shuh. Mynta um sngew lah ioh jubab shuh ban ai halor ki nia pyndait jong ka bad u la shu ong noh :

'Phi te iba nang shisha ban bishar ia ki jing-mut jong kiwei. Lano lano yn da lait por la dei

ban ia shongkai bad phi ban dup nang lem ban pule ia kiwei kum ma phi.'

'Peit ho ! wat bun nia ioh shah ot-khmut ei ma ngi la da in iohi'.

'Shah ot-khmut.. shah ot-khmut ? Mano ban ot-khmut ia phi bad balei kein ?' U kylli khlem da pei-phang.

Ki briew ba hajan bad ba iohsngew ki shu ia-wiat rymmuin iwei-ia-iwei pat bad tip aiu kin ong shaphang uta u babu ba shah lynsher jem ha ka khynnah skul : lane aiu kin ong shaphang kata ka khynnah kynjlein khlem akor : khlem jinglehrain shuh hapdeng katta u briew hapoh ka bos ruh. Napdeng kiba shu ieng : kawei ka briew ka la ong:

'Sarat ia ki nonghikai mynta mano phi ban salia : namar kim pat i kop hi kum ki nonghikai. Ki dang ia khynnah than. Ka riam ka beit ruh kim ia-hap bad ka kyrdan. Leit dei mo kum ki nonghikai mynshwa. U nonghikai da i shisha kum u nonghikai'.

'Em phi kong, ki khynnah mynta ruh ki bym komti hi. Leit long mo kum ha ki por jong phi ba tang shu iohi ia ki nonghikai ki phet san lum-san wah : namar ki lehrain da ka jingtieng burom.' La phai ktien uwei pat u rangbah uba lehse u kham tip ia ka jinglong ka juk mynta.

U babu Kerlang um nud peit iano-iano ruh : u la lehrain palat. Shisha u dang i khynnah : kum-juh ka riam ka beit ruh kam i iadei dur bad ka

kyrdan ba u bat. Ym kum ki babu mynshuwa ba phong la ka coat, teh tai bad sieh khulom arlai tylli. La dei kein ba ki briew kin pyrto ia ki.

U babu Kerlang ban pynklet noh ia kita kiei kiei u kylli ia ka jaka ba ka sah. Bad kata ka khynnah ka iathuh ba ka sah ha Lalchan.

'La dei hi pleng ba phin nang ktien haduh katne namar phi la ia kyrsum miet-sngi bad ki 'khar baw-baw shato'. U pynrap ktien u babu.

'Balei ? ki 'khar aiu?'

La rkhie pashait ka paralok jong ka katba u babu pat u shu sngap khlem jubab. U la hun hi jrut namar u la ioh pyndait nia kylla. Ha mynsiem te imat ka la sngewrem tangba kam i pyrwa ei ei.

'Sngap pha. Ka ia rkhie bein, ka sngew kumba ha shnong la jong ym don dkhar ba sah'. Ka kren dom iala ka paralok.

Ynda la poi ha jaka sangeh bos; ki la ia hiar noh bad u babu u siew lang ia ka bai-bos.

'Babu nga donkam ban ong ei ei ia phi tang ba mynta nga la kyrkieh ba ioh lait ka bos'.

'Ka kam aiu mo kata ? Nga tharai ka dei kaba ngan lah ban iarap. Ne phi mut ban nang pyndait nia shuh shuh ia nga ?'. U kylli danda ia ka.

"Em phi, ka dei ka kam kaba phi lah ban iarap lada phi mon. Lada phim mon te don lad hi ban thaw da kumwei pat'.

'Khlem da tip ia kata ka kam kumno ngan nud ban kular. Lehse ka long shaba palat u pud ba ngam kot ka bor?'

'Nga mut ban ong ba nga kwah wan khreh kot ha phi'.

'Kumno phin wan khreh kot bad nga na shaduh shatai phi lah hi. Ka la jngai palat.'

'Ha skul kein : pynkhreh ynda wai'.

'Ha skul te ngam ju pynkhreh kot phi. Dei tang ha iing ba nga buh khynnah khreh kot bad kita ruh ki long tang kiba najan. Sa kawei ruh la katta phin dang sdang te la jynjar. Sa tang arbnai ki eksamin kin sa sdang. Aiu lah ban leh ha ki ar-bnai?'

'Namarba la jan ka eksamin kein ba nga kwah ruh, banda dei ba dang jngai lei ngam donkam nongpynkhrehkot.' Ka phai ktien. 'Nga kwah la kumno kumno ban ioh shong klas X ha u snem ban wan'.

'Imat ki khynnah mynta te ki leit khreh kot tang ha ba ka eksamin ka la jan khnang ban ioh pynbieit ia ki nonghikai ne ban thied buit na ki'. U mutdur ha la mynsiem.

'Sngewbha seh babu iarap lem. Isynei lem namarba i pang i mei baroh shi katta ngam lah ban leit khreh kot. Ha iing ruh ym don mano mano; namar nga dei ka khun marwei'. Ka kyrpad ia u.

'Balei phim leit ha kiwei pat ki nonghikai kiba ju leh ia kane ka kam hapoh skul hi ban suk'.

'Ba nga kwah ha phi kein. Bad kiwei ngam da sngew mon'. Ka phai ktien.

Imat ka kwah eh ban khreh kot bad u namarba u shim jingkhein bad *Science* : kiba dei ki subject ba ki khynnah Khasi ki shait tlot eh. Ha ka juh ka por kine ki subject ki la long *Compulsory* ia baroh ha ki skul.

'Mynta kumne te ngam pat lah ban rai. Ngan hap da pyrkhat shwa phi kata-phi don ruh tang marwei ; ngan....

'Bha ba tang marwei kein ; ngin kham lah ban ïa phylliew jingmut kham janai. Haba ia bun lei ban kham kylli than ruh ym da nud bad lehrain ruh'. Ka pynkloi.

'Haba kumta haei kein? Ha skul ruh ym long. Sha iing ruh la jngai'.

Hamar kata ka por la wan lap u paralok jong u uba dang wad khnang ia u; kumta um shym lah ban pynkut bad u ong noh ia ka ba un sa iakynduh biang ha ka sngi ba bud ban ia pynbeit. Ka ruh ka shu leit noh.

'I ei ito mo?' U kylli u paralok bad ka leh sammut artad. 'Mynta sa da i khynnah riam *uniform* pat'.

'Em phi! Phi ba kren kai than. Ia ka khynnah skul ruh phi mut kamkai pynban.' U phai ktien.

'Balei ? Ka khynnah skul kam dei seh ka samla ? Bun ki babu mynta ki iaiaid samla bad ki khynnah skul. Phin sngewpher lei. U kren pyndait nia u lok.

'To, to phi ; wat pyndait than. Ia ngin ia pyndep noh la ka kam la jong. Lada dei kumta lei kan kham bha; namar nga don kam nongshet-nongtiew ha iing', U pynkut.

II

Ha ka sngi kaba bud tang shu mar iawai skul, ka la ap ia u bad kylli aiu u la rai. Ma u pat um kwah ban ia bun nia hangta, ula ong ia ka : 'Ia ngin ialeit ryngkat bad ia kren artad aiu lah ban leh. Kumta ula bat da ka taxi ban kham kloi. Hapoh taxi u ong ia ka ba ka jaka ba u lah ban leh mynta dei tang ha la iing. Ka ruh ka la koh-nguh ban wan beit sha iing jong u tang mar iawai skul. Ha kata ka sngi u la ialam ia ka sha iing khnangba kan dup tip ia ka iing hadien kane. Da ka taxi ka shimpor tang 15 minit ban poi. Ynda ki la ia shongkai shiphang ka la kylli ia u.

'Phi sah marwei ne babu?'.

'Haoid. Marwei kein bad no pat. I mei ruh im don shuh. I la khlad naduh ba nga dangrit. I pa ila leit 'meinah. Ki hymmen kynthei ki la ioh la ki nongsumar. Sah marwei mynta'.

'Hymmen shynrang pat?'.

'Ngam don hymmen ne para shynrang, hynrei tang marwei bad nga dei ruh uba khatduh'. U ia-thuh ia ka.

'Ani ! sngewsynei ia phi ba phi shu long mar-wei kumne. Lada shitom mano ban sumar kein'.

'Leit sha hospital kein haba la don ki hospital ngin khuslai lei. Don ki nos don ki doktor'.

'Shano phi yn shu hun tang ha ki nos khlem ba ha iing-ha sem. Kaba eh phi ban shu khein duh kumta.'

'Haba ym don lad ym bansc kein. Hun la ka hun katba pyniaid Uba nalor'.

'Wad noh da i men kmie kein i ban sumar ia phi'. Ka kren sammut artad

'Kata kam dei ka kam kaba suk ban pyrkhat. Kaba dei haoid bandon: hynrei lada ym sngewlah ban pynbiang kam bha'. U peit artad ia ka. 'Mynta kane ka pyrthei hiran kam long kaba suk ban don khun don tnga haba ym biang kajingioh. Nga lei u ba trei da kum ine i kam barit shano yn lah ban pyndap. U bnai ruh ym pat shiteng hapla pat la sah tang ki tympewtyrkhong'. U kren danda.

'Kata baroh ka dei tang ka jingpyrkhat ki 'men-khapnap 'men-bishni; hynrei kam dei kaei kaei ruh..tang ki khynnah khreh-kot ruh ar-lai kynhun nangta sa ka tulop na skul; Phin ong ba phim lah kyrshan ka bymdei'. Ka kren kum ka 'riewtymmen.

Ka la pynnoh da ka nia kaba biang bad um lait ia phai nia shuh da kumno kumno bad u la shu ong;

"Kata te ia-kyrshan lem noh ma phi jait ba phi la ai ia nga da kata ka nia'.

'Katno phi donkam; ngan ailut hi ia phi katba don. Ngan ai noh mynta ne lano phi kwah. Ani!

sngew synei ia phi. Ki briew ba-don baem ki shait kham nang hi ban ud ban nam: hynrei ki bymdon te kim nang namar ki tip ba lada ud makna naei yn ioh.' Ka pynkut.

Nangta u babu Kerlang u lam noh sha kawei pat ka phang namar ym lah shuh ban phai nia ia ki jingkren jong ka. U kylli ia ka:

'Nangta phi pat phi iadonkatno ngutshipara?'

'Ngam don hymmen ne para bad nga dei ka khun marwei'. Ka jubab.

'Wa! phin ong kumta-lymboit tang marwei. I mei i pa pat ki ia trei ia kam aiu?'

'I mei te i rep lyngkha bad i pa pat i trei sha dkhar. I don ha ka kam shipai. Mynta la arsnem i khlem wan shuti, tip balei'.

'Phi iadon la ka iing ka sem lajong em shatai?'

'Ngi iadon la ka jong tangba kaba rit'. Ka jubab.

'Te, tangba don ka lajong la biang da ka long kumno kumno ruh. Lait na ka shongwai kum ma nga. Kane ka shongwai hap phet na wei sha wei, thait tang ka kit tiar. Tang pynkiew baiwai la hap krad. Nga la thait shisha kane ka shongwai hapdeng sor'. U bynniaw.

'Wan sah noh sha iing jong ngi shatai: ngin ym pynkiew dor kumta. Tangba, phi ba la shait

mlien hangne hapdeng sor phin ym sngewtynnad shuh ban sah sharud sor ba jngai na ki jing-sngewbha'.

'Em phi kam dei kumta. Ha ka jingshisha nga sngewtynnad ban sah shabar na sor. Hangne ha sor la bun briew palat; lyer pyngngad ruh ym ioh shuh. Ban kren shaphang ki kam sngewbha lei nga ngam ju sngewtynnad ! ngam don por hi ban ialeh sngewbha kumta.'

'Kein, kein!. Wat leh bymbna eiei ruh em. Bunsien nga shait iohi ia phi ha sinema. Kham tam lei lei ha ki sngi u Trai. Katta ruh phi ong kumno?' Ka pyndait nia biang.

'Ban bad phi te ym lah ialeh. Lada nga iathuh hok ruh long pynban kumba thok: ngan leh noh kumno? Haoid teng teng nga leit hi tangba ym dei kein man ka por kumba phi ong. Lada long kumta te imat phi ruh phi dei iwei na ki ba smat bha ban leit sinema. Toi, kumno phin iohi ia nga?'

'Nga shu iohi namar nga dei iaid lynti nangto kein'.

'Nga sngewthuh mynta ba phi sngewtynnad ia ki sinema. Ia ngin ia leit peitkai lang noh shi-sien. Lada don bad phi lei kham suk ka shim tiket, lait ruh na ka jingiathngian'.

'Oh! phi mut ban pynlong nongshim tiket ia nga? Ish! phi te phi shalak bha. To, jaid badei ia phi u babu ngam banse ban long nongshim tiket sinema. Haba kumta lano mo?'

'Wa! em phi ba nga shu kren kai phi pynlong shi sha. Ngam mut satia kumta'. U kynrup ktien kloi u da saw kyrang artad ki ngab.

'Haba phi la pynmih dala ki shyntur phi dang nud ban ongba phi shu kren kai? Kata te ka mut ba baroh kiei kiei ba ngi la ia kren naduh mynhynnin ruh ki long ktien kai kein. Kumno ngan shaniah haba kumta.'

U babu bapli u la poi ha ka khim khaid. Um lah shuh ban ai nia da kumwei : ki *ready made answer* ruh um don. La kut ka lad ia u. Ha ka jingduhnia u la kum kren khlem pyrkhat.

'Sa wan lashai kata ngin ialeit lang, ka dei ruh ka sngi saitjain. Ka biang hi namar ngim long skul lashai. Ngin leit da kaba 2 30 p m.'

'Haei ngin ia-kynduh bad por katno baje?' Ka kylli.

'Ngin sa iakynduh ha jaka ieng bos Laitumkhrah por 1 baje eiei la biang nga tharai.'

'Ka biang hangto ruh. Sa wan ap kein, peit ioh phi klet te ngam kren shuh artad.'

'Khlem ar-tatien ia kata. Lada nga kum slem da ap kein wat leit phet noh'. U ong ia ka.

Ka por ka la ïaid bad ha ka jaka ban ïakren shaphang ki lynnong kot; poi pynban sha ka ïa pynbeit leit sinema. Hamar kane ka por ki khynnah khreh-kot jong u ki la poi. Kumta ki shu

ïa pynkut noh ïa ki nia jong ki. U Babu u leit on ïa ka haduh jaka ïeng bos. Hadien ba ka la ïoh kali u wan phai noh sha ïing ban pynkhreh-kot ïa ki khynnah klas IX. Ha kata ka janmiet um sngewthuh sngewthaw aïu u batai ïa ki khynnah. Ki khynnah ruh hato ki peiphang ïa kaei ba u batai ha ki ? Ka long kaba ar-tatien ban ong haoid. Haba kiei kiei bympat ju jia kin wan jia ha ka jingim jongno jongno ki da pynkulmar ïa ka jingmut jingpyrkhat haduh ban bat lakam ruh ym lah satia. Kane ka ju jia ha ngi iwei-pa iwei la ngi rit ne khraw, duk ne 'riewspah.

Ha kata ka miet shwa ban thiah u Babu Kerlang haba u kynmaw ïa kata ka khynnah u la kren weibriew:

'Kaei ka jingthmu ka don ngam lah pei-phang. Balei ka shrai ïa nga bad ka thap tang ban ïoh wohnia ne pyndait ? Ka kren shrai haoid ; hynrei haba peit ïa ka dur khmat pat i shoh bieit, i hun bad ilup. Ngan sa bishar bha lashai ka sngi aïu ka mut.'

Khop u bsuh hapoh nep bad ïohthiah suk mynsiem.

III

Ka sngi ban ïaleit sinema ka la wan. Por 10.00 baje mynstep la ther u 'lappraw jingkyrmen; hynrei tang hadien san minit u la rang. Dap 12.00 u babu u la sei ïa ka patlum jeans rong blue, juti boot saw-bthuh, sopti lieh lyngkot kti bad ka jaket LT rong doh. Da kine ki riam u long phis phos bha namarba u jrong rynïeng bad lieh snieh-doh. Hadien 20 minit u la mih na ïing. Hamar kane ka por ka trai ïing ka la ïohi ïa u bad pyrta:

'Shaei bahduh phin leit ?'

Ka shait khot bahduh ïa u namarba ka sngew ieit bad sngew para.

'Ngan leit kai sam'a noh mynta ka sngi.'

U rkhie artad ïa ka.

'Iba kumno ita, phim pynithuh lem ïa ngi? Nga la ipher tang na ki riam ruh.' La kren dauda sa ma ka bad wiat rymmuin.

'Donbok ho kong ban ïa ïoh ot kek. Phi lah ban nang shut lypa ki bniat dait doh-sniang.'

'Kynmaw tang bakla te, ngan tyllup artad da ka karai phon kjat masi.'

'Lada nga poi burom phi dei ban pynbiang ïa nga shisut bad ... ...'

'Ym dei tang katta : ïa ka *Gipsy Maruti* ba ngi dang phah ngan ai niah bad shong shwa ïa phi bad kata ka Mahadei.' La nang pynbang shuh shuh ka trai ïing.

'Ngan ïaid noh shwa. Tangba bun ktien ma phi hangne duh ïathaim kti pynban shibit.'

'Khie ! khie ! Bahduh ïoh ia phoi-shyndud bad song ki rymmiang shyntur kat ka doh shipiah.'

Kumne ki shait ïakren danda la kum ki khynnah rit ba ïa luh-luh............ wa !.

Ynda u poi ha jaka ïeng bos Laitumkhrah u ïohi ka thie ka Seralin ruh ka dang shu hiar na bos. Wow ! ma ka ruh ka la riam stai bha. Ka phong da ka *maxi skirt pink*, ka *high neck* ba lieh, *sweater* lieh bad juti ruh balieh. Ka rah bad i bek rit ba shu bat ha kti. Ka la nang kham i bha briew ar-shah da kine ki riam Ka Seralin ruh ka la ïohi ïa u. Maikumta ka la wan shajan bad kylli ïa u :

'Phi la ap slem babu? hei ! Bahduh ?'

'Nga dang shu poi kumne hi', u jubab.

'Nangta ngin ïaleit haei kham itynnad? Lah ha Anjalee nga tharai ba dei ka phlim phareng.' Ka ai jingmut.

'Ka kyrteng kaei ka phlim ha Anjalee ?' u kylli.

'History of the world - I. Nga la ïohi *trailer*, ka itynnad bad jrong bha.'

Kumta ki ïa ïaid sha Anjalee. Ha Anjalee la khapngiah u briew, hynrei u laiñ kynthei u duna. Ka la ïeng laiñ ban shim tiket bad ma u pat u shu ïeng narud. Katba ka dang shim tiket haba u peit ïa ka u dohnud u shu lung jai-la-jai bad ïapbieit ïa ka jingshalak kyntiak jongka. Hangta ka jingpyrkhat ka wan:

'Kam pher wat la ka dei ka khynnah skul ruh. Tang katno kan sa lait na skul bad leit *college*. Ynda ka la lait na skul mano ban tuklar ïakata. La kumno kumno ka dei ban lait matrik shwa. Sa tang shi snem tam: ngan ap shitom.'

Hapoh hol katba dang pyni kai ïa kane katai, ka Seralin ka ïathuh ha u ba ka ïoh wan da kaba shu thok ïa ka kmie jong ka. Ynda u tip ia kane u la ong:

'Haba kumta phi ong ïa i ba phin leit shano?'

'Nga ong ïa i ba ngan leit khreh kot. Nga la rah ar-tylli ki kopi, hynrei.... ....'

'Shano kita ki kopi mynta? Ngam ïohi ba ki don bad phi?'

'Tang lait na ïing, nga la buh noh ha dukan ka paralok. Shibit ynda leit phai ngan sa shim pat ïaki. Lada ngam thok kumne te ngan ym lait ban leit shaei shaei ruh ha ki sngi saitjaiñ. Man

ka sngi saitjaiñ nga dei ban leit ïarap kam sha lyngkha'.

'Kata te kaba sngewsih lada in tip ba phi thok. Hadien in sa nang kham pyrkhing ia ka leit ka wan jong phi. Khambha ba ïathuh hok, lada im shah te la dep. Phim dei ban saitlah ia i'.

'Dei ba nga iakut bad phi ba nga hap thok. Ban da dei bad kiwei ngan ym leh kumta'.

'Nga sngewsih ban ong ba nga dei ka daw haduh ba phin thok ia la ka kmie'.

Ka phlim ka la sdang kumta la shu kut noh kata ka jingiakren. Hadien san minit ba ka phlim ka la iaid, ka la sei kwai ban ai ïa u: namar ba ka dum um iohi ba ka ai ruh bad ruh ba khlem da tyrwa. Kumta ka la tyrsuh da la ki jong ki kti haduh ki jong u. Nangta ka dem artad ka khlieh sha kadiang jong u. Suki suki katba ka phlim ka nangiaid ka ksang'ti kamon jong u bad ka ksang'ti kadiang jong ka ki la ïa thaiñ lang bad ki shympriah'ti ruh la ïa pa-ra-rom kumba sieh dieng kper. Mano ba ai buit ban leh kumne? Dei ma u nyngkong ne dei ma ka? Em! ym dei mano mano ruh; hynrei la shu jia ba ki la ia trei-kam hi na baroh ar-liang. Haba ïohi ki bynta ba kham i shongshit ha ka phlim ka da khem thriat-thriat ia ki shympriah'ti jong u. Shi-pawa ka phlim ka la ïaid, ki ïa pynleit jingmut beit tang ia ka phlim. Hynrei, hadien kata, ki khlieh ki la ïa tyngkhuh lang bad la sdang ban ïakren ïa kane katai. Ki da

ïakren ruh mian-mian namar ïoh kin ïohsngew kiwei. U Babu Kerlang u ong.

'Mynhynne, katba phi dang shim tiket nga iohi arngut ki khynnah kynthei, ki para klas jong phi. Hadien ba phi la ïoh tiket phi wan beit-beit sha nga. Ha kata ka por nga iohi ba ki ïa peit ïa ngi bad ïawiat rymmuiñ para-ma-ki. To te, tang la *Monday* la bna lut ba ngi ïa wan peit-kai lang.

'Balei! phi tieng seh ïakata?'

'Ngan tieng lei, tangba sngewlehriañ keiñ. Phi tip hi ba ki khynnah mynta ki dei kiba stad ktien. Kin sa ong ba nga ïalang samla bad phi; khlem.... ......'

'Ai kin ong kumta ruh; kam pher ei ei. Nga te ngam ju salia.'

'Lada tip tang para khynnah kam pher; hynrei nga tieng ïoh kan poi sha ki tyngdong - shkor kiwei ki nonghikai kiba bishni ïa nga. Na ki kan poi sha ka *Headmistress*.'

'Oh! don seh napdeng ki nonghikai ba bishni ïa phi?'

'Don hi iwei-ar napdeng ki kong.'

'Lehse ki bishni ban ïohi ïa phi bad kawei pat ka briew namar ba phim pushe ïa ki, para ba ïaryngkat kyrdan.'

'Em phi. Ki tymmen ba la don khun don kti. Ym dei kiba dang samla.'

'Ma ki ruh ki bishni namar ïalade ki lah da dep jam ïa une u pud: kumta namarba kim ïohlad shuh ïalade ki bishni ban ïohi ïa kiwei ba ki dang sdang. Mano bym bynnud ïa kane ka por. Ha ka jingim, dei tang kane ka por ka aiom ba sngewtynnad tam. Lait nangta, ïa ki kynthei lei rynjaiñ sa ka bah khun bad dien bad khmat'.

'Lah ban dei kata kawei na ki daw. Lehse don ruh sa kiwei pat'.

'Isih shisha phi ïa ki briew mynta ba ki ïalorni than. Ha ka jaka ba kin sneng ki ïa lorni pynban lane ïarah khana sharum shaneng. Ha ka shi-minit ka khana na basa doh-kha ka lah ban phriang shaduh basa kwai. Nga dei makna ka kynthei hynrei nga isih ïa ki kynthei ba ki ïa lorni than ïa kiwei. Khun la jong ki klet noh bad ïohi khliaw ïa ki khun ki briew'.

Kumne ka nia ka nang jrong. Katba kiwei ki dang ïa muja ïa ka *Shad-step* ki phadar-sister; ki pat ar-ngut ki ïashad kdup da ki nia, haduh ban da wai ka sinema. Na Anjalee ki ïa poi pat sha Paramount Restaurant ban dih sha. Ki ïashong ha ka cabin ba hi kyndong khop ban lait na ka jingiohi ki briew ba rung ba mih. Ki da ïa bam shaw doh-syiar ruh na kajuh ka pliang. Kumno sha kine kiei kiei ki trei-kam sted hapdeng kine ar-ngut? Ka long kaei kaei kaba phylla haba ym pat don na kano ka liang ba phla jingieit. Hynrei ngim dei ban sngew-phylla ba ka kam ka kren khamjam ban ïa ka ktien.

Haba bamja ha ïing ar-pliang ar-minit. Kumno keiñ hangne pat *Shi-half* ar-ngut ka shim por shikynta tam ban pynlut? Hato dei ba u shaw um don jingmad ne balei? Haba u Ieit bad ka Ieit ki ïadon lang, ka shi-sngi ka long tang shi kynta. Ki palong jingieit kim pat dep sei lut la dei ka por ban iakhlad sha la ki ïing ki ïing. Lada ïakynduh man ka sngi ruh kim ju dep. Imat kata ka phang jingieit ka long kaba ïar haduh katta katta, kaba donkam bun kyntien ban pynshai bad bun rukom ban pyni. Ha ngi imat ka pher na ki phareng. Ha ki phareng tang shu kynnoh ia kine ki kyntien *I love you* (Nga ieit ïa phi) to ki la iakdup iadoh-katba ha ngi pat tang ban ïoh bat kti ka shimpor shisnem. Haduh ban ïoh kdup-iohdoh lei ynnai da ia batai. Ha uwei u lok nga iohi ba kawei kawei ka shithi ba u ioh na ka Ieit jong u ka kham jrong ban ia ka *note* ha ka *history* shaphang ka *Sepoy Mutiny*. Lada lum-thup baroh ki shithi naduh ba sdang ïalang haduh ban da iashong kan long kat ka Riti Synshar Ka Ri India. (Constitution of India).

Mar-ia-mih na *restaurant*, u Kerlang bad ka Seralin ki la dei ban iakhlad noh. Shuwa ban iakhlad u Kerlang u ong ia ka.

'Wat pep ho la *Monday* ban wan khreh kot'.

'Lada phi phim klet, kumno nga lei ngan lah ban klet?'

'Leit ho kata, wat sngew ei ei ba ngam lah ban leit buh ia phi sha iing'. U ong.

'Kam pher mynta shisien, hynrei ha kawei ka por te phi hap leit. Leit suk Bahduh'.

'Leit suk ma phi ruh'.

Hadien ynda ula shong hapoh Mini Bus ula pyrkhat marwei:

'Mano ba hikai ïa ka ban khot 'Bahduh ïa nga? Ap: ynda ka la riam *uniform* skul ka khot kumno, 'Bahduh' ne 'Babu'?

Ka taïew ba nyngkong ba ka wan khrehkot ki ïa kynduh lang na stan bos Laitumkhrah ban leit sha ïing jong u. Tang kynjoh sha ka ba-ar naduh jaka ap-bos na jan skul syndon ryngkat ryngkat shaduh ïing jong u, lait noh ki sngi shuti. Ma ka ka la sdang sa ka wan rah sngewbha da ki jhur: kum; u kubi, kajor, sohmyñkenashar, bit, phan bad kiwei. Kaba um ju klet lei ka jingwanrah sohphlang bad u nei. Haba u tyrwa pisa ruh kam ju treh. Kane ka la pynlong ïa u haduh ba um nud shuh wat ban shim bai khrehkot.

Shibnai tam hadien, ha kawei ka janmiet ka wan rah ïa ka *note* saïan jong ka bad ka ai ha u ka ong:

'Sngewbha seh Bahduh *pynkorek* lem ia ki jingbakla. Ha kito ki bnai-ba shitom i mei nga khlem ïoh lut ki *note*: hadien ñga la shu bud na ki paralok. Namar bym ithuh bha ïa ki dak jong ki lehse kin bun ki jingbakla'.

'Buh, ngan sa peit shibit shwa ban thiah. Lada nga lah pyndep tang shibit, phi lah ban shim noh la shai janmiet'.

Ha kata ka miet shwa ban thiah kumba u la kular u la shim ïa kata ka kopi ban sdang ban peit. Hynrei mar-ïa-plied ha ka sla ba nyngkong-eh u lap ba la thoh da ki dak khraw (dak-iong) kumne :

'BABU BAIEIT, AP IA NGA'.

Ha trai pat hapoh braket la thoh da ki dak lyngkot kumne; (R.S.V.P.)

U la lyngngoh ngaiñ. Hato la thoh hi ma ka ne la leh shutia mano-re-mano ? Um sngew lah ngeit ïa kane. Haba u peit ïa ki dak pat, ki dei ki jong ka khlem pher. Wow ! ka skei ka la wan dem hi ha trai u sla sohkhia. Kitei ki dak lyngkot lei um pei-phang ei-ei ruh : la u sdang ban pynwan da kumno kumno ruh kim wan rah jingmut ei ei. Tang ba u pyrkhat ïa ki la wan lap sa ka shohsamthiah; kumta ha kata kajuh ka sla u la thoh lem :

'NGAN AP HADUH PHIN DA HEH'
(R.S.V P.)

Ia kito ki dak lyngkot u thoh-la-ka thoh khlem sngewthuh ki mut aiu. Mynmiet u phohsniew ba kata ka khynnah ka pynkyrshut-met ïa u ba u sum. Ynda u kyndit thret ! Wa ! da ka miaw ka dem halor nep kup-thiah.

Ha ka step kaba bud la wan poi u paralok jong u, u Phas. U wan kyrpad ïa u Kerlang ban ïarap lem ia u para jong u namar u shem jingeh ïa ka jingkheiñ. Hadien ba la dep ïapynbeit; u Kerlang u la kylli na u:

'Ka mut aïu phi Phas R.S.V.P. ?'

Wa ! kat phi u babu ruh phim tip tang ïa ine ?' La wiat danda u Phas. 'R.S.V.P. ka wan na ka ktien French kaba mut. . . . . . .'

'Shu thoh hangne phi Phas. Nga u klet bieit te ym long ba phin shu ïathuh-ktien'.

Nangta u Phas u thoh bad kynnoh artad :

'*Respondez S'ilvous Plait.* Ha ka phareng ka mut: '*Please answer this letter*'. (Sngewbha jubab ïa kane ka shithi)·

'Oh ka mut kumta mo ?'

Hynrei hapoh mynsiem u khuslai bad kylli ïalade: 'Kumno ngan jubab haba kam dei ka shithi, hynrei ka la shu thoh kumto hapoh la ka kopi la jong. Pleng dang bun kiei kiei ba ngam pat tip wat la nga dei u babu. Naei kato ka khynnah ka tip ne lap ïa kitei ki dak lyngkot, haba mynhynnin baroh shi-miet nga wad ha ka *Dictionary* ruh ngam lap'.

Wat la ka Seralin ka la thoh da ki dak kiba heh bad shai; u Kerlang u dang artatien bad um

pat ngeit : namarba ka dei tang ka khynnah skul jong u hi bad kawei ruh ba ym ju don rukom ba ka kynthei shwa kan tyrwa ha u rangbah. U tharai pynban ba ka mut ban thied buit ne ban pynbieit ba la jan eksamin.

IV

U bnai ba nyngkong bad u ba-ar ki la ïaid bad la kynjoh sha u ba lai. Ka jingkhreh-kot ka iaid beit shaphrang ryngkat bad ka jingieit kaba nang tehsong ïa ki mlon. U Kerlang wat la um pat da shaniah ïa ka ruh, hynrei um lah lait : u hap ban pynpaw la jingieit ba u don da kaba u syrpud-syrpai ïa ki kti jong ka hadien ba la dep pynkhreh-kot. Sa tang ar taïew ka eksamin kan sa sdang. Mynta u sei lut la ka buit ka bor ha ka ban phrung lut ïa kiba donkam ha la ka ieit. Ha kawei ka janmiet katba u dang ïaid lyngba ïa ka kopi jingkheiñ jongka na kawei ka sla sha kawei pat ban buh dak ïa ki lynnong ba kongsan; u la lap ha ka sla ba hapdeng ia ka *phormula* thymmai kaba um lah pei-phang. Kata ka phormula ka long kumne :-

Kerlang - k.g. = *Like*

Seralin - s.i. = *Like Love*

Or *Love* = *Marriage*.

Ka *Phormula* aïu kaba kum kane kaba shuiapom ïa ki dak ba ïa kajuh bad iehnoh ïa kiwei pat bad pynmih *Love* pynmih *marriage*? Ia kane la dei ban phah sha ' *Hall* bad u *Night* ne sha ka *Shakuntala Devi* ban kheiñ. Mynshwa u la king khlieh haba u lap ïa ki dak lyngkot R.S.V.P., ha kane mynta lei ha ka kot aïu un lap ia kane ka *phormula*. Balei ba da pyndonkam khnang da ka kyrteng jong u bad jong ka, ym da kiwei pat ki kyrteng ? Haba um lah pei-phang, u la rai ban

kylli ïa ka ha ka sngi kaba bud. Mynta te um lehraiñ shuh ban kylli eiei na ka. Hynrei hamar kane ka por la wan kai biang u Phas.

'Phi don ha ïing mo Bahduh ?'

'Oh ! haoid keiñ. Nangta phi wan mih naei ne phi wan khnang shane?' u kylli.

'Nga mut ban wan kylli na phi la u para jong nga u wan khreh kot tista ne em ?'

'Oh ! U Aibor u wan tista. Um ju pep. U babit ruh u khynnah ha ka jingkheiñ. Lada u ïaineh kane kajuh ka jinglong u lah ban ioh *First Division* ruh. Donbok ba un nangïaid shaphrang ha ka jingminot.'

'Mynta la ar-lai sngi nga la mut ban wan sha phi ; tangba bunkam palat nga khlem ïohlad. Ngam sngewsuk khlem da ïoh ban kylli hi : namar ki khynnah mynta ki shalaki palat.'

'Ka bha keiñ ba phin kitkhia kumne. Kawei ruh lada phim wan kumne shi paralok ruh la ïa jngai lah ruh ban ïa klet noh katba nangïaid ki por. Kumba ong ki pharcng : '*Out of sight means out of mind*.'

'Kata kaba dei Bahduh. Nga ruh nga mynjur. Tangba ha kane ka pyrthei bunkam mynta ; teng teng ïa ki paralok ba da ïa ieit bha ruh la shu ïa '*hi and bye* (kumno ? To ho !).'

'Ei Phas ! mynta te ngan ym lah shuh ban ïen na phi. Nga hap ban ïathuh ïa ka jing-

shisha. Ha kato shisien ba nga kylli ïa phi ïa ka jingmut kito ki dak lyngkot dei ba nga lap ha ka shithi samla keiñ.'

'Nga ruh nga la shu mut hi naduh kato shisien ba la iohi ia phi bad kato ka khynnah ba la don eiei ha phi.'

'Sngewbieit te Phas ba ka dei ka khynnah skul la jong. Lada dei na kiwei pat ki skul ngam sngew eiei ; hynrei...........'

'Phi ba pynsngew ïa kata. Phi la tip ba u rang te u rang pha khynnah skul ne khynnah ïew, pha kha-lud ne ïapsaw wei u la i mon u phalup-la-ka-phalup na phang.'

'Pynshai lem ia kane seh Phas. Peit seh ngam lah pei phang ei ei ruh.' U sei artad ïa kata ka Kopi ba u la lap ïa ka jingïapom kyrteng.

Tang shu iohi ia kane la rkhie pashait sa u Phas : hadien u sa batai.

'Hangne phi i Bahduh, haba iapom ïa ka kyrteng jong ka bad jong phi ki tam mar-ardak ki bynilah ban ïapom namar ïapher ki alphabet. Haba kumne ka jingialang hapdeng jong phi bad ka ka biang bha bad nga kyrmen ba phin ïapoi ha ka shongkha shongnam. Kumne ki shait leh ki samla mynta haba ïalang samla. Ha kane ka jong phi la leh tang ia ka kyrteng beit. Hynrei kiba bun ki leh lang bad ïa ka jaid ruh. Haw to ngin ïa pyrshang sa bad ka jaid, ka long kumno ?' La ai jingmut u Phas.

U Phas u la thoh bad wak bad wak ïa ka jaid u Kerlang bad ïa ka jait jong ka Seralin. Nangta u pruid bad wek bad wek. Nangta u pyni ïa u Kerlang bad ong :

Shish ! naei phin ioh kum kane kaba biang pura bha. Lait satang ba phim pat mon ïa ka briew te ngam lah ban ong'.

'Kito kiba 'iaphet-lok hadien ba kila ïashong da ki snem ka mut ba dei ba ym ïabiang haba ïapom kyrteng ne kumno ?' La kylli u Kerlang.

'Ia kata te ngam da tip ho ! hynrei mynta te paidbah hapdeng ki samla ki leh ïa kane. Nga la mad dalade ruh Mynshwa nga ïalang bad kawei ka samla la kumba ar-snem. Hadien kata nga ïa-khlad noh bad ka khlem daw. Ha kata ka por ngam pat tip ïa kane ka rukom ïapom kyrteng. Shi-snem hadien ba nga la ïa-khlad nga sa tip na uwei u paralok. Kumta nga la pyrshang ïapom kai : shisha ka kyrteng jong ka bad jong nga kim ïapom satia; ki mih mar-mar khongpong. Ka jong ka ka mih '*Love*' bad ka jong nga ka mih '*Hate*,' Nangne keiñ nga sa ngeit ba don ka jingshisha ha kane ka ïapom kyrteng'.

U Kerlang u da sngewheh mynsiem tang shu tip ïa kane. Dei ruh ha kane ka khyllip-mat ba u sa skhem jingmut halor ki jingthoh ka Seralin.

'Dei kane nga tharai ba ki ïa ong shyieng-krung. Hynrei mano keiñ ba lap nyngkong ïa

kane ka rukom ïapom kyrteng?' U kylli ïalade. Uba lap ïa kane u dei shisha u khrawpyrkhat kum u Plato ne Socrates ki Greek ne u Thoh shun ki blei ym u shylluit sohphan bit thit'

Ki jingbatai u Phas ki la ngam jylliew ha ka dohnud bad ha ka jingmut jingpyikhat u Kerlang haduh ba na ka jingsyrpud-syrpai kti ïa ka Seralin poi pynban shaduh u pud ba ula kum kdup bad doh ieit ïa ka na ki ngab. Haba u leh kumne ka Seralin ruh kam ïaleh pyrshah ne pyni ba ka sngewsih ; la nang skhem shuh shuh ki nuksa ba ai u Phas. Kham mynshuwa haba u batai kot ïa ka ki ïashong mar-pyrshah, mynta pat la ïashong mar-syrdah.

Ka por kaba wan rah ka jingkylla ha ka mariang ka wan rah ka jingkylla ha ka jingim ki briew ruh. U Kerlang u bymjutip mynno mynno kata ka ïalang samla mynta u la sdang tbit bad u lah ruh ban kham shyrkhei ha kane ka liang tang pher ei ei bad ka Seralin.

Ka eksamin ruh la dep bad la ïoh *result*. Ka Seralin ka da kmen tyngeh ba ka la *pass* bha. Katno tam ka jingkmen u Kerlang lei ba ula lah ban pyn*pass* ïa ka. Ka jingïaieit kam shym la pynthut ïa ka khreh-kot khreh-sla jong ka. Ha ki por shuti ruh ka shait wan kai borabor sha ïing jong u bad haba ka wan ki da ïa pynlut ïa ka por bun bun kynta ha ka ban ïa syrdoh kham skhem ïa u kynjri jingieit. Dei ha kane ka por ba u Kerlang. u la kren shai ha ka kumne:

'Pyndep shwa ïa ka matrik: hadien ngin sa ïa peit. Wat khuslai, ngan ap ïa phi haduh ba phin da sngew biang.'

'Tang shu *pass* ïa ka matrik hi ka bha ba ngin ïa pyrkhat noh. Ka por kam shah shuh ïa nga ba ngan leit *college*: nga la dei ban peit ïa i mei bad ïa ka iing ka sem. Nga kular ha phi Bahduh ba ngan iaineh shi-ryta. Ngan ym shet kylla ïa phi namar dei tang maphi keiñ ba sngewthuh ïa ka jingim jong nga. Ngan ym lah ban siew kylliang ïa phi daei daei; hynrei ngan siew dalade hi.'

Ha kane ka por ka kynrup ïa u thrait bad ka doh ka dait ïa u na ki ngab. U Rang laiphew-naar jingmut u wiat rymmuiñ ïa ka Ieit, ka Tiewdohmaw. U doh u dait-ieit kylliang ïa ka khlem tyngkai;

> Iathuh ko 'er iwbih ïa nga;
> Hangno i rieh i ieit mynta,
> Ym dei ha kut shadem jong nga?

V

Ka snem kaba bud, naduh tang mar ïa plie skul u la sdang pynkhreh kot ïa ka. Ha kane ka snem lei u da ai lut naduh mynsiem baroh katba u don la ka bor khlem tyngkai tang khyndiat ruh. Ka Seralin ruh ka pynpaw ïa ka mynsiem trei shitom naduh ba sdang. Ha kane ka snem u Kerlang ruh u ïaleh B.Ed. Hynrei na ka bynta jong ka u kloi ban shah shitom. U pynhun shwa ïa ka bad hadien pat ïalade Haduh katne u kitkhia lem na ka bynta ka jingbit-jingbiang jong ka. Kane ka long namarba u ieit shisha ïa ka.

Shibnai shuwa ban sdang ka *Selection test:* ha kawei ka sngi ka Seralin ka wan mareh sha ïng jong u ryngkat bad ka khmat idiaw bad sngewsih, Tang shu ïohi ïa ka ula kylli :

'Balei kumne Seralin? La jia aïu?'

'I mei i shitom jur bad mynta i don ha hospital. Nga m la snah ngin leh kumno. Satang shibnai ka *selection* ka la sdang, mynta ngan ym ioh por khrehkot. Nga dei ban leit ap ïa i mei ha hospital'.

'Phi wat khuslai shaphang kata. Sumar shwa ïa i mei bad ngin sa ïa pait hadien ïa ka *selection test*. Nga don ma nga ym lei lei'. U pyntngen ïa ka. 'Ha hospital aïu i don?'

'Ha Robert hospital Jaiaw'.

'Ia ngin ïa leit lang mynta sha hospital'. U ong ïa ka.

Kumta ki ïamih bad shim da ka taxi. U Kerlang um pat ithuh ïa ka kmie jong ka. Ynda ki ïapoi ha hospital ka kmie nah bad ki hynmen ar-kmie ki ïadon hangta bad ïeng sawdong ïa ka jingthiah ka kmie jong ka. Ki tang shu rung ma ki ki la shu ïa peit ïa ka Seralin bad nangta pat ïa u babu Kerlang. Ka kmie ka Seralin ka shitom jur bad kam lah shuh tang ban kren. Hadien kumba lai ne saw minit ka kmie-nah jong ka ka la kylli.

'I ei ine pat?'

'I babu ba pynkhreh kot ïa nga'. Ka ïathuh.

Hadien ki sa ïasong kwai bad kylli ïa kane katai. Shiteng kynta hadien, u Kerlang ula mih na hospital ryngkat bad ka Seralin. Ma ka ka dei ban leit shimt iar sha ïing bad ban wanrah sha hospital.

Shwa ban sdang artad ka *selection test* ka kmie ruh ka la kham bit; tangba ka dang tlot bad kim pat shah mih na hospital. Ha kawei ha janmiet ka Seralin ka la wan biang sha ïing jong u.

'Ngan ym ïaleh *selection*. Kam myntoi ban ïaleh khlem ïoh khreh-kot'.

'Em kam dei kumta. Phi dei ban ïaleh la ka ïaleh lada long kumno kumno ruh. Balei yn shu pynlehnohei ïa ka snem. Da pyrshang shwa shi-*subject* ar-*subject*'. U pynshlur ïa ka.

'Ngan thoh aïu keiñ haba khlem khreh'.

Haba u peit ïa ka u isynei bad sngewlem ïa ka. Kane ka jingisynei ka la ïalam ia u sha kawei ka jingthmu. Kumta u ong ïa ka:

'Sa wan mih biang lashai shane bad ngan sa ïathuh aïu nga lah ban leh ban ïarap ia phi'.

Ka la kular ban wan biang. U Kerlang ha skul ula pyrshang da ki buit ar-sap tang ban ïoh peit tuh lypa ïa ki jingkylli ba ai da kiwei ki nonghikai. La jia kumba u thmu. U la ïohlad shisha ban peit ia ki subject baroh, lait noh ka subject Khasi u khlem peit. Kumta ula lah ban ai ïa ki lynnong ba ngat ha ka test. Ia ki subject jong u lei na khlieh ha tduh ula pyni bad da pynkheiñ lypa ruh. Kumta ka Seralin ruh ka la shah *select* ban ïaleh matrik.

Namar ka eksamin matrik ka sdang ha u bnai *November* ym don por ban shu pynlut-kai; la dei ban pynkhreh shait shait. Kumta u Kerlang ula phah wan ïa ka arsien shisngi : mynstep por 7. 30 bad janmiet pat naduh 4. 30. Ka por ba khambun u pynlut na ka bynta jong ka. Shisngi shuwa ban sdang, ki la ïaleit sha St. Joseph High School, ban peit jaka shong eksamin. Kumjuh ha ka por eksamin ruh u juh wan peit ïa ka ban kylli kumno ka la thoh ha kata ka sngi. Ia ka jingkheiñ bad saïan lei ka lah bha; namar kat kiba ula ong ïa ka ban pynkhreh ki la wan. Ula don ka jingkyrmen ruh ba kan wan First Division. Ha ka sngi ba kut ka eksamin, kumba ha ka por 1. 30 nohsngi, baroh arngut ki ïakiew ha ka mini bus Umroi ban leit kai pyngngad sha Damsite

Ki la hiar noh tang ha Lum Dewsaw khlem da leit shaduh Dam. Nangne la ïohi bha ïa ka Dam. Ki ïashong ha trai diengkseh. Nangne shaphang shatei ki ïohi ïa ka shnong Umsaw, Umbir, U.C.C, Mawlyndep bad kumjuh ruh ïa ka surok Mawmih ba khongwaiñ ïa u riat Umpanai.

Ha trai diengkseh ki khlei la ki jubanlak khlem tyngkai. U Kerlang haba u peit ïa ka durkhmat jong ka u hun ka mynsiem : kumjuh ruh ka Seralin haba ka don bad u ka phuh-mut phuh-mat bad i shngaiñ. Balei ka long kumne? Kawei na ki daw ka long ba u Kerlang u dei u briew ba la rangbah bha ha ka jingmut jingpyrkhat: kumta un ym klang shuh shane shatai na ka. Khamtam lei ma ka kaba dei ka nonglum-nonglang ïa ka bhah ka bynta, ka nongpateng ka dei ban ïoh da u briew uba tipbriew-lym kumta la kut artad. La jot ka ïing-khadduh, la jot ka kur ka jaid. Wat la ka long tang ka khynnah ba dang 18 snem ka ryta, hynrei ka sngewthuh bha ïa kane ka bynta.

'Nga ngeit skhem phin ym shukor ïa nga Bahduh wat la nga long tang ka khynnah ka bym pat long eiei lada ïanujor bad ka kyrdan jong phi'. Ka da kren khia jingmut.

'Da lei lei ruh em ngan ym shukor ïa phi Duhduh. Kane ka diengkseh kan ïeng sakhi ïakata. Nga lei nga ap satang ïa phi lano ba phin ong ba ka por ka la biang'.

'Bahduh, ap shitom tang haduh ban da mih result matrik. Kata ka mut haduh u bnai March ne April u snem ban wan'.

Dei ha kane ka sngi hi ruh ba ka Seralin ka ïathuh ha u ba kiba ha ïing ruh ki la tip ba ka ïa ïaid bad u. Ka hi ka la phla ha ki hadien ba ki la bniah palat ïa ka haduh ba u wan peit ïa ka kmie jong ka ha hospital.

'Haba kumta, ki ïasngewtynnad ne em ïa nga? Sngewbha ïathuh hok Duhduh : namar lada kim mon ïa nga, kan bha ban ïakhlad noh dang mynta ba ngim pat ïatam 'ti tam 'jat. Phi tip hi ba kim bha ïa nga ba ngan kit jubor ïa phi, khlem ka mon jong ki. Ngam dei ban long pynïakhlad khun na ka kmie.

'Nga ïuh Bahduh, banda dei ba kim mon má ki ngan jin da la pan pyllait naduh mynno. Hynrei dei namarba ki ruh ki la mon ïa phi. I san lei i ïaroh bha ïaphi bad i shait sneng ruh ïa nga i ong; 'Pha tang shukor ïa kum uta u briew uba bha te phan ym ïoh jingsuk ha ka jingim. Wat la ngam pat ithuh ïa u hynrei ha ka dur khmat lapawshaika jingshida jinglong jong u.' Ka ïathuh hok ha u.

Ym pat lap ba sngewthuh, ka por ka lah da her sted. Ki la dei ban ïawan phai. Kumta shuwa ban ïeng; ki ïadoh ieit hangta ha trai dieng-kseh ban pynpaw ïa jingieit ba sngur, ba nylla mar-kylliang.

Phewse! hadien jong kane, kiei kiei ki la ïaid da khongpong. Na kawei ka taïew sha kawei pat u Korlang u ap khmih lynti ïa ka; hynrei kam

wan mih pyrthei shuh: shithi ruh em. U tharai ba ka pang. La mih uwei u bnai ruh em, la mih ar ruh kumjuh. Ban shu leit wad ruma ïa ka ïing jong ka ruh um nud namar u don ka jingartatien haba ka shu jah bad sngap kumne. Ki shithi ula thoh ar-lai tylli; hynrei um ïoh jubab. Haei keiñ ka kular jong ka haba kumne? U da sngewrem bad sngewjem rngiew ba ka sien ba nyngkongeh ba u ïalang samla bad la leit jia da kumne. Katba nangïaid ki sngi ula sdang isih bad poi haduh u pud ba u kylla isih ia ki kynthei baroh. Ban ïashong langha bos ruh um treh shuh. Hapoh la mynsiem u ong ba ka kynthei ka dei kawei na ki daw jong ka jingjot.

'Katno nga trei shitom na ka bynta jong ka. Kumno ngan lah ban klet ba nga la tuh jingkylli eksamin na ka bynta jong ka? Ka pynbieit ïa nga da ki jhur bad da ki rymmiang shyntur ba dap da ktien jali-jaum. Ka doh ieit, pynban dei ka sur u Judas'. Kumne u thnum marwei marwei da ka jingbitar.

Ha ka sngi mih result, kumba ha ka por 5.45p.m katba u dang ïengkai hajan ki dukan die kotkhubor ha Khyndailad, liak u ïohi ïa ka bad uwei pat u samla. Ka sem da ki jainsem rong pink bad phong sweeter lieh, ki ïawan na shaphang Kelvin. Ki ïaid beit shaphang ba u ïeng: kumta ula kynriah noh kham hadien. Ka Seralin kam ïohi ïa u. Ki shkor bad ngap jongu ki la khluid ha ba u ïohi ba ka ksoh-kti ïa uta u samla. Ka shadem ka kyndeh kum ban bthei bad ki shkor ki put niangkynjah. Ha ka jingbitar u ong; 'Bhabok eh

ïa phi thei ba phi la ïoh da u samla katkum ka jingthmu jong phi. Tangba kynmaw ba lada phi pass First Division ne second ruh dei ka jingtrei shitom jong nga. Bam suk me ka ksew haba la dep kyntur u sniang. Ki shyntur jong phi ki thiang palat ko thei: tangba kynmaw ha kawei ka sngi un sa ngiah ïa phi kumba jlep 'tungtap ne 'tungmluh. Lada phi dang donkam ban tip jingkylli lypa sa wan ngan tuh na ka bynta jongphi. !

Hynrei aïu phuida da kaba u tim ïa ka ha la marwei? Ma ka kynjai la ka ksoh-kti ïa u ïeit thymmai bad kha-mum shaw bad u ba ka pass First Div.

'Lano lano ruh ngan ym shaniah shuh ïa ka khra-shisyrtap. Ki kloi ban sawa bad ki kloi ruh ban pait. Khala khala ki kyrsoi ummat bad ki kloi ban rkhiang. Ki nangbha ban ud bad kloi ban klet. Mynta ki ïatroh lashai ki ïadoh. Tangba kynmaw, wat ïalehkai bad u khra-khatar syrtap u bym sawa; la u thylli ne dap. Lada um dei kumta balei U Myllung Soso Tham un rwai shaphang jongu:

'Kyndit ka tnat ka khein;
Baroh ka shnong ka smiej...."

'Naduh mynta ngan im marwei bad im synlar. Ngan long uba ïai jyrngam lynter baroh ki aïom. Ngan im kum u syiem u patsha bad da lei lei ruh ngan ym die tad la jingsuk ha ki kynthei.'

Naduh kata ka miet ka bela (violin) kaba ula lyndet ha kyndong la saw san snem bad kaba la

kiew sarang sa ki na-ot; ka la mih madan biang ban kynud la ki sur myllung, ki sur pangnud. Katba nang synïa ka miet katta nang tuid ki sur pangnud haduh ba kiba ïohsngew kim lah khlem da sngewlem.

'Ah! ka jynjar lanot aïu kein kaba wan lynsher ha u Babu bapli?' Ki ïa kylli para maki.

Haba ki kti jong u ki la ngiah ka shad halor ki ksai u pynwai la ki sur pangnud bad shuwa ban thiah u ong ïalade:-

'KYNMAW KERLANG BA U SAMSON U JOT HA KA DELIIAH'

———

Bynta II

L : VI

Shisnem hadien ba ula shah shet ha ka Seralin, u Kerlang u la pas ïa ka M. Sc (Maths) bad u la ioh ban hikai ha college ha Shillong hi. Ka Jingkynmaw jong u ïa ka Seralin ruh ka la shu jah rngai naduh ba u poi ha College. Hangne ruh u long uba khynnah tam ha ka ryta. Napdeng ki nonghikai kynthei don kiba la kham ïaw ban ïa u hynrei ki dang shong samla.

'Balei kine ki kong la katne ryta kim pat shong kurim? Kine ruh imat ki dei na kajuh ka kynhun shah iehbeiñ kum ma nga. Ne, tip ïoh ki dei pynban ki thei kynih kum ki syiarpham por 8 baje janmiet? Kine ki nonghikai shynrang pat balei kim ïaluh samla da kine ki kong para ba ïaryngkat kyrdan ? Man ka sngi ïakynduh : la kham ïohlad bha keiñ ban pynmih tang shi-kyntien da iba shoh mynsiem bad ba pynkyndeh jingieit baroh shimiet. Oh ! nga tharai namarba la ïajan eh man ka sngi la sngew kum shi-para kumta ym nang shuh ban biria samla ïa ki. Ap shuwa, ha kawei ka sngi ngan sdang lamkhmat bad ngan peit-kai haduh katno ki ïalah shan khlem da bud lem. Lem kumta kine ki thei khraw kyrdan kin shu sah ïing-kur. Uba khraw kyrdan ruh um jan satia; te kumno uba rit lei un nud tur shajan jong ki? Sa ba kin sdang beh-shynrang hi da ma ki ne kin shu thied kum ki dkhar. Ngi ki rang Khasi ngi lyngkot jingmut-jingpyrkhat palat. U Plato u ong ba lada u shynrang uba stad u shongkurim ïa ka kynthei kaba stad kum ma u ki khun ba ki kha kin nangkham-stad. Kawei

ruh lah ban dei ba lada ki shongkurim da ka bymnang-kot nang-sla kin kham ïoh leh mon. Lada wan ïalam paralok ha ïing ruh ki ïa kren noh da ka phareng ban nym sngewthuh ka tnga. Uba rit pat de lada un shongkurım ïa ka ba don kyrdan u tieng ïoh un kylla nong-pynrah bek, nong pynsei jaiñ-sem, nongtiew sha step bad nong-pynsait rumal eit-mut. Ani : ki daw kiba bun: tangba lada ngi leh kyrpang kumne te ha kaba khadduh un khur lut u ma-khar. Hangta un sa ïoh leh baheh. Tang katta la sang doh masi ne doh-sniang bad bam satang ka dohkha, pylleng dohsyiar, u jhur bad ka dud. Ka thei bapli tang shu ïoh tnga da u dkhar ka hap nang ban tylliat jatni, shet ata, phon khlieh dohkha bad kiwei. Ka mok ba un kyrkhah ruh hap pynai ha jing-thiah. Poi sa sha ka sam khmut, tah syndur, kyllaiñ sari bad pynsyaid-sngi ïa u sohpet. Ym tang katta ; in hap hikai ka rah luta sait tdong. Khaw ruh un wan thied shikilo mynmiet shikilo mynstep. Katba um pat wan ym pat ïoh shet ja. Lada ba wan kiba ha ïing daei kin ai-bam?' Kumne u pyrkhat la kum u tip lut.

U Kerlang uba la ju mlien ban hikai ïa ki khynnah skul, um da sngewtynnad ïa ki khynnah College. Kawei ka long namar ki khynnah College ki la kham nang ban leh khia-thew bad kiwei kiwei ki rukom. Haba kim mon sngap ki leh da kumne kumtai : ym kum ki khynnah skul ba dang lui-lui ki jingmut jingpyrkhat. Don katto katne lei ki wan klas tang ban wan ïakynduh samla : ym ban wan sngap jinghikai. Wat la katta ruh, u kitkhia la ka kamram ba man ka

sngi. Haba ïa shongkai bad kiwei ki nonghikai ha Staffroom u ïohsngew ba ki ïakren tang shaphang ki kam ratbah. Uwei u kren tang shaphang ki artikle ba u thoh ha ki kot khubor; uwei pat shaphang ki Sonnet ba u la thaw; sa kawei pat shaphang ki kot H.S.L.C. question bad answer ba ka la pynkhreh bad kumta ter ter. Ma u pat um don khana ei ei ruh ban ïathuh. Ha kawei ka sngi ula thaw buit lem u ong:-

'Nga te ngan leit pule aiñ noh shuwa. Hadien ba nga la dep, ngan long pleader khnang ban kham ïoh jler. Lada ngam long pleader ruh ngan ieng elekshon M.L.A. noh. Nga tang shu jop; ka tyngka Marwari ka la shu poi hi ha synduk shithi. Ba ngan ïoh long minister lei, ka lok ruh ngan thied na Amerika'.

Baroh kiba ïadon hangta ki la shu ïa rkhie ha kata ka jingdanda jong u. Kawei na ki nonghikai kynthei ba dang shong samla ka ong:

'Oh! phim pat shong-kurim seh bah Ker?'.

Em phi. Nga dang wad : ngam pat ïoh. Phi pat kong Bi?'

Kam pat lap ba jubab; kawei na ki para nonghikai ka lah da pyniathuh ka ong:

'I Bi ruh i dang wad kum phi bah Ker'.

'Oh ! kata te la ïakynduh para ba lait post.' U kren danda biang sa shisien.

Baroh ki la ïa risa shaw. Ka kong Bi wat la ka rkhie makna, ka khmut ka khmat te ka la saw kum u phyllad ba shah kynthah ha u kyieng. Uwei na ki nonghikai shynrang u la pyndait nia biang haba u ïohi ba ka Bi ka i lehraiñ.

'Haba kumta : phi sngew kumno kong Bi? Ban ha ka jingpeit jong ngi te la i ïabang bha.'

Hangta hangta lei la kum ban ïa dkut snier dkut snap ba ki ïa ïapler. Ka Bi bapli ka la lehraiñ palat wat la ka dei tang ka jingïa-danda bang ja kum ba ki ong. U Kerlang ynda u la ithuh ïa kane u ong.

'To, in sa ai jubab lashai. Shu mynta mynta eh khlem pat ïoh pyrkhat shano yn shu long. Ym dei kong Bi?'

Uta uwei te haba u ïohi ba ka la dom ula kwah ban nang pyndom ar-shah ïa ka : tangba ym don por shuh namar ka baje ka la tied bad ki la dei ban leit shim klas. Shuwa ban ïeng artad u Kerlang u ong ia ka:

'Wat sngew ei-ei mo Kong Bi ba ïa kren danda ïa phi; kumne te phi naduh ba dang hikai ha skul ruh nga shait mlien ban danda.'

'Sarat ba ïa biria kai ngan sngew aïu phi bah Ker.'

'Ka long bieit phi teng teng kane ka kren kai than. Shu ong ba dei para-ma-ngi bad bad kiwei te sngew salia phi?' U pynkut.

Ha kata ka miet katba u dang ïohthiah, u la phohsniew ïa ka Seralin. Ha kata ka jingphoh-sniew, u ïakynduh ïa ka ha Mot-Phran.

'Shano phin leit Seralin?'

'Nga mut ban wan sha ïing jong phi babu'.

'Balei mo?'

'Nga mut ban wan khot ia phi ban wan khnang-khnang sha ïing jong ngi ha kane ka 24 tarik'.

'Phi ïa donkam aïu ba phin da wan khot kyrpang kumta?'

'Ka dei ka sngi ïathoh jong nga'.

'Oh ! phin ong kumta. Donbok keiñ ban ïoh kat kata ka burom namar mynta la bun ki bymlah kynjoh ïa kane ka nam.' Haba kumta; i shynrang pat iba naei mo?'

'Iba na shnong hi'.

'Lah uba na shnong keiñ: uba ïa ithuh-ithaw bha. Ka pyrthei mynta lada ngim da tip bha ïa u briew kam bha: lah ban iakynduh da uba la don lok don khun. Ba phi la mut ban wan khot kyrpang ka bha ba ngin ia leit sha ïng. Kat kata ka kam ban shu ïakren ha lynti te ym long. Ia ngin ïa leit da kane ka taksi.'

Hamar kata ka por, ka trai ïing ka wan tied jingkhang ban kyrsiew ïa u.

'Bahduh! Bahduh! Ale kloi. Ka thei-thei ka shitom jur. Sngewbha leit pynkhot lem ia ki jong i Nahnah bad i Bah Heh shathie.'

Thred u kyndit bad u khie joit. Kata ka phohsniew ka la shu kut noh tang hangta khlem pat da poi haduh ïing ba u sah. Ladaym don ba wan pynthut tharai sa kumno kata'ka phohsniew kan bteng?

Naduh ka sngi kaba bud ka Bi (kyrteng pura Biangpor), ka la nang kren pariah-parai bha pynban ïa u. Ka la sdang ban ïasong kwai bad hateng-hateng ka pan ruh na u. U Kerlang haba u ïohi iakane ula mut thik ba la shoh-jadu ki kyntien biria jong u. U la peit-thuh bha ia ka man ka sngi. Shibun-bah la kylla ha ka rukom leh jong ka. Mynshuwa kam da tah da peiñ than haduh katta; hynrei mynta pat la i kumba kan tuid. Ki shyntur ruh ha kawei ka sngi da uwei u rong lip stick ha kawei da uwei pat. Man ka sngi ka lah ban bujli riam. Ha la ka ïong-sawdoh tylli met bad bit riam; i hun ban peit ia ka. Da kaba u iai peit bad pynleit jingmut tang ia ka man ka sngi, suki suki ula sdang ban jan sha ka. Teng-teng ia kaei ba ula tip ruh u da kwah ban kylli sa na ka: ban kham sngewhun ka mynsiem. Ha kawei ka sngi u la kum ia pur khana shaphang jong ka bad uwei na ki para nonghikai bakham sngewjan.

'Ei bah Don! Kumno phi pyrkhat shaphang ka Bi ha kine ki sngi ba la leit, phim i pher ei-ei naduh kato ka sngi ba nga kum kren kumto?'

'Sa ia kato ka Kha-iapsaw phi la tip hi. Tang don ba leh jan ka la hieng u khmut. Lada phi leh jan sa ma phi, kan sei lut artad katba don' Ong u Don.

'Oh! plengl ba ka dei ka kha iapsaw; ka sa kham-nang ban wiat dondur'.

'Haba pyrkhat sani-bha lah ka 'iapsaw phi bah Don, namar kan kham-nang burom ha iing ha sem. Balei ka long kumta? Dei namar ka tieng ioh kumno kumno sa u ba ar ruh un ieh beiñ kumjuh kum uba nyngkong. Kan hap ban pyndem ha la u tnga lada ka kwah jingbha. Hynrei lada ka dei ka thapbalich ber-ber te kam salia u phet wad da u wei pat', la pynshai sa u Kerlang.

'Nga kum pynong namarba phi dang biang ka ryta keiñ bah Ker ioh ba kiwei kin kren beiñ da kaba ong: 'Ani l u samla kum u to u leit ngat da ka rupa suit-rong ksiar khlem poi pyrkhat. Lehnohei ka dur, ka burom bad ka kyrdan jong u'.

'Kata baroh ka dei tang ka rukom pyrkhat briew. Hynrei, to shu pyrkhat mynta kum ki sahep phareng; da ki thei nuti na Calcutta ki shim ban iashong-iasah shi jingim. Peit katno ki lehbha ia ki bad ia kiba h iiing hasem. Mano

ba poi Bilat, Amerika, Germany bad kiwei? Na Sodom sha Ri ba la kular: ka Ri kaba tuid da ka dud bad ka ngap.' Pynkut u Kerlang.

'Banda ngi don ka mynsiem sbun kum u phareng pat te Ker, balei un shu ioh ei u dkhar iaki samla shong iew-shong hat. Ngi ki Khasi te ha la ka sngew tip riti-dustur ha la ka khlem lah bud pat. Oh! kata ba sang, kata bymiabit. Da phah pynshai pat; kim lah pynshong-nongrim'.

U Don katba u kren ia kine u peit khmat artatien artad-artad ia u Kerlang. U Kerlang u ithuh ia kata; tangba um pynpaw.

'Ka lawei ka shongsük-shongsain bad ka roi parum-pareh kam shong satia tang haba ngi shongkurim da ka samla paka. Kham bunsien, dei ka jingpait-lieng kaba hikai bad ai nuksa ia ngi ban saindur ia ka lawei ba phyrnai. Nga hi shi met, nga sngew ba kam don jingpher eiei ruh ban shongkurim da ka iap-saw ne da kaba la don khun ar-lai ngut: tangba ka dei kaba don burom. Shisien arsien, baroh uba bakla; hynrei mano u bym kwah ban bha? Lait satang ha kito kiba la rung u khñiang-dakaid kibym kwah ban kylla'. U kren khia jingmut u Kerlang.

'Ka jingjot ka jia bunsien, dei namarba ngi leh shongshit ha ki por ba ngi dang khie dang san. Dei ha kato ka por ba ki dkhot-met ki dang iakhun ban lait noh na ka jinglong-khynnah bad ban kynjoh pat sha ka jinglong-samla. Ban samla, ym dei tang shi-taiew ne shi-bnai hynrei suki-pa-suki ki bynta ka met ki trei-kam.

la kynthei ne shynrang. Bad dei ha kane ka por jingialeh ban pura; lada ngim ioh jingbtin lynti bha na ki kmie ki kpa ne na kiba la-san la-rangbah: la kad ka pyrda thymmai. Bad tang la kum tar bakla ha kaba sdang la kylla jaiñ-jot. Kumjuh la jia ïa ka Bi ruh. Dei ha ka por ba dang pule P.U. IInd year ba ka shongkurim ïa u paraklass hi bad ka tang shu aimet ula iehnoh ïa ka. Hadien ba la dap ar snem i khun jong ka ka la leit klass biang bad pyndep ïa ka B.A. Nangta pat, sa ia ka M.A.' U Don u ïathuh ha u Kerlang shaphang ka Bi. U tipbha, namar u sah marjan.

....

L — VII

Ha kawei ka sngi, por 10.00 baje mynstep u Kerlang u ïohi ïa ka Seralin ba ka ïeng marwei hakhmat ka ophis ka college. Tang shu ïohi ïa ka ka mynsiem ka kyndeh la kumba shah kynjrait ha ka elektrik. Um lah ban ïaidlait khlem da kren ïa ka. Ka Seralin ruh tang shu ïohi ïa u ka la tur shajan ban kren.

'Phi hikai hangne seh Babu mynta?' Ka kylli da ka jingilyngngoh.

'Haoid mynta shipor', u ïathuh.

'Phi la ieh slem nangtei?' Ka kylli biang.

'Em phi. Ym pat da slem. Hangne nga dang shu rung mynta ar-bnai duna. Nangta ma phi pat phi wan donkam aïu hangne?'

'Nga mut ban wan shim admission form. Nga la wan ha u bnai ba la dep tangba kim pat ai form na ka bynta ki 1st year'.

'1st Year aïu phi mut?' U kylli bniah.

'1st Year P U.' Ka iathuh.

'O! balei kumta? Phi la pas naduh uto u snem em?' U sngewlyngngoh ban ïohsngew ba ka dang leit P.U. 1st Year namarba ka la pas matrik la kumba ar-snem mynshuwa. Ha ka jingshisha ka la dei ban dep P.U.

'Yn leh kumno te Babu namar ba shitom i mei nga khlem lah shuh ban leit shim form ha ka por kaba biang. Ynda la dier, ym sngew-kwah shuh hi ban leit'.

'Mynta pat i long kumno? I la khlain bha?'

'Mynta u snem te la kham pyllait ka jingsuh. Sngewbha seh Babu pynïakren lem. La kumno kumno nga dei ban ïoh jaka hangne namar shawei kham shitom'. Ka kyrpad ïa u.

'U Clerk ba dei ban ai admission form te um pat wan. Ap haduh 11 baje eiei un dang poi namar ba u sah sha jngai. Phin shim Science ne Commerce?' U kylli ïa ka.

'Ngan pyrshang da ka Commerce phi Babu. Da ka Science ngam sngewlah. Kawei ruh ïoh ngam ïoh wan tista sha klas. Ban pynshim lem ma phi ym long tharai? Namar nga donkam shuwa ïa ka 11 baje ha Kashari'.

'Ym long balei; tangba haei keiñ yn ïakynduh pat ïa phi'. U phai ktien.

'Ngan sa wan biang shibit ynda nga la depkam bad ngan shu ïakynduh beit ïa phi hangne. Ioh kumno kumno nga slem na Kashari te ngan ym ïoh form shuh. Phi lei kham suk ban ïoh namar phi trei hangne hi'.

Ban kyntait ruh ym sngewlong. Kumta um banse ban kular.

'To kata sa wan mih shibit por 3 baje ei-ei', u ong ïa ka.

'Khublei shibun eh Babu. Nga la leit kata'.

'To sa leh kumta'.

Ka Seralin ka la leit noh bad u Kerlang ruh u rung noh shapoh Staff-room shuwa ba ka baje kan tied. Kane ka jingia-kynduh, ka la pynkynmaw biang ïa ki por ba la leit haba ka jingieit ka la shu dkut kumba pom-pyrthat khlem da tip ïa ka daw.

Por 3 baje thik, ka Seralin ka la wan. U Kerlang ruh u la mih ban ïakynduh ïa ka. Nangta u ong ïa ka:

'Ia ngin ïa leit noh ryngkat. Ne phi dang donkam eiei?'

'Em phi. Ngam donkam ei ei shuh lait tang kane ka form. Lano Babu ka tarik khat-duh ban wan thep ia ka form?' Ka kylli.

'Ha ka 12 tarik mynta u bnai. Lah ba thep noh kloi keiñ lada phi la dep pynbiang ïa ki kot ki sla ba donkam baroh. Ioh ki wan shuwa ki dkhar bad lah ban duh admission.'

Naduh college ki ïaïaid ryngkat ryngkat haduh ban dą poi surok-bah. Shuwa ban poi ha jaka ap-bos, ka Seralin ka ong ïa u :

'Iarap pyndap lem kane ka form Babu: Sngewbha. Bympat ju mlien ïoh kum pyndap bakla pynban'.

'Phi don ka Mark sheet bad provisional certificate hangne?'

'Haoid, nga don. Nga la rah lypa namar ïoh donkam kumno kumno'.

'Haei ngin iashong ban pyndap. Lada phim pat kyrkieh ia ngin ialeit sha ïng jong nga'.

Ka ruh ka la mynjur ban leit sha ïing jong u. Kumta u bat da ka taksi ban kham kloi. Tangpoi ha ïing u sliew ding, tiew sha, katba ka Seralin ka dang shong ha kamra shongkai. Tang mar ïadep, u pynkloi ban pyndap ïa kata ka form; namar um kwah ban pynslem ïa ka.

Dep kata ka jingpyndap, ka um-sha ruh ka la khluit. Kumta u leit theh sha bad hadien katto katne por ba la ïadep dih, u ong ïa ka;

'Wat sngew eiei mo Seralin, la long kumba beh ïa phi: hynrei ka long bieit na ka liang jong nga ban pynslem ïa phi, namar ïoh phi donkam ban leit shawei shawei de - artad ruh ioh phin poi slem sha ïing.'

'Em phi, ngam donkam leit shano shano ruh. Ia ki kam nga la pyndep mynsngi. Hynrei nga keiñ nga la dei ban ong ïa phi ba phin nym sngew eiei namar nga la shim ïa ka por

jong phi. Ha ka jaka ba phin pyndep la ka kam la jong la hap pynleh shuwa pynban ïa ka jong nga. Khublei shibun eh. Man ka por nga jan tang haba donkam'.

'Phi kren lei kumta Seralin. Iano ïano ruh nga kloi ban ïarap balei ngin bishni; hynrei ïa ka bymlah te yn leh kumno. Wan keiñ haba donkam eiei. Ha ki kam keiñ ba ngi ïakynduh: lada khlem kam lei shano yn ïoh por ban shu pynlut kai. Baroh ngi don la ki kam ki jam ha ka pyrthei bun kam mynta'.

Hadien kata ka Seralin ka ïasong kwai ïa u shikyntien bad ieng artad ban mih. Mynta ka kynti, u khlem leit on ïa ka sha jaka ïeng bos.

Shaei ka jingbitar jong u ïa ka ka jah? Katto ka la shet ia u; hynrei mynta u tang iohi ia ka u la klet lut ïa ka jingleh jong ka baroh. U sngew pynban kum ba khlem jia eiei. Ka Bi kaba la don ha ka jingmut jingpyrkhat jong u ka la jah rngai. Ha kata ka miet, u Kerlang u pyrkhat tang shaphang ka Seralin. U mut ha la marwei:

'Ka la kylla ka jinglong jong ka mynta. Ka ktien ruh kam kynshleiñ shuh kum mynshwa: hynrei ka la nang ban kren don-burom. Mynshwa ka dang dei ha ka ryta leh shongshit ka dei hi ban kynshleiñ. Baroh hi ngi long kumta katba dang dei iaid lyngba ia kato ka aiom. Mynta pat ka la rangbah jingmut-jingpyrkhat. Lada ka phai biang sha nga dei ban pdiang ïa ka haba nga dang lait-luid. Banda dei ba

nga la don nongkhum nongteh te ym lah leh eiei shuh.'

Kumne u mutdur marwei tang namarba ka la lehjan biang sha u. Hynrei kam shym kren ne pynpaw eiei ba ka don jingmut ban wan phai pat sha u. Ka jingíarap kaba u la leh ha kata ka sngi lehse ka lah ban treıkam suki suki bad kan wan rah biang ka jingïajan. Bad hangta ka jingieit ba la dkut shipoı kan bteng biang sa shisien bad junom kan neh. U Kerlang kum u rang u dei ban leh jan ïa ka bad um dei ban pynpaw mynsiem bymmon shuh ïa ka. Ki ju ong ba ka rim ka dei ka ksiar (old is gold). Kumta kaba la jied nyngkong eh dei kaba bha tam. Hynrei aïu ka Seralin ka thmu ne mut: ym don ba lah ban tip. Hato ka lehjan ia u namar ka mut ban phai biang sha u ne dei namarba ka donkam ïa ka jingiarap jong u? U Kerlang u sdang artatien ïa ka. Wat la katta ruh u ïai ap ïa ka por ba kan rai Haba u kynmaw ïa kaei ba la leh mynshuwa, u kthang ka mynsiem. Hynrei haba u pyrkhat pat ïa kaei kaba la jia ha kata ka sngi, u thanda jai. Kane ka long namarba u dang don ka jingieit ïa ka. Ka jingieit shisha ka pynkhlehbieit haduh bymnang shuh ban lehraiñ. U. 'Iar-ryngkuh un nymlah jngai na ka 'Iar-lud ba la sdang kod-kod bad phuh shyrtong.

L : VIII

Ha kawei ka sngi u Trai, U Kerlang u mih na iing por 1.00 baje nohsngi ban leit peitkai ïa ka phlim Octopus ha Anjalee. Ynda poi ha Anjalee la bun briew bha. U laiñ shim tiket ki shynrang u khapngiah bad ha kajuh ka por ki shu ïa kiew para briew. Kumne ka shait long haba ym don pulit ban pynbeit laiñ. Na jaka shim tiket First-Class u kiew noh shaneng shaba ai tiket Balcony bad Dress Circle. Hangne ruh kumjuh hi ym i don lad ban ïoh tiket. Hamar kane ka por u ïohi ïa ka Bi ha u laiñ ki kynthei. Kumta u la tur shajan bad kylli ïa ka:

'Kong Bi; katno tylli phin shim?'

'Wa! I bah Ker. Ngan shim tang kawei. Phi wan bad no?' La kylli sa ka Bi.

'Nga wan marwei. Sngewbha pynshim lem ïa nga kawei seh lada long.' U sdang twad pisa napoh pla jaket.

'Ieh ngan shim lang da kane! Ka ong ïa u. 'Ladaphi don 20 pisa pynban ailem phi sngewbha!'

U Kerlang u ïoh da ka shisuka bad ai ha ka. Nangta u ong: 'Dang shim ma phi mo, ngan mih noh namarba khapngiah hangne.'

'To bah Ker.' Ka jubab.

Hadien kumba ar ne lai minit ka Bi ka la mih. U Kerlang u tyrwa pisa ïa ka hynrei kam treh; ka ong pynban:

'To phi ïa shisien shisien ruh yn shu ïa katta katta eh. Man ka por pynban te dei hok keiñ.' Ka wiat artad ïa u.

'Imat phi dang rben ka pla.' U kren danda.

'Phi kwah peit ngan pyni?' La phai ktien ka Bi ka da shri baroh lai-phew-ar tylli ki bniat.

'lehnoh phi ïoh kum pan lem shibit. Ban tyngkai pisa te kham nang ki kynthei. Ngi ki rang te ha ka leh jher-jher dang sdang bnai bad khatsan sngi shwa ban kut u bnai la kylla phyllit ki pla jaket ki pla patlun.'

'Ki 'men-khap la ithuh hi. Shong marwei ruh nud ban ud kyrduh kumta.' La pyndiat nia ka Bi.

'Ba marwei keiñ la kum leh pahuh, banda dei ba donbad ka lok lei hap kunai.' U phaiktien.

'Ta te, wad lok noh keiñ ban riewspah kloi.'

Katba un da jubab u Kerlang, ka Bi ka lah da sei kwai bad ai ha u. La shu kut noh kata ka mat. Ki la ïarung shapoh hall namar la pyni kai ïa kane katai. Katba ka phlim kam pat sdang ki la ïa kren kai shaphang la ka jong ka jong ka jingthmu. Ka Bi ka ïathuh ba ka kwah ïaleh I.F.S. (Indian Forest Service) bad u Kerlang pat u thmu ban leh Hotel Management lada ïoh da ka Govt. quota. U ong ba ki Khasi kim pat don ba pas ïa kane ka laiñ artad ruh ba ka Meghalaya ka dei kawei na ki tourist spot ba itynnad; kumta don lad ban sdang la ka jong ka Tourist Lodge ynda la pas ia kane.

Ynda ka phlim ka la ïaid kumba shipawa ki tymbuit ruh ki la ïakynduh lang. U Kerlang ula kum bat ïa ka sla kti jong ka. U sngew kumba u ïadon lang bad ka Seralin ym bad ka Bi ka para nonghikai. Ka Bi ruh ka shah beit khlem ujor eiei. Ka pdiang sngewbha pynban ïa kata. Katba nang ïaid ka por, ki tyrpeng ruh ki la ïakynduh lang. Ka Bi ka dem ka khlieh sha kaliang jong u. Ha ka jingbym-pei phang ka kti jong u ka la kum par ruma sha shadem jong ka. Ka Bi ha ka jingkyndit ka bat trait ïa ka kti jong u bad ong:

'Ei! Bah Ker: phi mut kumno shu rek-rek da' ka kti sha bymdei ruh ban taner?'

'Nga mut shisha, ym dei ba nga leh ruma. U phai ktien. Haduh kat une u pud ruh um pat tipbriew eiei ba don bad ka Bi: U sngew thik kumba ïadon lang bad ka Seralin.

'Ngam jutip ba phi jrong kti kumne. Lada mut kumno kumno ruh ka ktien nyngkong kaba tam, ym da ki kam.' Ka phai ktien.

Thred! u kyndit bad ong:

'He! !Wow!' Ko Bi; wat sngew eiei mo. Sngewbha map, namar dei da ka jingbakla. Nga sngew kumba nga don bad i ieit la jong: ngam poi pyrkhat ba dei bad phi.! U pan map kloi lan na ka.

U Kerlang u la khluid baroh shi-rynïeng bad kyiuh ka met da ka jinglehraiñ. Banda dei haba shai la ithuh lut ki briew ba u sawkyrang ki ngab bad shkor.

'Koit kampher lada dei ba phi bakla: hynrei lada phi don jingmut shisha kumba phi kren mynhynne te, kane kam dei ka jaka. Ap ynda la wai sinema ngin ïaleit sha ïing ban ïa kren da kaba shai. Balei ngam pdiang, ngan pdiang beit, tangba wat mut kam kai. Ban ïaleh-kai te ym long bad nga. Tang namarba nga dei ka ïapsaw ngan leh pathar la ka doh? Nga nangmut ba phi dei u 'riew don burom kumba paw shynna ka dur jong phi. Dei kane pleng ba ki ju ong 'sian mynsiem, leh bieit pyrthei'.

'To seh Bi: haba nga la pan map ba dei ka jingbakla ruh phi da kren haduh katta? Ani! la palat phi. Ngan ym lah ban klet shuh lano lano ruh'.

U la shah lynsher-jem haduh ban da suhjer ka met ka phad bad jem jai ki mat ki pung. Ka kyrdan jong u mynta la kumba kawang ktieh ïa ka kynroh ba dang shudep ñiad phu-shara lieh. U Kerlang u da sngewsih kthang ïa kane: hynrei un leh kumno. Ka Bi ruh ka la kum pynmih ïa kitei ki kyntien dei namarba ka la bitar palat. U Kerlang mynta um lah shuh ban pynleit jingmut ha ka phlim; hynrei u pyrkhat khia mynsiem hala marwei:

'Mynta la paw ba nga dei u shait-kynthei, u 'riew-kai, u kyndang khyrwait kadiang bad kumta ter ter. La shai ha College ruh kin sa bna lut ki nonghikai kynthei namar kan sa ïathuh khlem pep. Ka kynthei hi kan ym lah set. Wow! ko jingim: nga la die tad la kyrdan bad long ryn̈ieng kha-

ma-kha. Lashai ha College ngan peit nengan khap ki khmat haba ïakynduh ïa ka? Mynta shiwat nga lah ban phet jyndat, hynrei ïa kaba man ka sngi pat ngan ym lah lait. Wow! Sohsat ïa nga'.

'Shibit phi dei ban leit bad nga sha ïing ban pynshai halor kane ka kam.' La ong biang ka Bi.

Hangta-hangta lei lei la kumba un ïam hangta ha hall. Ban peit ïa ka um nud shuh. Shi-kyntien ruh umnud saham. U hap shu shong beit toiñ khlem khih. U sngew kumba baroh ki marjan kila ïa peit lut ïa u. Ha ka jingshisha ym don ba ïohsngew ïa kata namar ka Bi ka kren mian-mian. Katba ha ka jingsngew jong u pat, la kum ka ding pyrthat. Hadien kane ki khlem ïakren shuh shi-kyntien ruh tad haduh ban dawai.

Ynda ki la iamih na hall ruh ban ïawer leit dihsha ïa ka umnud shuh. Kumta ki la shu ïa-khlad noh la ka lynti lynti. Ha kata ka miet, u khlem nang ïohthiah wat tang shi-khyllip ka khmat. U kynmaw tang ïa kaei kaba la jia ha kata ka sngi. Ki jingpyrkhat lai-phew jait ki wan ha u. La katba un shu risaiñ noh na College. Haba u pyrkhat ïa la ka kyrdan bad ka jinglong khun-swet ki ummat ki jaw: khamtam lei kata ka jingjia ka la pynhiar kyrdan ïa ka mynsiem ïa tip-lem jong u. Hynrei kumno un pyndam ïa ka? Ka dak ïong ka paw tyngkreiñ kat shaba u phai. Kha-ma-kha la sniew dur ei ka jinglong ba bha jong u khlem poi pyrkhat.

L—IX

Kata ka sngi kaba bud, u Kerlang u dei ban leit shaba khawai Mot u paralok ba ia pule ryngkat ha College. Kiba ha ïing jong u ki la tei mot ia ka kmie-rad kaba la khlad la kumba arsnem tam. Por 1.00 baje nohsngi u la mih na College ban leit sha ïing u paralok. Ha kata ka sngi u khlem da ïohi ïa ka Seralin ha College. U la pyrkhat marwei 'balei ka khlem wan klas kumne?'

Ynda u poi ha ïing u paralok la bun briew bha. Kata ka khawai Mot kaba heh da shisha. Mar-ïa-kam ïa ka phalor ka para khatduh uta u paralok ka la kren ïa u.

'Phi la poi mo Bahduh?'

'Haoid Duhduh, nga la poi'.

'Ale, rung haïing. I Bahbah i don ha kamra thiah la jong'. Ka khot.

U Kerlang u rung ha kamra shongkai bad kren ïa ka kmie u kpa u paralok; namar ula ïthuh bha ïa ki naduh mynshuwa. Katba u dang ïa shong kai bad ki, u Shai, u paralok jong u ruh ula rung ha kamra. Nangta u Shai u tan noh ïa u Kerlang sha kamra thiah jong u. Hangta ha kamra-thiah ki la iapur khana ïa bun kiei kiei: ïa ki kam ki jam, ka leit ka wan bad khatduh eh shuwa ban ïadih sha ki la ïa kren shaphang ki kam samla. La kham slem ba kim ju ïa kynduh, kumta la bun kiei kiei ban ïaphylliew.

Dei ha ka por ba ki dang ïabang bha ka khana la wan rung ka Seralin, ka wan rah sha. U Kerlang ula kyndit tang shu ïohï ïa ka. Hangta hi ka Seralin ka kylli.

'Phi la wan slem Babu?'

'Lah....la....jah thait, tangba ym pat da slem'.

Ka Seralin ka mih la ka mih noh tang shu dep buh bad u Kerlang pat u pyrkhat ha la mynsiem: 'Imat ka don jingïadei ei ei bad ki jong u Shai'. Tangba um nud kylli na u.

Hadien kata ki la ïabteng biang la ki jong ki khana. La pynthud ïa ki khana ba bang da ka jingwan-rung biang ka Seralin ban kylli la ki dang kwah sha shuh.

Katba nang noh ka sngi, ki briew ba ïawan ki la nangbun nangbun haduh ba la khapngiah smam ka ki ïing, ka phyllaw baroh. Hadien bala dep bam u Kerlang u la kwah ban wanphai noh shala ïing: hynrei ki kmie ki kpa u Shai kim shah bad ong ïa u ban sahmiet noh shisien haïing jong ki. U Shai ruh kumjuh: u pynbor ïa u ban sah. Kumta u la sah.

Hadien ba la ïadep bam lut baroh; ha ïing la sdang sa ka iashad dkhar shad phareng bad samla bad khynnah rit. La khynwin ka jingtem la kum ha Club. Ha phyllaw ïing pat don kiba ïasyiad ding bad iathuh khana biria. Kumta ki ïarkhie

ha-shi-ha. U Kerlang u ïeng marwei bad peitkai ïa kiba shad. Katba u dang pynleit jingmut bha; ka Seralin ka la kren ïa u:

'Bahduh! balei phi ïeng marwei kumne? Ia ngin ïaleit syaid ding lang hangtai'.

'Em phi. Sngewlehrain namar ngam ithuh ïano iano'. U phai ktien.

'Phi lehraiñ hangtai te ïa sha kiar-ïing ym don ba don mano mano ruh. Ka don ka ding ba shu meh kai'. Ka iathuh.

'Kam dum shabar?' U kylli.

'Wa! Shai bnai kdar kdar la kum mynsngi'.

Ki iamih nangta bad leit syaid ding sha kiar-iing. Ka ding ka dang rhem ha jaka shet. Hangta ki ïashong tang ar-ngut. U Kerlang nyngkong u la kylli ia ka:

'Phi iadei aiu bad i bahbah Shai?'.

'Ngi ïadei shi-bakha. I pa jong nga dei i mama jong i keiñ'. Ka batai.

'Oh! phin ong kumta. Nga te bad i bahbah Shai ngi la ïapule ryngkat naduh College. Kumta ngi ïaieit lok bha haduh kat mynta kine ki sngi'.

'Phin thiah hangne mynta ka miet?' Ka kylli.

'Haoid keiñ. Lait nangne ngam ithuh iano ïano ruh'. U jubab.

'Ia leit sah sha ïing jong ngi. Kumno phin thiah hangne, nang ïohthiahhi haba jraiñ-shi-jraiñ.'

'Ka jan ka ïing jong phi nangne?' U kylli biang.

'Tang hangtei haneng'.

'Em phi ym long kumta. Haba nga wan hangne nga dei ban sah hangne hi; ïoh kin sngewsih'. U ong.

'Kin sngewsih lei? Kumjuh hi kein lada hangne ne ha ïing jong ngi'.

'Lada dei ba nga wan donkam ha ïing jong phi nga dei ban sah bad phi; hynrei mynta nga wan hangne kumno ngan leit sah ha jong phi?' U phai-ktien

'Nga tip ba phi dang buh-nud ïa kaei ba nga la kum bakla mynshwa. Tangba ka dei hok ba phin leh kumta namar......'

'Sahnud ïa kaei? Ngam sngewthuh'.

'Bahduh: hato phim lah seh ban map ïa ka jingbakla jong nga ka kynthei? Bahduh: nga phla shai ba ngam pat palat ïa u pud wat la nga la lyndet na phi. Map seh ïa nga'.

'Nga map borabor ïa phi bad ïa kiwei ruh kumjuh: hynrei ngam sngew......'.

'Kin don ki ban wan peit shane: ïa ngin ia-shong noh hangthie harum ha trai dieng sohjew'. Ka ong ïa u.

Ki ïaieng bad leit shong ha kata ka jaka ba kham kyllep. Hangta ka Seralin ha syndah u Kerlang ka khlei lut la jingbakla baroh, ka ong:

'Hadien ba nga la sngewthuh ïa jingleh shit bieit khlem pyrkhat, nga la babe kylla. Nga ieit ïa phi, hynrei ngam tip balei nga kum ïaid ka-diang-kamon. Ban thoh shithi sha phi ruh ngam nud shuh namar nga la kum tar lut ïa ki shithi ba phi thoh sha nga hadien ka jingwankai na dam'.

U Kerlang uba dang don ka jingieit ïa ka um nang kren ei ei shuh. Ka jingdom jingbitar kam don lad ban khang ne pyndkoh ïa u kynjri jing-ieit ba la sdang bteng biang hangta ha trai dieng sohjew ryngkat bad u bnai uba ïeng sakhi. Ka jingieit ka rhem ha dohnud jong u u tang shu peit ia ka dur khmat bad shyntur rymmuiñ jong ka. Nangta ka Seralin ka bteng biang.

'Dei na kata ka daw nga wad lad kumno ban ioh kren markhmat ha phi. Nga wan joiñ klas ruh dei tang namarba nga kwah ïakynduh ïa phi: ymdei ba nga da thmu shisha ban leit pule biang. Mynhynne nga tang shu iohi ïa phi katno ka kmen ka mynsiem bad ka kyndeh jingieit. Bahduh: ka por ka la biang mynta ïa nga ban aiti ïalade ha phi'.

Katba ka dang kren ka la tur hajan bad tyrwa sbun la ki rymmiang shyntur ba ih ha u. Jingieit

ba la shlei na baroh arliang ka lam lynti sha jingiatylli lang kawei bad jam ïa ki kyndon sha jinglong pura. Suki pa-suki da jingïahun lang : da mon sngewbha lade ıa jinglong sotti ki law hangta ha trai dieng sohjew.

Nangta, u Kerlang u leit on ïa ka Seralin sha ïng bad ïalade u wan phai biang sha ïng u bahbah Shai khnang ba kim ym suba eiei ïa u. Ka jingkhawai Mot ka long ka ban sah kynmaw ha ka jingim jong u bad ka Seralin.

L — X

Lai sngi hadien kane; haba u Kerlang u khlem wanmih sha ïing jong ka, ka Seralin ka la leit wad ïa u sha ïing. Ka la lap hamarba un mih artad ban leit sha College. Shiphang ki shu ïasngap jar-jar. Hadien u Kerlang u iohi ba ka Seralin ka jaw ummat. U la tur shajan bad ong:

'Balei Duhduh ? Balei phi ïam ? Iathuh la jia aiu.'

Kam lait kren shuh. Ka kynduh mynsiem jhek-jhek bad tap la ka khmat. Katba u nang khroh la nang kham palat pynban.

'Iathuh seh ha nga.'

'Balei phi shujah khlem wan mih sha ïng: Nga la dep ïathuh ha i mei bad baroh: hynrei haba phim wan mih nga la shah mai ha ki. Imat phım ieit ïa nga Bahduh. Nga la jot ei ka jinglong sotti khlem poi pyrkhat.'

'Balei phi kren kumta ? Ym dei ba ngam ieit: hynrei nga ap khubor ban tip ba phi la ïathuh ïa i mei bad kiba ha ïng baroh.'

'Phi la dei ban wan la ka wan mih. Balei phi ap haduh ba ngan da wan wad kumne ? Ngi la leh ïa kane da ka jingïamon lang : hynıei katba ka paw mynta dei tang manga ka bakwah.'

'Em phi, kam dei kumta.'

Ban ïaleh nia bad ka kynthei kam dei ka kam kaba suk. Dei ban nang da ki buit ban pynum bad pynlung ïa u dohnud khoit-khoit uba kloi ban jemnud lada u shynrang u nang ban sngapjar.

U Kerlang u kdup khop ïa ka. U doh u dait, u syrpud-syrpai ïa ki ngap bad ryngdang. Ka leit kan ym hun tang ha ki kyntien ba u kren khlem da pyni da ki kam ha kum kane ka por: kham tam lei haba la don ka jingïalong kawei.

Naduh kata ka sngi u Kerlang u la leit ban sah sha ïing ka Seralin. Baroh kiba ha ïing ki ieit bad burom ïa u kum u kpa ka ïing ka sem. Shisnem hadien ba la ïashong ïasah ryngkat ki la ïoh khun-kynthei. Ka dur ita i khyllung thik-thak kum ma u naduh u syntiew khmut, ki rymmiang shyntur bad kumta ter ter. Baroh kine ki por ki ki la iaid ba ka jingïashong suk shongsaiñ. I khun ruh i la nangsan katba nangiaid ki por bad ïa i la buh kyrteng da i Tngenlang.

Hapdeng kane ka suk ka saiñ: kyndit kynsan ha kawei ka sngi ar-ngut na ki Kñi ka Seralin ki la wan pynbieit ïa ka sop-sop khlem ka jingtip u Kerlang — ban die noh ïa kawei ka jaka ba harud surok ha uwei u khar-kaïa. Kane kala long shisnem hadien ba la khlad noh ka kmie ka Seralin. Ha ka jinglong kynthei bad lyngkot jingmut-jingpyrkhat artad ba ka dang kham khynnah ha ka ryta. U Kerlang ynda ula tip ïa kane ula khang pyrshah ïa ka u ong:

'Ngi la kyrduh haduh katno keiñ Duhduh ba phi mut die sa ïa ka nongtymmen? Ia ban die la kham-bha ban shim da ka ram lada donkam. Ka dei ruh harud surok ngın sa donkam hadien. Lehse na ki khun yn don ki ban kwah seng dukan lane kiwei ki jaid kam lashai la shisngi.'

Ka Seralin namarba la shah pynbieit ha ki kñi kwah spah kam shahskhor shuh ïa u Kerlang uba thmu na ka bynta kaba bha uba iohi jngai ïa ka lawei ki khun ki kti. Kane ka sien banyngkong eh ba ka Seralin ka la phaiktein pyrshah ïa u ka ong:

'Phi tuklar aïu da maphi halor ka khyndew ka shyiap i mei jong nga? Phim donhok eiei ruh ban pyrshah ïakane; ngan leh katba nga mon. Kum u shongkha phim dei ban mushlia ïa ka bri ka kha. Lada phi sngewdonbor haduh katta khie leit ban tuklar ïa la ka jong ka kur ka jaid'.

'Ngam tuklar: tangba nga shu pyni keiñ namar ka dei ka nongtymmen ka bymdei ban bam duh. Kata te katba phi sngewbit, ngan ong aiu'.

'Nga bam duh ne nga pynsah: balei phin pangmet da phi u kha?'

'Kha-shi-kha ! ! ! balei? Ngam dei u tnga jong phi ? Hato ngam don ka jingkit-khlieh la ka ïing ka sem bad ki khun ? Ki khun kim dei tang ki jong phi. Kum u tnga nga donhok ban tuklar halor kane'.

'Wat wanrah dustur dkhar kpa ka Tngenlang hangne. Ngam shym thied ïa phi bad tang uwei u maw-byrsiew ruh phim pat thung'.

'Lada ïa nga la ñiew tang kum u nongpynshlei paiñkhana u bymdon bynta eiei ha ka ban ïatei ïa ka long ïing-long-sem, kan myntoi aïu ban sah hangne? Ym don jingsngew ne long trai. Lada

leh katno katno ruh ngan long barabor tang u shongkha : Ym u Kpa ka ïing ka sem. La khambha ban ngan mih nangne'.

'Ia ba phin tuklar kumne te kpa lah ba phi mih; ngam sngew-tynnad, ki jong i mama ruh kim sngewtynnad ba phin lushia ïa ka kam jaka-puta. Ha ka kur ka jaid jong ngi ngim ju shah ia u shongkha ban kyrboh. Lada u hun katba ngi pyniaid ai un sah lada um hun; u mat leit'.

U Kerlang ha ka jingkthang mynsiem bad paid dohnud u lum u lang la ki jong ki jainphong bad mih da ka jingsngew ïamrem rangbah bad sngew-jem kupar. Donbok ba ha kata ka por ka khun kam don ha ing namar la don kiba ïalam kai.

Shano un leit mynta? Ym don ïing don sem: ki hymmen shajngai lut. Ah: u bapli. U ïaid suki suki ryngkat ki jingkhuslai na khlieh haduh tyrsim kjat. ' Khatduh u poi ha ïing ka trai-ïing kaba ula sah bun-bun snem mynshuwa ïa kaba ula sngew kum la ka jong ka hymmen. Haba kane ka trai ïing ka la tip ïa ka jingjia baroh ka la sngewsynei bad ai jaka rieh ïa u rangli bapli. Naduh kane ka kyllipmat dei tang ma ka ka nongpyntngen lem jong u bad ka nongbtin lynti khnangba un lait na ki jingjot ka pyrthei pynap shrip. U Kerlang ban pynklet ïa kiei kiei baroh u thied da ka tape bad tem jingrwai. Katei ka trai-ïing ka ju phah da ki khun ban ïashongkai bad u haba kam lait bad bun-kam ïalade namar ka sngewthuh ïa ka jinglong rangli jong u.

Ka la long ha ka 4 Rymphang, 1986 ha Kor-phling: ka sngi ba wan u Pope sha Shyllong. Ha-dien ba la dep leit u Pope, u Kerlang u ïohi ïa ka Seralin bad i Tngenlang ba ki dang ïa ïeng peit-kai halor rynsan. U la tur shajan ban kren, hynrei ka phai dadien bad ialam noh ïa i Tngenlang sha-wei pat. U Kerlang u la bud nadien bad khot ïa la ka khun: I Tngenlang i peit bad phaidien hyn-rei ka Seralin kam ailad ba un ïakren bad i; ka ïalam shaba ïalum u paidbah. I Tngenlang ila don san (5) Snem mynta. I la shalak khynnah, hynrei i bapli im tip ïala u jong u kpa. Ha kum kata ka khyllipmat ruh ka kmie kam shym la ailad ba in ithuh ïala u kpa hok.

Haba u Kerlang um ïohlad bad kren ïala ka khun ula phet noh nangta: hynrei ha la mynsiem u ong;

'Da ki lak ngut ki la ïoh ka jingkyrkhu u Kpa Bakhuid ha ka jingim - lait noh ma nga. Lano ïa nga pat?'

La Kut

(Ia ka ban dangjia ym pat tip)

Bynta - III

L : XI

U Kerlang u la iashongkhlad bad ka Seralin la kumba arsnem eiei bad ym don jingkyrmen shuh hi ruh ba un dang leit phai pat sha ka. Ha kitei ki ar-snem ka Seralin ruh kamju wan wad ia u. Kane ka jingleh jongka ka pyni shai ba kam kwah ban pan map ne ban pyndem ha la u tnga. Ha u Kerlang lei kane ka pawshai ba shisien ba ka kynthei kam pat nud ban wan pan map bad ban nguh ban dem la jingbakla la sngewthuh ba kam kwah ban ia bha pat ban ia poi lang biang sa shisien. Na ka liang jong u ban leit jan sha ka ruh ym long; namar da kaba leh kumta un lait na ka jingshah peit beiñ ha ka kynthei. Tang shu la tur jan la paw kumba u leit khroh ia ka. Hangta kan shim kabu bad jyrthiaw syndon haban da beit thoiñ. Haoid, ym lah len ba u dang ieit ia ka; hynrei don u pud ia kiei kiei baroh. U rangbah u dei ban long ha kajuh ka por u riew rangbah bajylliew jingmut jingpyrkhat. U dei ban phong da ka maiñ rangbah ba shisha bad don ruh la ka iktiar kum u Rangbah-Radbah. Um dei ban pyndem 'ñiuhmat hakhmat ka kynthei.

U Kerlang u tip ba ka Seralin kam pat ryngkang pud shawei. Ia kane u tip na u Bahbah Shai u paralok jong u bad

u ba iadei shi - bakha bad ka. Kane ka jingtip jong u shaphang jong ka ka la pynlong ia u ban kynmaw biang ia ka 4 tarik u Rymphang, 1986 hangtai ha madan Golf-Link. Dei ha katei ka sngi ba u la iohi khatduh ia ka Seralin bad ia la ka khun. Nangta u kynmaw shuh shuh kumno ba tang shu iohi ia u ka phet na wei sha-wei khnangba un ym iohlad ban kren ia ka khun. Ia ka Seralin la dep mynta; hynrei kaba pynkthang eh ia ka mynsiem jong u ka dei ia ar-ngut ki hynmen kynthei kiba leh kiar borabar na u. Imat ba ki la ioh la ka ïing ka sem la im pahuh pahai bad la ki tnga ki leh jngai na u. Ki tieng ioh u pan jaka ban sah lang ha ïing jong ki lehse. Ha ka jinglong khun swet bad la ka shem jynjar u sngew ialade la kum u pukir shangwir, katshaba u phai um don jaka.

Haba baroh kine ki por jingrangli, dei tang ka trai ïing kaba ju pyntngen, ai mynsiem, sngewlem bad pynshlur ia u ba um nym duh jingkyrmen. Jan manla ka miet ka kynpham ia u la kum ia u khun lajong. Ka ktien briew lei shane shatai la bna bad kynnoh ia ka ba ka la kylla long men suhsyntiew ia ka khun lajong bad u Babu. Hynrei wat hadien ba ka la tip ia kata ruh kam riej satia namar ka tip shai ba ka leh na ka bynta ba ka sngewlem-

ia u khun-swet bapli. Ha kawei ka janmiet ka ong ia u :

"'Bahduh nga tip ba ki briew ki ia kren sniew pynban ia nga mynta; hynrei ngam ju shah-shkor iano-iano ruh. Ia kaba dei bin leh ngan leh beit. Peit shane Bahduh; iai-shah ia kine kiei kiei bad buh ka jingkyrmen baskhem ba phin shem bha pat hadien. Wat bam jakhluit ne bieit ia ki jingthaba kane ka sor. Wat ju bitar ia ki hynmen. Ma ki ruh ki don la ki khun, kin hap ban pynbiang ia ki. kin hap ban beh ia ka trei ka ktah, shano kin ioh por ban wan beh tang sha phi uba la san la rangbah. Lada kim iabeh ha ka shitom shipa pynban ka dei hok ba phin bitar ia ki. Haba phi lait por leit peit ia ki pyrsa kum u kñi.'

'Nga la kum bitar keiñ San ha kane ka jinglong rangli marwei Nga la kum tharai sniew ruh teng-teng.'

'Don jingeh eiei iathuh ha nga wat lehraiñ. Ki jong ka Thei-thei, ka Duh-duh bad u Bahrit ruh ki la long kum ki para jong phi. Phim dei ban lehraiñ ia ki ruh ban phah leh ine itai. Lada kim kohnguh haba phah maphi iathuh ha nga ngan syllad kin peit-mat artad. Peit u kpa ki khun jong nga ruh u dei u briew ba sngethuh bad uba phi lah ban shaniah. Ym

dei ho ba nga pynkyllew. La katta snem phi la sah hangne bad nga tharai phi la ïohi bad bishar u long uba kumno. Ia phyllicw jingmut bad u. Iathuh la ki jingshem. Lehse u lah ban ai jingmut lem ha ka ban tei ia ka lawei jong phi. Lada dei ba phin phai biang sha ka barim iuh to ai ba phin ïoh jingsuk noh. Kyrmen ba kan sdang sngewthuh ia phi kum la u tnga. Ha ki jinglyngkot jingmut jingpyrkhat lehse ka la shah pynbieit hano-ie-ha no.'

'Sha ka barim te ngam tharai San ngan dang leit phai pat. Katto ka la kren ïbeiñ ia nga ngam lah ban klet. Ngam lah ban klet ia ka 4 tarik u Rymphang hangtai ha madan Golf-Link. Nga mut ban kren ia ka khun ruh kam ai-lad satia. Haba iapher jingmut bad nga balei ka dei ban pynkiar ia ka khun? Ka tip aiu ka khun bapli ia ka kam jong ngi aingut?' u bynñiaw.

'Lada phim lah shuh ban iabha bad ka ruh kampher namarba phim pat ïa thoh: tangba bad kaba ar phi dei ban ïoh jingsuk. Da peit bad da bishar bniah ia ka thymmei ka briew wat kynrup kulmar kum ka ksew lap-tuh.'

'Ngam sngew nang pynkhat eiei mynta, la Sah ha ka dum ka lyngngoh te San'.

'Bahduh, ngan pynong tang kane ka wei ia phi, lada ka wan ban pan map, map ia ka wat kyntait. Ailad ia ka ba kan kylla. Haba la don la ka khun ka ba long ka sakhi wat pyneh la dohnud. Haba ka banyngkong ka dang don jingmut ban phai kam bha ba phin kyntait. Ka long kumba phi ñiew beiñ ia la ka khun ruh ha kajuh ka por. Lada ar-sien ar-wat phi la ailad kam kylla: kum ka ta ka briew kam dawa ban ïoh jingmap. Phi lah ban wan da kawei: kam dei shuh ka pop jong phi. Haba ka wan pan map ka dei ban kular skhem ban shaniah tylli katba phi pynïaid. Phi ruh bat la ka kyrdan kum u rangbah, wat pynhapoh ialade ha ka kynthei. Ka kynthei borabor ka dei ban pyndem hakhmat u tnga la u bakla ne um shym bakla. Ka dei ban don kata ka mynsiem sngewrit ban bha ka longïing longsem. Lada kam peiphang tang iakata, kum kata ka briew kam dawa ban ioh jingsuk ne jingmap', la ban biang ka trai ïing.

'Ngim ju ia kajia. ia nia ne pher jingmut mynno mynno ruh shuwa iakata: hynrei tang ha kata hi ka step ba nga pyrshah ia ka jingthmu jong ka ban die ia kawei ka jaka ba harud surok shu mih kynsan ka jingkynat na ka. Kata ka la biang ia nga ban mih; kumta nga la mih.' U phai ktien.

'Bahduh, ngam mut satia ban ong ba sa ia kum ita phin ia buhnud sah haduh bym lah iabha shuh. Em ! ngam mut kumta: hynrei nga mut ban ong kumne lada ka tnga nyngkong ka wan ban nguh ban dem phi dei ban map bad pdiang biang ia ka, khnang ban ia bha ia suk. Wat kyntait Bahduh khamtam lei lada ka dei ka tnga sotti jong phi. Nga tharai phi sngewthuh ka mut aiu 'tnga sotti'. Ki ummat ka tnga sotti ki long kiba kordor. Da pyrkhat bha Bahduh ia kane'.

Baroh kiei kiei ki la wan jia ha ka por ba ngam poi pyrkhat. ki shu long kyndit kyndit kumba tied u pyrthat'.

'Kata ka long tang lada phi dang ieit ia ka Bahduh. Lada phim don shuh ka jingieit kam myntoi ban ia bha.'

U Kerlang uba dang don jingieit ia ka Seralin haba iohsngew ia kine ki kyntien ka dohnud ka kyndeh da jingkyrmen. U mutdur ba lehse ha kawei ka sngi kan sa wan pan map na u.

'Satang kane kawei Bahduh shuwa ba ngan leit thiah noh. Lada ka Seralin kam ieit ia phi wat tharai ba kan dang shong marwei haba phi la iashongkhlad la jan dap lai snem. Ka khun ruh ka la heh. Nga tharai ka dang ieit bad dang ap ia phi'.

Hangta hangta lei la nang ngam kham jylliew shuh shuh ha dohnud u Kerlang. Ka mynsiem jong u ka la um hin-la-hin la kum ka makhon ba buh harud dpei ba rhem.

'Ngan leit shuwa Bahduh. Ladei ka por thiah. Phi ruh thiah noh dang shai. Wat peit miet than. Nalor ba phi trei shitom rap sa ka peit miet, ban sa ka jingjynjar mynsiem kan ktah ia ka jingkoit jingkhiah.'

'Bam biang da u kwai San?' U tyrwa.
'Keiñ shuwa Bahduh namar ngan leit thiah noh. Thiah suk mo kata'. Ka ieng irtad.

'To kata San. Thiah suk maphi ruh'.

L : XII

Ka la long ha ka 1 tarik u Jylliew, 1986, ba u Kerlang u la poi leit kai sha ïing u paralok jong u u Phas. Por shi baje nohsngi u la poi ha ïing u Phas. Namarba ka dei ka sngi u Trai ki la ia ioh ban iashongkai kham slem. U Phas te u uba nang bha ban thaw khana. Tang ki khana samla jong u la dap ban thoh kawei ka kot ba lai-saw spah sla.

'Phi wanrah khubor aiu Bahduh mynta? Mynta phi la tbit bha imat ban iapom kyrteng da lade hi. Phim ju wan kylli eiei shuh,' la ong u Phas ia u Kerlang.

'Ngan ioh khubor aiu phi mynta. Phi keiñ nga sngew phi la jan pom daw. Peit ho nga te nga la shut lypa ki bniat ban dait dohkshong. Iathuh seh ka dei shisha ne ka dei tang ka khana ki nongshong iew?,' la kylli u Kerlang.

'Ade! phi la nang sa ka leit sngap lorni sa sha iew sha hat ruh? Tangba ki babu hi te kham shyrkhei: la dei ha ka kot ne ha ka......

'Keiñnoh Phas, phi la thew syndon ha p'lew: ym dei tang na 'ñiuhmat. I-

mat ba phim nud pyndait la i Ieit phi lynsher ia nga ha ban da jangan hi tiaw. Iathuh hok seh dei ne em kaba shisha namar iakata nga iohsngew na u Kynsai'.

'Bahduh, nga sngewsih ban tip ba phi la kria ki bniat lakum ia ka tyngkrong ah bung 'si tymmen. Hynrei la kloi da u ngeh ia u kyeh. Lada ngam bakla sa tang ar bnai la shah khot 'kpa Bahbah ne kpa ka Thei.'

'Phi kien kai ne shisha? Lada dei kumta te phi la bakla. Phi la dei ban don ha ïing kha ym dei ha ïing kur. Imat im da nang ban shet jyntah bang phi hap wan mad japew ha ïing i mei'.

'Jait ba phi la lam ksai to ngan iathuh noh mynta ia kawei ka jingjia. La don mynta ar bnai eiei. Ha kawei ka sngi saitjaiñ nga bad u Kynsai ngi la ia bud kai ia kawei ka khynnah ba leit klas ha *Synod College*. Ka dei kaba na sha ki thaiñ Upper-Shillong. Ngi la ia ithuh la kham slem. Kumta ha kata hi ka sngi ngi la ia leit kai sha ïing jong ka. Ynda poi ha ïing ka la pynithuh ia ngi ha la ka kmie. Dang nyngkong nga tharai ba dei ka hynmem namar ka dang i samla bha. Ka Kham bhabriew ar-lai shah ban ia ka khun. Hynrei ka tang shu ong 'ine i mei jong

nga;' ngi la shu ia ang kum ki biej. Naduh ba ngi rung ha ïing ngi khlem da iohlad ban iashongkai bad kata ka khynnah. Kata ka kmie jong ka ka wan shong sah bad ngi. Ew! kaba pariah-parai bha ha ka ktien ka thylliej. Ka rukom kren ruh kaba pnah bha: la ka kynting 'niehmat, peit rit khmat shilliang bad ang don dur ki shyntur. Haba shu peit i kumba ka leh samla pynban ia ngi'.

'Nangta pat?' la kynrup ktien u Kerlang namar u la sngew bang eh kata ka khana.

'Ka dei kaba trei ophis tangba ha ophis aiu ngam lap ba iohkem ia ka kyrteng. Phin da don hajan te Bahduh phin i shutia shiban bad iapmat ruh ha kajuh ka por. Wow! ka rukom wiat rymmuiñ bad rkhie ruh da i sur ba syiang kum ki ñiangkongwieng. Bhabriew te ka bha shisha ngam len ia kata. Ha la ka lieh sniehdoh, mih khmut bad ki ngab ruh kiba ibang ban peit. Ka khun ruh kaba i lub bha tangba ka kham dum sniehdoh. Wat la ka iong makna ruh ka long iong bang ja'.

'Phi kham nang artad ban pynbang, Ia iba shitda phi pynlong lai-saw phut'. Wiat rymmuiñ u Kerlang.

'Em! Bahduh; ymdei ba nga pynheh. Da kylli lem na u Kynsai lada phim shaniah. Ia nga lei ka peit slup haduh ba la lehraiñ kylla'.

'Lehse ka dei na ka jingmlien ban leh kumta? Kam lah ban long ba kan leh samla ia phi'.

'Em! phi Bahduh: kam dei kumta. Hadien katei ka sngi ruh ngi la ia poi leitkai biang sa kumba lai ne saw sien. Katba nang bun ka sien lei i kumba ka nang leh jan: haduh ba ka la nud wat ban phah wanrah ia kawei ka *Cassette Video* kaba kyrteng. '*The Confession of a Virgin*. Kane ka phlim kam dei kaba biang ban ia peit lang bad ki kynthei. Ha ka jaka ba kan ai *chance* ia ka khun ka wan leh don *chance* pynban da ka kmie. Ki sopti ruh ka phong da kiba daitdoh khlem kti bad ka skat ruh tang haneng ia ka shiteng khohwah. La i lah ka kmie ban ia ka khun lada shu peit dur bad klet noh ba ka la long ka kmie tangba ka la samla biang sa shisien,' u rkhie artad.

U Kerlang te u shu peit iapbieit ia ka rukom batai u Phas. Nangta, u Phas haba iohi ba u Kerlang u la pynleit jingmut bha u la nang pynjrong shuh da kaba ong.

'Naduh kata ka sien kaba saw nga la jlep bad ngim ju ia leit-kai shuh haduh mynta. Nga la jan kum ong, 'Nga wankai namar nga thmu ia ka khun jong phi, ym ba nga iapmat ia phi ka kmie'.

'Nga tharai ka dei kaba la phet lok phi Phas'.

'Kaba shisha Bahduh. Hadien keiñ ngi sa tip na uwei pat u paralok uba sah sha kito ki thaiñ ba ka dei ka *Lawadu. U lok jong ka u dei u dkhar bad u la phet la slem naduh ba kata ka khun ka dang don tang phra snem ha ka ryta', la pynshai u Phas.

'Mynta pat phim ju iakren shuh bad kata ka khynnah?'

'Nga kren hi tangba ngam ju leitkai shuh sha iing. Ka ban iap Bahduh. Swait ia ka khun jan ioh pynban da ka kmie. Ban ha kato ka rukom kloi ka kmie. Banda ngam sangeh kloi katta la shah khot 'Pa-khynnah ne 'Pa-duh katba dei ban shah khot. Nga thmu kam kiaw jan poi sha ka kam kmie ne khot 'ieit' la kum ia i thei sotti ba dang sdang khroh'.

'Nga tharai la kham bha ban ioh da ka iapsaw te phi Phas ha kane ka juk mynta. Ki kham nang burom ki iapsaw haba shu peit.'

'U Kynsai haduh kat kine ki sngi u dang pyndom sah ia nga bad kata ka briew. Hynrei . ...'

Ka thei ba la phet noh u tnga.

'Pynithuh ei ia nga phi. Tharai bad nga ka biang para ba la don khun bad para men phet lok,' u kren danda u Kerlang.

'Oh! bad phi te biang bha: para ba lieh bad jrong rynïeng. Ia ka dur te yn nai da ia ong te Bahduh. Shish ! phi kum ka puri-blei ha lum Mih Blang ne ia kum kata ka syiem Latympang hyndai'.

'Phi ju iakynduh mo teng teng haba leit jingleit shane shatai?' la kylli u Kerlang.

'Shisien nga iohi ia ka ha ka bos Mawphlang. Nga mut ban leit sha Sadew namar i phah i mei ban leit kylli ia ki jingkhang-bah ba phah shna ha i bah Eber. Nga tang shu iohi liak ia ka nga khlem kiew shuh ha kata ka bos. Nga shu sdien noh da ka bos Mylliem.'

Hadien ba la kut kata ka jingiathuh u Phas, u Kerlang u peitkai ia kawei ka makasin khasi.

U plied naduh ba sdang. Hadien katto katne por ula poi sha ka sla ba don ki
85

address iathoh shithi paralok. Hangta u lap ia kawei ka kyrteng ba sngewtynnad.

Kong Carolin............(22)
Madan Ryting:
Shillong.

Sngewtynnad : *Ban sngap bad rwai Khasi, iathoh shithi paralok bad pule kot jingiathuh khana khasi.*

Hangta hangta hi u pyrkhat marwei:-

'La slem nga la don jingthmu ban pynmih Cassette rwai Khasi: hynrei namarba ngam don paralok kynthei ban iarwai lang la shu pulom ka jingthmu. Kane ka dei ka lad ia nga, nga dei ban shim iakane ka kabu ioh lap ba dier bad sarang u ryndang'.

'Ei! Phas: phi ju mlien mo ban thoh shithi paralok.'

'Mynshuwa' haoid. Nga don lai-saw ki paralok na shabar jylla. Kawei ka dei ka *Anglo - Indian* na Bombay. San snem nga la iathoh shithi bad ka. Mynta la shisnem tam nga la sangeh. Nga dang don ki dur

jongka haduh mynta. Ish ! kaba i seksi; nga...nga...mut ban ong i lub ban peit'.

'Oh ! kata ka iathoh shithi kaba hap phah sa bad ki dur de? Nga nangmut ba tang ka shithi la biang'.

'Ym dei tang ki dur. Haba dei ki sngi-kha ne sngi khraw aiu-ie-aiu hap phah sa ki *presents*. Khamtam lei kum ha ka sngi kristmas, *New year* bad kiwei. Sha phi ruh kin sa phah kumjuh'.

'Haduh katno tharai ka myntoi kane ka rukom', la kylli biang u Kerlang.

'Ha kiba sngewtynnad ka don la ka jingmyntoi Lyngba kine ki paialok ba ngi khot '*Pal's* ngi lah ban tip hun kiei kiei kum; shaphang ka ri jong ki, dustur. ka imlang sahlang, ka trei ka kiah, ka riam ka beit, ka ioh ka kot bad kiwei kiwei de. Ha kiba dang leit pule lei ka iarap shibun. Phi lah ban ia phylliew jingmut shaphang ki lynnong kot lyngba ki shithi. Kane ka iathoh shithi paralok kam dei ka iathoh shithi samla: wat ki longkmie longkpa ruh ki leh iakane. Lyngba kine ki shithi ki iarap ban tei iwei ia iwei pat ha ka longiing longsem bad ka kamai ka kajih Napdeng ki samla don ruh kiba iapoi haduh u pud shongkha. Lada phi kwah shang pyrthei ruh suk haba phi don kine ki *pen-*

friend. Nga bad katei ka *Anglo-Indian* ngi la jan iapoi ha ka shongkha tangba i lap noh i pa ia ka shithi ba ka khot ia nga sha Bombay. La pulom noh naduh ba tip ma i. Ba ngam don la ka kamai lajong hap shu sngap'.

'Phi tharai lah ban ieit khlem da ia ithuh ka khmut ka khmat? Ne haduh katno kan neh ka shongkha shongman da kaba shu ithuh lyngba ki shithi. Wat haba iakynduh man ka sngi dang don ki por ba iapher jingmut'.

'Ka jingieit khlem da iohi: ka kham khlaiñ bor ban ia ka jingieit ba da iohi hynrei kaba paw pat ia ka dur ka jingieit janai lyngba ki shithi', la batai u Phas.

'Haba kumta kumno dei ban sdang ia kum kita ki shithi namar nga sngewthuh ki pher na ki shithi samla', u pan jingmut.

'Nyngkong eh sdang da kaba ong ba phi la ioh ia ka kyrteng bad *address* na ka makasin kaba kyrteng kata kata; jong u bnai ba-ar ne balai katba u dei. Bad kaba ar pat pynithuh ialade bad da batai bniah naduh ka kam, kiba ha ïing, ia ka jaka bad ia ka dur ka dar, ka rynieng ryniot la jong thik kumba phi long. Nangta kaba lai phin thoh shaphang ki jingsnew-tynnad jong phi bad kaba saw da iathuh ruh

balei ba phi jied ia ka ban iathoh shithi paralok bad phi,' la batai bniah u Phas.

'Lada phi ai jingmut da kumta nga sngewiahap bad phi. Ieh ngan pyrshang da ine iwei i kyrteng ba na Shillong'.

'Ka biang Bahduh ia phi: mynta lei ba phi la *samla ar-sien*. Shisien ba la khielung biang ka dyngkhong sa shu ap ia ki por ban paw u simpyllieng ha ka sahit bneng shaphang Wah Umiam. Wei la paw u simpyllieng te la sngewthuh dei ka ei,' wiat rymmuiñ artad u Phas ia u Kerlang.

'Phi te Phas ban khlem ïoh kren kai phin ym lah pynkut ia ka sngi. Ai da ka kot sada sngewbha ngan pyrshang bud kawei ka *address*', u wiat artad namar u sngewiahap jingmut ia ka rukom kren u Phas.

'Da kano phi jied Bahduh?'

U Kerlang u kdew bad pyni da i 'tidew.

'Oh! da kato ka Carolin? Imat phi te Bahduh phi sngewtynnad tang ia ki kyrteng kiba kut ha ki 'lin'. Sdang na ka Seralin mynta pat sa ka Carolin.'

'Shish ! phi iaban ïohei u makhar bha ba lum lut,' la phai ktien biang u Kerlang.

'Ap jing-jang ngan phah theh sha biang ha i Bihrit shuwa ba phin leit'.

'Keiñ shuwa kata ka sha. Ngam da iadei kpoh ban dih sha than. Ai da u kwai la biang.'

'Ka mat - sniew noh kata ka kpoh jong phi shisien. Sah-noh shane mynta shisien namar phi la jah slem.'

'Em. phi ban sah te ym long nam ar lashai dang step nga dei ban leit sha Nongpoh. Ban beh na shane la jngai palat. Ap, ngan sa wan sah miet ha kawei pat ka por kylluid kam'.

Hadien ba la ia dep dih, u Kerlang u ïeng ban mih namar la sdang kem dum. Haba iakynduh shi paralok kumne la bun kiei kiei ban iaphylliew tangba ka por kam shah: ka la dei ban iakhlad. U Phas u leit on ia u Kerlang haduh jaka ap kali. Shuwa ban iakhlad artad u Phas ula kren danda biang sa shisien u ong:-

'Ei ! Bahduh. Lada phim sngew eiei wat klet ban ai khubor lem shaphang i Carolin jong phi bad kumno i jubab ia ka shithi jong phi mo?'

'Balei phi wad lad tang ban ioh pyndom ia nga?'

'Leit suk mo Bahduh'. U ai khublei ia u Kerlang

'Shongsuk. Tangba wat klet ban ia-thuh biang shaphang kato ka kmie ka khynnah Upper - Shillong. Lashai ruh phin leit ia luh - luh bad ka? Shongsuk ho Pa - khynnah ka Thei. Hei! hei! Pa-duh; hei! hei! ! ! ! .. ..'

L : XIII

Kata ka janmiet ba u wan kai na ïing u Phas dei ka miet ba palei tam ha ka jingmut jingpyrkhat u Kerlang. Bad dei ha kata hi ka miet katba u dang buh jingshet jingtiew ha ding u la sdang ring dur ia kata ka shithi paralok ba un phah sha ka Carolin. U la bud thik ia ka rukom ba la batai u Phas. Hynrei, ynda la dei ha ka bynta ba un batai lyngkot shaphang ialade u shem jingeh; um sngew nang ban buh ryntih ha ka rukom ban pynsngewtynnad ia ka shithi. Katba u nang pyrkhat slem la nangkham kyllaiñ arshah.

'Pleng ka long kaba eh ban batai shaphang ialade ha ki bym ia ithuh. Lada nga pynheh kin ong u khyllew. Lada nga batai katban biang kin ong ba nga pyniaryngkat kyrdan bad kiwei pat. Bad lada nga pynrit pat kin ong ba nga iada burom. Kano kano ruh ka bym bit suda.' U kren duhlad marwei.

Haba la kut ki lad, u shim noh da ka dur ba u dang shon shen bad thoh sha lyndet kumne;

'Ban batai ha phi shaphang ialade nga shem jingeh. Hynrei, peit na kane

ka dur bad sa bishar lem. Wat sngew-eiei ia kane'.

Da kane ka buit u la lah ban pyn-kut ia kata ka shithi. Ha kata ka shi-thi u la ai ruh ia ka *address* ba thikna jong u. Ha ka sngi nyngkong 9 tarik u 'nai Jylliew dang ha ka por 3 30 p m u la poi ha ïing ba u sah wai. Tang mar ia jam ia ka phalor ka trai ïing ka pyrta ia u.

'Bahduh, shim kane ka shithi jong phi. La slem ba phim ju ioh shithi shuh ym dei?'.

'Hooid, keiñ San Ki paralok ki la klet ia nga mynta. Nga ruh kumjuh, nga la klet ia ki. Da ki bnai ngam ju thoh shithi sha ki.'

Na ki dak u la ithuh ba kata ka shithi kam dei na ka Scralin. Ki dak te ki dei ki dak kynthei namar ki shai bad itynnad. U la shu mut ba la dei na ka Carolin. Tang mar ia rung hapoh iing u shong bhek ha kjat jingthiah bad plied iakata ka shithi. Da shisha u lap ba ka dei na ka Carolin.

Madan Rting,
Shillong,
5. 6. '86.

Dear Kerlang.

Ka long ka jingkmen ia nga haba nga la iohpdiang ia i shithi jong phi ha ka por nohsngi mynta hi ka sngi. Khublei shibun eh.

Khyndiat shaphang ialade:-

Ngi ia don tang ar ngut shipara (kynthei suda) Ha kajuh ka por nga dei ruh kaba khatduh. I mei i pa ruh ki dang don i pa i trei kontrak bad i mei pat i shong dukan. I hynmen te i la shong-kurim bad sah la ka jong. Mynta nga dang pule M. A. (Economics) ha N. E. H. U. Nga ruh nga kwah ban long nonghikai kum maphi hadien ba nga la dep ia ka jingpule. Kumno phi shem shaphang kane ka kam? Sngewbha ai jingmut lem.

Ngi dei na Shillong ha Shillong : kumta nga sngew ba kam donkam ban batai haei ka Madan Rting ka don. Naduh ba nga dang leit skul nga ju sngewtynnad borabor ban sngap, rwai bad ban lum ia ki jingrwai Khasi. Kiba nga sngewtynnad eh dei ki jingrwai i Bah Skendrowel, Bah Rana, Bah Gilbert, Bah T. T. Mukhim Kong Helen bad kiwei. Wat la ngam pat ju iashim bynta ha ki jingiakop rwai hynrei nga sngewtynnad ban rwai.

Nga ngeit skhem ba da ka jingiadei paralok bad phi ngan nang lah ban pynroi iakane ka sap. Lehse phi ruh phi la dei u wei na ki nongrwai cas-settes ne ha All India Rodio, Shillong. Sngewbha iathuh lem lada dei kumba nga shu tharai. Lada em pat wat sngew eiei ba nga la kum jler.

Khublei shibun eh na ka bynta ka dur ba itynnad ba phi la phah. Ngan buh ia ka kum ka dak ban sah kynmaw ia i shithi nyngkong jong phi. Kyrmen ba kane ka jingiaphylliew jingmut lyngba ki shithi kan iarap ban iatei markylliang ha bun ki liang. Nga ngeit skhem ruh ba kan nang iai bteng ter shiter ba ngin lah ban iasngewthuh khambha iwei ia iwei pat. Nga don ka jingkyrmen ba ngan sa ioh bun ki jingmyntoi na phi namarba phi dei u nonghikai ha College.

Khublei,

Corolin.

U taag dep pule ia ka shithi jong ka u da sngewhun ka mynsiem.

Kane ka jingiathoh shithi paralok ha pdeng u Kerlang bad ka Carolin ka la bteng ter-shi-ter haduh ar bnai lynter. Man ka taiew u ioh shithi na ka bad ma u ruh u phah kumjuh. Hynrei, ha kine ki ar bnai ym pat don kano kano ka liang, ban pynpaw ba ki kwah iakynduh markhmat. Imat ka jingthmu jong ki ka long beit tang ban iadei paralok lyngba ha ki shithi. Ha ki ne ki ar bnai la bun ki phang ba ki la iatai lait noh ia ka jingieit: namarba ka phang kam shah kumta.

1tk Nailar, 1986

Ka la long ha ka 1 tarik u 'Nailar, kumba ha ka por 4. 15 nohsngi u Kerlang

u mih na ïing ban leit sha *Law College*. Ka dei ka sngi sdang klas ia kiba leirung *Ist Year*. Ma u ruh u la shim *admission*. Baroh shikatta u la pynlut ia ka por tang ha kaba pynkhreh-kot ia ki khynnah matrik. Hynrei ha uno u snem u la kwah ban kdat noh la jingmut jingpyrkhat sha kiwei pat ki jait kam. U tip shai ba ka long kaba shitom na ka bynta jong u ban leit pule *Law* namarba u la pas *Science*. Um bna ne tip eiei shaphang ka *Political Science* ne ia ki *Constitution*.

Shiphew minit shuwa ka por u la poi ha College. Katba u dang ap ia ka por ban tied baje u la iohi ia iwei i kong Thei ba phong *sweater* lieh, sem da ki jaiñsem *pink* ba i wan rung sha College. Ka dur jong i long shai sniehdoh, mih khmut bad itynnat briew. U shñiuh ba jrong i shu pyllait shadien khlem thaiñ. Lada peit slem lehse i lah ban ring bad ban pyniapmat ia u rang samla da ki bor jadu jong i. U Kerlang u la kum peit seh ia i. Ma i ruh i la peit liak ia u. Ita i Thei i leit ieng ha kawei ka jaka ba pyrshah sha u. Man ka por ki khmat jong ki ki iatyngkhuh ha ka jingiapeit thuh iwei ia iwei pat. Haba shu peit ia i u sngew kumba u ithuh tangba um lah kynmaw haei keiñ u la iakynduh ia i. Slem slem u la pynleit jingmut hynrei

khlem da lah kynmaw. Lai minit shuwa ban tied artad ka baje u la kynmaw bad u la ong hapoh la mynsiem:

'Oh! nga la kynmaw mynta'. Markumta u tur shajan da ka khmat phuh-samrkhie u kylli ia i:

'Phi dei i kong Carolin ba na Madan Rting ?'

Ma i ruh da ka khmat phuh-samrkhie i jubab; 'Haoid, nga dei. Phi pat i bah..bah '

'Bah Kerlang', u iathuh pynsted shuwa ba in lait kynnoh ia ka kyrteng jong u. Hangta ki la ia khublei kti. Katba u dang bat ia ki shympriah'ti ba syaid jong i u la sngewthuh ia ka jingkyndeh shadem jong i. Ka rynieng te i mat i lah ban kot ia u haduh saiñ-tyrpeng.

Tang ha ita i por ba lyngkot u lah da bishar lut ia ka dur ka dar jong i naduh khlieh haduh sla kjat. Na ka jingiakren u la sngewthuh ba ma ka ruh kan dang leit *1st year* kum ma u tangba kim iadei na kajuh ka *section.* U dei ha ka *section 'A'* bad ma ka pat na ka *section 'B'*. Hynrei hakata ka sngi la pynlong *Combine* klas baroh ar-*section.* Hadien ba la dep khot kyrteng la wan rung u *Princi-*

pal bad u la ai ka jingkren pdiang-sngewbha ia baroh ki khynnah *1st year*.

'Ban tip ia ka aiñ ka long kaba donkam bad ka dei ruh ka deiti jong man uwei-pa-uwei u nongshongshnong ka Ri India. Ka aiñ ka dei ka atiar ban iada ia ka hok bad ban ialeh pyrshah ia ka jingshah banbeiñ ha ki nongbat aiñ ba thulmur bad lamwir kiba iuhroit ia ka hok tynrai u rit u ria. Kumta tur shaphrang phi ki samla khnangba ha kawei ka sngi phin kylla long ki nongiada ia ka hok u paidbah'.

Hadien ka jingkren u *Principal* la pyllait noh ia ki ban leit phai sha la ki jong ki ïing. Ynda ki la ia mih na klas u Kerlang u la iawer leit dih sha ia i ha kawei ka *restaurant* ba don hajan ka College 'ha lynti ban kiew sha Malki. Bad katba ki dang ia ap ia u shaw bad ka sha u Kerlang u la ong ha i kumne;

'Nga don jingmut ban pynmih kawei ka *Cassette* rwai. Long tharai ban ia rwai lang? Ne phi bunkam?'

'Ki kam te ki bun hi namar ha NEHU ka dei da ka *Semister system*. Kawei ruh ngam pat ju mlien ban rwai ha ki *Cassette*. Balei phim wad da ki ba ju mlien.'

'Nga ruh kumjuh. Ngam pat ju leit rwai mynno mynno ruh. Lada phi mynjur to ngin ia pyrshang keiñ. Lada ngi wad tang ia kiba nang bad kiba la ju mlien te ka sap ka phong ba kiwei ruh ki don kan shu leh nohei Ngin da ia praktis bha shuwa shibnai ar bnai lada phi iahap jingmut. Hadien ba ngi la praktis ngi lap ba ym sngew long te ngi lah ban sangeh noh.'

'Nga tieng ïoh kam long keiñ namarba ngam pat ju mlien. Hynrei lada phi ong ba ngin da ia praktis bha shuwa ngan pyrshang.'

'Da phi don ki jingrwai jong phi ruh phi lah ban rwai bad ngin ia pyndap lang tang ha kawei ka *Cassette*,' la ai jingmut u Kerlang.

'Nga don lai tylli ki jingrwai tangba tip phi sngewtynnad ne em ia ka sur bad sngewbang ne em ki kyntien.'

'Kam lei-lei. Ngin ia peit lang bad pynbeit lada donkam ynda ngi la sdang praktis', u pynshlur ia ka.

Katba ki dang iabam ki la iapynbeit artat ia kata ka praktis jingrwai.

'Nga tharai kan khambha ba ngan da iakynduh ia i mei i pa jongphi shuwa

ban leh iakane. Ka long bieit lada khlem kynjoh ktien na ki', la ai jingmut u Kerlang.

'Em! phi. Ym lei-lei ngan sa iathuh ma nga ia ki. Kam da donkam ba phin wan shitom shaduh sha iing'.

'To katba phi sngewbit maphi. Nga shu ai jingmut ioh ba kiba ha iing jong phi kin sngewsih.'

Ka dei ka sien banyngkong ba ki iakynduh markhmat; hynrei ka rukom kren pariah hapdeng jong ki ka la long kumba la ia ithuh la slem. Naduh kane ka sien nyngkong u Kerlang u la iapmat ia ka (love at first sight). Kumta ki la iamynjur ban ia pynbeit bha ha ka sngi kaba bud shaphang ka praktis rwai.

Ha Dhanketi ki ia ap bos lang bad tang shu ioh kali ma ka u ruh u la wan ban ap bos pat ialade.

'Leit suk Bah Ker', ka ong ia u.

'Leit suk maphi ruh. Ngin sa ia kynduh biang lashai'.

L : XIV

2 tarik Nailar, 1986

Ha ka sngi 2 tk : kata ka mut ha ka sngi kaba bud u Kerlang u la poi ha *Law College* dang ha ka por 4. 30 nohsngi. Hakhmat *gate* ka *College* u iohi ia ka Carolin ba ka dang thied kwai. Markumta hi u la kien ia ka :

'Phi la poi slem ?'

'Dang kumne. Phi dang wan ?' ka kylli.

'Haoid keiñ. Imat dang bun ka por haduh ban da tied baje.'

Kumta ka la tyrwa kwai ha u. U Kerlang ruh u shim bad bam ia u kwai. Nangta u Kerlang u la ong ia ka.

'Ia leit dih sha shuwa nangtei na *restaurant* phi dang katta. Toi te ngin pynlut por haei haduh shiteng kynta.'

Ka Carolin ruh ka mynjur ia ka jingkhot jong u. Kumta baroh arngut ki ia leit dih sha biang na kajuh ka *restaurant* kaba ki la iawan ha ka 1 tarik hadien ba la lait na klas. Ha kata ka sngi ruh ki la iashong ha kajuh ka jaka. Ha kane ka *restaurant* ym da bun ki nongrung nong-

mih kum ha kiwei pat ki *restaurant*, kumta ki la ioh ban iashong kham slem bad kham iohlad ruh ban iakren mon.

U Kerlang u la pan da u shaw doh-syiar namarba u la sngew jlep doh-sniang. Katba ki dang ia ap ia u shaw u Kerlang u la pur khana biang shaphang ka leit rwai *Cassette* sha Calcutta. Ynda kila ia sdang bam u Kerlang u kylli ia ka.

'Phi lait tharai lashai ka sngi ban ia pyrshang sngap ia ka sur namar la dei ban nang shuwa ia ka sur hadien pat ngin sa ia pynbeit ia ki nongtem pura.'

'Lashai te ka dei ka sngi u Trai hap leit jingiaseng arsien. Hadien kata te ngam lah ban kular namar ioh lap ba dum ka bneng.'

Ha shnong jong phi ym don mo ba phi ithuh ki ba nang put sharati? Nga don ar-tylli ki jingiwai myllung bad lada put lei sa bad ka sharati kan pynshoh mynsiem shisha ia ki nongsngap.'

'Ym don phi shatei sha ngi.'

'Nongtem bela pat?'

'U nongtem bela te don uwei u tym-men u ba la sah Don Bosco mynshuwa. U ba tbit bha ban tem,' ka iathuh.

'Lada dei lei u ba la sah Don Bosco te kata u la tbit hi keiñ namar ki ju hikai bha ia ka tem ka put. Phi lah tharai ban iakynduh ia u?'

'Ngan pyrshang kylli lada u sngewtynnad ne em. Ngan twad jingmut shuwa. Lada u treh ngan sa ai khubor lashai'.

'Sngewbha mo leh shitom lem mynta shisien. Ban da ioh sa u nongput sharati te la paka bha. Wat la katta ruh ngan pyrshang wad na shatai sha Mawlai; nga iohsngew don uwei u ba nang bha ban put nga la bna ia ka kyrteng tangba ia ka jait pat ngam tip'.

'Ki sur khasi paka ki kham sngewtynnad lada pyndonkam da kum kito ki jait jingtem. Tangba khlem kaitar bad drom ruh ym long hi. Ban ha sor lei lada khlem pyndonkam kaitar ne drom ym don nongthied. Mynta lei ki jingrwai Khasi la sngew kum ki jingrwai phareng. Ym slem shuh ban mih sa ki jingrwai kyrkait kum ki ksew ne jlew kum ki myrsiang'.

U Kerlang u phuh samrkhie namar u sngew danda ia ka rukom kren jong ka.

'Ka la kylla hi la ka pyrthei yn leh shuh kumno. Lada beiñ ruh long kumba

bishni pynban: lada ia pyni, shah kynnoh batai stad,' la phai ktien sa u Kerlang.

'Baroh ka dei na ka jingkwah leh tynneng bad kwah sho ba dei tang maki kiba nang. Don lei katto katne tangba ki la rwai *Cassette* ki sngew ba kat maki ym don shuh. Iaid lynti ruh da kynjih. Wat u Elvis u ba long u syiem ki jingrwai *Rock & Roll* ruh um pat iaid kynjih risang kum kine ki tynneng jong ngi'.

'Kata ka shong katkum ki jait briew. Ngam tharai ba baroh ki long kumta. Ha kano kano ka kynhun ju don hi kiba kum kita; ymlah leh eiei. Lada beiñ than ia kiwei ngim lah ban tip ha kawei ka sngi ialade ruh ngi ngat ha kajuh ka kyrdan. Ha manla ka jait bynriew don hi ka jingkylla haba iabeh ia kane ka pyrthei-stad mynta. Kum ban shu ai nuksa; ha ki katto katne ki bynta ka Sor Shyllong la don kiba khot ia u kwai da u shoklet khasi. Ka por kam slem shuh ba ha ka jaka ka sha yn shim da ka waiñ ne ki kyaid', u pynkut.

Ynda la kut kata ka nia u peit baje. Wa! lah da dep ka period banyngkong bad ia kaba ar ruh ki la slem 15 minit. Ym long shuh ban leit rung ha klas.

'Ym long leit klas shuh; ka period ba-ar ruh ka lah da iaid 15 minit. Ngin ialeh kumno?' la kren kyndit u Kerlang.

'Khlem pat lap ba iohsngew kumno kumta? Peit bha ioh phi bakla,' ka phai-ktien.

'Em! phi; ngan bakla lei. Da peit lem sa maphi ioh la mareh sted ka baje jong nga'.

'Ia noh: ym long shuh. La dei ban leit tipsngi noh sha ïing; kam myntoi shuh ban leit rung ha klas. Ngin sa shah rkhie-beiñ pynban ha ki para klas', la kren kut lad ka Carolin.

Ki mih nangta bad wan beit beit sha jaka ïeng bos. Katba ki dang ia ap u Kerlang u la kylli biang ia ka.

'Nangta kumno phi pyrkhat na ka bynta lashai shaphang ka jingrwai: nga la kum klet'.

'Phim leit em shaei shaei?' ka kylli 'Lada long kaba lah ngan sa wan. Kata ruh lada phah i pa'.

'Ha ka sngi u Trai nga don beit ha ïing, ngan leit shaei. Sha ïingmane ruh ngam ju leit shuh da ki snem. Nga la klet ruh ba nga dei u kris......... ..'

'Phi long niam aiu sha? Ngam ju kyn-maw kylli.' Ka kynrup ktien shuwa ba un pynkut.

'Nga long Katholik tangba tang ha ka kyrteng kumba ong mano re,' u iathuh

'Balei phi leh kumta? Ki da don da ki daw ne phi shu kylla ñiew-sting ia ka niam khlem daw?

'Ym don daw eiei ruh. Ka leit jia ryngkhat ba wan lap ka jai...........

'Peit ho bah Ker ioh phin ym ioh jaka tep ynda phi khlad. Tangba ha ka niam jong phi ka jaka tep ka bun. Wat ia ki bym long niam ruh ki dang ai jaka tep. Banda dei kum ha ka niam jong ngi shisien ba la leh sting ia ki kam la..........'

'Oh! phi long niam aiu? Nga dang tharai ba phi long Katholik: namar ka kyrteng jong phi ka long kum ka kyrteng ha ka balang jong ngi,' u kyndit.

'Nga long Presbiterian. Ngi dang shu rung balang dang mynta ar snem eiei.'

Ha kane ka por ka bos ruh ka la wan. Ka Carolin ka kiew bad ong ia u, 'leit suk'. U Kerlang ruh u ai khublei kumjuh ia ka. Hamarba leit artad ka bos u kynmaw;

'Wa!! lashai: na ka bynta lashai ngi khlem pat rai. Kan wan ne kam wan? Balei nga klet bieit kumto? khun ka khlieh kada. Nga la bun ktien palat mynta naduh ba nga ia kynduh ia ka.'

L : XV

3 tk Nailar, 1986

Ka miet bakynjai ka la leit bad ka step phyrngap ba ithiang ka la wan. La poi ka sngi 3 tarik. Ka dei ruh ka sngi u Trai. U Kerlang ula khie dang step. U la sum la sleh namarba ha ka sngi saitjaiñ u khlem ioh sum na ka jingbunkam. Ha ka por 9.45 A.M. u la mih na ïing ban leit sha ïingmane. La kham slem ba um ju poi ïingmane. Mynta haba u poi ha phyllaw ïingmane ula iakynduh ia uwei u paralok jong u uba don ka kynhun tem. Ka kyrteng uta u paralok jong u ka long u Do. U Kerlang ula iathuh ha u ba u don jingmut ban leit rwai *Cassette*. Kumta u kyrpad ia u ban iarap lem ha ka por praktis.

Dap 10.00 baje ka baje ba-ar ka la tied; kumta ki ia rung noh hapoh. Hadien ba la wai ka mas (jinglehniam) u Kerlang u khot ia u bah Do ban leit kai sha ïing jong u. Na ïingmane sha ïing ba sah u Kerlang ka shimpor 15 minit haba iaid kjat. Ynda poi ha ïing katba u dang tiew sha u sei ia ka kaitar bad ai ha u bah Do ban tem nangta pat u ai ia ki *Chord Guitar* bad ka sur kata ka jingrwai. Nangta u ong ia u bah Do :

'La khambha ba ngan shu rwai ba phin ioh sur ym dei bah Do?'

'Hawto ai sur ka long kumno', la phah sdang u bah Do.

Shisien ha Ïew Duh,
Ha basa die mithai;
Dang khatwei baje,
La shongshit hat majai.
Liak nga kum iohi.
Ia uwei u menkpa:
Nangta u shah tan,
Ha arngut thei samla.

Kawei na kamon,
Kawei pat na kadiang;
Ia pla ki ia kloh,
Shkor ki tan mar-shiliang.
Baroh ba iohi,
Ia kata ka jingjia:
Ia rkhie kum ki biej,
Khlem da tip ia ka nia.

'Kaba sngewtynnad kata ka sur. Bteng biang bahduh' la ban biang u bah Do.

'Ia map wat leh beiñ,'
Nangta nga kum pyrta:
'Ioh u khlem da thmu,
Hynrei da jingbakla'.
'Balei ngin ia map,
Ia u tymmen thap ei:
Haba khlem pisa,
Balei u shlan wan kbei?'

Katta ruh ngam pei,
Sa shisien nga khot biang;
'Da sngap lem seh thei;
Ia u duk sem shiliang'.
'Wat said stad eiei,
La phi dei u shynrang;
Mem tip ba u dei,
U tymmen mad soh-ngang?'

Nga la sngewthuh.................
Nga la pei phang............

'Kumno bah Do ka long, phi sngew, tynnad ne em ia ki kyntien ? u kylli ia u 'Ki kyntien kiba kit jingmut. Tangba lada ngim pynleit jingmut bad da puson ngin ym sngewthuh ka mut aiu kane ka jingrwai.'

'Dei kata keiñ bah Do ka jingduna ha ki briew jong ngi. Ki sngap tang ia ka sur; hynrei ia ki kyntien bad jingmut pat ba don ha ki kim kwah ban tip. Tangba *heavy* ka rukom tem ki ong kata kaba sngewtynnad,' u kren bynñiaw u Kerlang.

Namarba la bang than kata ka jingrwai u Kerlang u la klet ia ka sha ba u tiew ha ding. Ynda u kynmaw bad leit peit lah da rngat baroh ka um sha, u hap tiew da kawei pat. Katba kata ka sha ba u tiew biang kampat thnam ki

la iapur khana biang shaphang kiwei pat ki jingrwai khasi.

'Bahduh, ngan sa wan kai biang ia sngi u Trai. Nga sngewtynnad ban don bad phi uba sngewtynnaḍ ia ka siaw ka rwai, ia ka put ka tem. Nga kynmaw ia kawei ka Probeb Germany kaba ong: *Wein Weib Gesang*'. Kata ka mut : Ka kyiad ka kynthei bad ka rwai ka siaw.'

'Hynrei ngam dei u ba sngewtynnad ban lum kynthei ne ban dih mutlop bhor te bah Do wat la nga sngewtynnad ia ka tem ka put', la phai ktien u Kerlang.

'Ngam mut satia ban ong kumta; hynrei ka long tang ka rukom pynwan ia ka jingkren keiñ bahduh,' u phai ktien

Hadien ba ki la iadep dih sha, bam kwai bad dih sikret u bah Do ruh u la mih noh namarba u donkam ban leit jingleit bad u kpa.

'Sa wan kai biang mo bah Do? Lada bhabok ba ngan khraw kamai tang hadien shi bnai ne ar ngi la ĩoh hi ban ia pynmih *Cassette* rwai,' u pynkut.

'Donbok mo bahduh,' u ia kitbok lem ia u Kerlang. 'Nga la leit ho!'

'To to bah Do. Sa da wan mih keiñ ha kine ki sngı. Wan ha ka por janmiet la khambha'.

Shiteng kynta hadien ba la dep leit u bah Do kata ka mut kumba ha ka por 12, 45 u iohsngew mano-re-mano ba kren shabar.

'Ei ! kong hangno i sah i bah Kerlang?' kylli ka Carolin.

'Dei hangne keiñ. Kato ka jingkhang ka plie', la batai ka trai ïing bad nangta ka pyrta, 'Bahduh ! Bahduh ! mih shabar don ba wan donkam ia phi.'

U Kerlang u lah da iohsngew ha ka jingshisha khlem da pyrta ka trai ïing tangba u shu leh-mynleh bym bna ei ei. U mih kum ba kyndit.

'Wa!! phi wan kai shane? rung', u khot.

Ka Carolin ka rung hapoh bad shong. U Kerlang u shim ia ka kaitar bad pynieng noh ha kyndong. Nangta u kylli ia ka:

'Phi wan marwei kumne?'

Haoid keiñ. Ngam da smat ban ialam paralok. Wat ha shnong ruh ngam da don paralok', ka iathuh ha u.

'Balei kumta? Phim sngewtynnad ia ki?' u kylli lyngngoh.

'Ym dei ba ngam sngewtynnad hynrei dei namar ngam ju mlien. Naduh ba nga dang leit skul ruh ngam ju smat ban ia leit lang bad ki paralok.'

U Kerlang u rung sha kamra shet. U shim kwai bad tiew sha ha ding. U rung biang ha kamra shongkai u iasong kwai ia ka.

'Phi sah marwei hangne?' Ka kylli.

'Haoid, tang marwei. Ki hynmen kynthei ki la shongkurim bad ia sah la ka jong. I mei i pa kim don shuh,' u batai ha ka.

'Phi dei aïu ia i tei i kong pat?'

'Ngim ia dei ei ei; hynrei tang ka trai ïing. Namarba nga la sah la slem hangne bad namarba i sbun mynsiem palat nga la sngew ia i kum ka kmie. Nalor kata ha ka shitom ka shipa dei tang i iba kloi ban iarap ia nga', u iathuh.

'Ka long kumno ka baiwai ïing shane; ka bit?' ka kylli.

'Hangne nga sngew ka bit; hynrei ia kiwei te ngam tip namar naduh ba nga poi shane ngam pat ju kynriah ïing.'

'Shatei sha shnong jong ngi te rem bha ka baiwai. Ka jingwan tuid palat ki Mizo bad kiwei pat ki jaid bynriew ka la rah dor na kawei ka por sha kawei pat. Lada katno katno ruh ka baiwai kim salia tangba ioh iing; haduh ba ki para khasi kim nud ban wan shongwai shatei'.

Katba ka dang kren u Kerlang u peit iapbieit ia ka. U dohnud jongu u kyndeh jingieit hapoh. Nangta u ong: 'Ap jang-jang' bad rung biang sha kamra shet ban theh sha.

Katba u dang don ha iing - shet ka Carolin ka shu peit lyngngoh ia ka iing. Ka la iapbieit ia ka jingkhuid ka iing bad ia ki tiar la buh ryntih bad pynbeit itynnad bha. Ha la mynsiem ka pyrkhat; 'Imat u treikam kum ka kynthei. Ka madan u da shut mombati. Ki pyrda ruh kiba khuid bad itynnad ka rong. U leit thied hi ne u phah thied hano hano?' Kine ki jingpyrkhat ki la pynlong ia ka ban iapbieit bad ibha samla ia u.

Hamar kane ka por ba ka dang pyn-leit jingmut bha ia u u Kerlang u rung bad rah sha ar pela. Ka peris pat ka dap da u kpu maloi saw. Ka Carolin ka la saw kyrang ki ngab: hynrei u Kerlang u leh kum bym iohi. Ha ka jingshisha u la ithuh ia ka jingpher ha

ka .khmat jong ka. U la shu pyrkhat ba don eiei ha ka jingmut jingpyrkhat jong ka.

'Shim, dih noh Thei ioh lap ba pjah. Ngam don jingbam eiei. Tip phi bang ne em ia kine ki jingbam Khasi'.

'Bang bha kine keiñ namar ki dei ki jingbam pyngngad ba shet da u khaw,' ka pynroh.

'Man ka sngi saitjaiñ, iwei i kong ba na sha ki thaiñ Upper-Shillong i wan ai jingbam shane. Mynta la kumba ar snem tam nga ju shim na i namar u kham bang. Artad ruh ba i shet da u khaw khasi ba sma iwbih,' u batai ha ka.

Ka Carolin ka da bang bha ia uta u kpu maloi tangba kam nud ban bam than namar ka lehraiñ. Ka dang ia ithuh bad u dang tang ha ki khyndiat sngi ka long bieit ban pyni akor. Kumta ka hap bam da burom. Haba la ia dep dih ki la ia bam kwai bad shong jahthait shipor . Katba ki dang iashong kumne u Kerlang u la sei ia ki jingrwai ba u la thaw. Ka jingrwai banyngkongeh u ai kyrteng: 'Shipor bad phi'. Kane ka jingrwai ka dei kaba u la thaw hadien ba u la iakhlad bad ka Seralin. U Kerlang u shim ia ka kaitar bad ai sur.

'Ngin iasdang noh Thei?' u kylli.

'Ka long hi namar nga hap leit phai kham kloi sha ïing,' ka iathuh ha u.

'Ngan ai shuwa tang ka sur. Ynda phi la lah kem ngin ia rwai lang namar ka sngewtynnad ban rwai ar sur,' u ai jingmut.

Barabor ka ba sdang;
Ka long da jingsngewbha:
Ia phi ia nga ko rang;
Ki kong, ki thei samla.
Ki kam radbah baroh;
Ngi pyndep khlem jingeh:
Haba dang dei por khroh;
Ia phi ruh ı dang kjeh.

Khorus: Tang shipor bad phi (2)
Haba jingsuk dang synshar ia ngi.
Shen kine baroh (2)
Kin shu jah rngai sha sha lyndet ki lyoh.

'Ngan sdang biang naba sdang mo thei ba phin ioh bat ia ka sur,' kumta u sdang biang sa shisien. Ma ka ruh ka pynbud nadien jong u. Kumne u phai lai-saw sien tad haduh ba kanda lah ia ka sur. Nangta u bteng sa ia ka dkhot ba ar ter ter.

Ka lawei jingkyrmen;
Ngi kular markylliang:
Haduh jingim tymmen;
Ia jingieit ngin iai sliang.
Ngin ri burom akor;
Kyrpang ia kam shi-tnga:
Hakhmat ki lok ki jor;
Jingieit ka dei nuksa.

Hynrei ngan ong.......khorus........

Hadien ba ka Carolin ka la lah bha ia ka sur u Kerlang u ong ia ka ban shim ia ka sur banyngkong bad ma u pat un shim da ka sur baar. Kumta ki iarwai ar sur ia katei ka jingrwai.

Mano shisha batip;
Ba shem jingsuk kan thut:
Sharak jingieit kan lip:
Lyer ksuid kan wan paswut.
Tang ioh iwei i khun:
I la nang leh danda:
'Ym dei ba nga la shun,
Men kpa baieit jong nga.'

Hynrei ngan ong........khorus........

'Khubor ka khlieng tyngab;
Sharum shaneng nga bna;
Hynrei ia ki ngam sngap:
Lymda phi hi phim phla.

Iathuh seh kpa kynrad:
    Lada dei bashisha,'
Kumta i dem kyrpad,
    Ban wohdong la u tnga.

Hynrei ngan ong........khorus........

'Ban kynroi khlem ka daw;
    Ym lah pynieng paia:
Lada phi la kwah law;

    Ngan ai san shyieng mynta.'
Men kmie i kem bıtar;
    Namarba im lah nia;
Men kpa u khuid synlar;
    Bad um don dak thoh bria.

Kumta i ong..........khorus..........

'Nga tharai phi la ioh ia ka sur ym dei?' u kylli.

'La ioh hi malu mala. Ngin nang iabteng ha kawei ka por', la jubab phuhsamrkhie ka Carolin.

'To ngin ia pyrshang sa kane kawei pat'.

Ka jingrwai kaba ar ba u hikai ia ka u ai kyrteng, '*Ki lum kin madan*'. Hadien ba ki la ia praktis lai saw sien ia kane, ki la pynkut noh tang da kita ar tylli ki jingrwai.

'La biang phi Thei ia mynta ka sngi sdang. Nga tharai la dei ruh ka por ia phi ban leit sha ïing. Lano tharai phin lait por biang ban nang iabteng sa ia kiwei pat?' u kylli.

'Lashai phin wan klas ong? Lada phi wan ngan sa ai jingtip lashai; namar ngam pat thikna lano nga lait', ka jubab.

U Kerlang u rung sha iingshet bad tiew sha biang ban ioh iadih sa shisien shuwa ba kan leit. Tang shu dep tiew u wan rah kwai ban iasong ia ka. Katba u dang iasong kwai ka Carolin ka shu peit iapbieit ia ka rukom khoh kwai jong u; thik kum ka kynthei. Ka la kwah ban iohi sa kumno u shet u tiew bad trei ia kiwei ki kam. Kumta hapoh la mynsiem ka ong. 'Ha kawei ka sngi ngan wan khlem da iathuh lypa ne ngan ong khnang ba ngan ym lait wan hangta ngan sa iohi ia kaba nga thmu'.

Namarba la dei ka por janmiet, u Kerlang u la theh da u kophi ban kham syaid met. Katba dang iadih u la kylli ia ka, 'I mei i pa jong phi ki sngew-tynnad bad phah da ka mon sngewbha ban ialeh ia kane ka kam thei?'

'Haoid keiñ. Lada kim phah hun mynsiem ngam rad da wan'. Ka iathuh thok ha u; ha ka jingshisha ka khlem da kynjoh shikyntien na ki. Ki kmie ki kpa

kim tip eiei ruh ia kane ka jingialeit praktis rwai *Cassette* jong ka. Ha ki ka ong ba kan leit jingiaseng. Wat la ka la thok ruh u Kerlang um ithuh satia namar ka jingshalak bad ka khmat jong ka hi ruh kam pynsuba-sniew eiei ia u.

Hadien ba la iadep bam kwai u Kerlang u leit on ia ka haduh jaka sangeh bos. Tang shu kiew ma ka ha bos u la wan phai sha la iing. Poi ha iing u Kerlang u kynmaw ia ka rukom shong donakor jong ka, ia ki riam ba i iahap bad ka sniehdoh, ia ka sur basyiang bad ia ka rukom ang shyntur. Ka Carolin hapoh bos ruh kumjuh; ka kynmaw ia u kpu maloi, ia ka rukom song kwai, ia ka rukom shim ar sur jong u kaba iahap bha. 'U ba nang shisha ban thaw ki jingrwai ba shoh mynsiem; (sentimental) khamtam lei kato kawei ba u ai kyrteng, 'Ki lum kin madan,' ka kren hapoh la ka mynsiem. Shuwa ban thiah hakata ka miet, ka Carolin ka kren wei-briew, 'Nga ieit ia u ngam lah ban len ia kata'. U Kerlang ruh kumjuh; shuwa ba un iohthiah artad u kren kumne:

'Nga itynnad ia ka: hynrei nga ieit ne em ia ka ngam pat thikna.'

Ka sngi 3 tarik ka la wan sha bakut hadien ba ka jingdum ka la pyniap noh ai ka jingshai.

L : XVI

4 tarik Nailar, 1986

Kumba ha ka por 4.00 baje nohsngi u Kerlang u la poi ha Khyndai-lad ban thied kot khubor. Ka kot khubor ba u shait sngewtynnad eh ban pule ka dei ka '*Telegraph*'. Hadien ba u la dep thied u la pyrkhat shano ban leit nangta. U la pyrkhat ban leit dih sha na New India: hynrei hamarkata ka por ba u phai khmat artad shata u la ïohi ia ka Carolin ba ka dang iaid beit sha lynti ban leit sha Lady Keane College. U bud nadien sia sia. Shuwa ban poi ha Jai Studio u la khot ia ka da ka kyrteng:

'Ei! kong Carolin', u pyrta kat ban biang ban pyniohsngew ia ka.

Ka la phai dien wak namarba ka la sngewthuh ia ka sur jong u. Da ka jingkyndit ka la kylli ia u.

'Wa! naei phi wan mih kumne ne kumno phi ïohi ia nga?'

'Nga wan thied kot khubor nangtei tangba nga iohi ia phi ba phi pakhet ia ka surok kumta nga la wan bud nadien. Ka rukom ïaid jong phi ka pyni ba phi kyrkieh kam. Phi mut ban leit shaei mo?' u kylli.

'Nga mut leit peit ia kawei ka paralok ba thiah pang ha Civil Hospital. Nga dang shu tip mynne mynstep na kawei pat ka paralok. Ka la thiah pang mynta la jan dap lai taiew: hynrei ngam pat leit peit ia ka shisien ruh em,' la iathuh ka Carolin.

'Haba kumta i shitom kumno mo?'

'Ngam da tip thikna keiñ ka shitom kumno ruh tangba nga iohsngew ba kala sah satang ka snep bad ka shyieng. Sngewmat dei ka khieshoh', ka batai ha u. 'Phi kylluid por ban ia leit lang? Ne phi dang donkam leit shano shano?'

'Ngam donkam leit shaei shaei tangba.... 'u kren artatien. 'Ngam pat ithuh ia i kumno keiñ ngan leit lang bad phi? I dei shisha tang i paralok ne ïoh dei pynban i ba ha ïing ba phi dang ia jan?' u kylli bniah namarba u pyrkhat ba ioh dei ka kynja ba ha ïing lada um leit kan long bieit bad long khlem akor.

'Em! phi ka dei tang ka paralok ba ia pule ryngkat ha St. Mary's College. Mynta ka hikai skul sha Nagaland. Ka wan shane ruh namarba ka pang,' ka ia thuh ha u.

Kumta u Kerlang u la mynjur ban ia leit lang bad ka sha Civil Hospital. Ki-

ia iaid ryngkat ryngkat bad ka Carolin ruh ka ialap khana tang shaphang kata ka paralok jong ka ka ong:

'Ha ka por ba ngi dang ia pule College ngi ia ieit bha la kum shipara. Hadien ba la pass B A. ka leit hikai skul noh sha Nagaland namaiba heh tulop Ia ka ki shu wan khot hi na ïing bad shathei ki pynbiang jaka sah ruh ia ki nonghikai ba wan na shabar jylla. Nga la mut ban leit lang bad ka tangba i pa im shah: I ong ba nga dei ban pyndep shuwa ia ka M.A.'

'Nga la bna shaphang kata ka tulop baheh ba ki siew tangba sngewmat ki marbam mardih pat ki rem bha. Nangta, sa ka jaka ruh kam da long kaba koit ba khiah: ka khieshoh ka kynrei bha. Artad ruh ba ngam da mon ialade ban mih shabar na Shyllong na ka bynta ka *jingtrei la heh tulop makna nga lah hi ka Shyllong. To long katba long: I Shillong te i Shillong kumba ong u dkhar,'* u pynkut.

La lap ba poi ha Civil Hospital, kumta la shu kut kata ka jingiakren shaphang ka Nagaland bad ki tulop hikai skul ba heh. Tang mar ia rung ha hospital ki la lap ia ka kamra thiah jong ka: ka thiah *General* namarba ym don jaka ha *Private*

Ward. Na ka jingiakren u Kerlang u la sngewthuh ba kata ka paralok ka Carolin ka kyrteng ka Elisa tangba ka Elisa aiu um tip. Ka Elisa ka khot ia ka Carolin tang 'Carol' bad ka Carolin ruh ia ka ka khot 'Eli', kata ka Eli ka la paw tang ki reng ngab. La dei shisha kumba la batai ka Carolin ba ka sah satang ka snep bad ka shyieng. Tangba tang kawei kaba phylla ka long ba ka sur ktien jongka ka eh: lada shu iohsngew tang ia ka sur khlem da iohi ia ka briew ngin ym ngeit ba ka dei ka sur ka nongpang. Ka jam tyngam aiu la kum u myrsiang ba dang shu mih na 'liew kyrbei hadien ba la rang u slap.

Kata ka Eli ka kren bad Phareng bad Khasi wat la ka Carolin ka kren beit tang da ka khasi. Ia u Kerlang ba dang shu ithuh tang ha kata ka sien ruh ka tied bad khasi bad phareng haduh ba u la sngewlehraiñ. Kaba pynsngew-lehraiñ eh ia u ka dei ki ktien sih ba ju pyndonkam ki Cowboy ha ki nobel phareng kum ha ki kot 'Sudden' bad kiwei. Kita ki 'tien jakhlia ba ka pyndonkam lah ban tam ia kiba la don ha ka *WEBSTAR Dictionary* ruh. Haba shu peit i kumba ka kren bieit. Hadien ba um lah shah shuh ia kita ki *slang Cowboy* jongka u la mih noh nangta bad ong ia ka Carolin ba un ap shabar.

Marwei u Kerlang u mutdur shaphang ka Elisa, 'kumno hakhmat jong nga u riewphylla ka nud ban kren kum kito ki kyntien? Imat shata sha Nagaland ki briew ki la im *Standard* bad kim salia shuh ban iohsngew ia ki kyntien jakhlia. Wow ! kumba pah ka sim pyrem?'

Ka Carolin ruh kam mih shuh nangta na hospital. U bapli u Kerlang u la sakhrai sa ka ap. Imat ka la sngewbang eh kita ki kyntien kynhied masi ka Elisa. 'Ban haduh katta ka la kren sa da ka ktien *German*, *Italian*, *Russian*, *China*, bad kiwei,' u pyrkhat marwei hangta.

Dap 5. 30 ka Carolin ka la wan mih ka da peit phuhsamrkhie artad ia u. Nangta ka kylli :

'Phi la thait ap ym dei? Tangba ngan leh kumno ym don lad; nga hap ban ia shongkai shipor bad ka. La slem ngim ju iakynduh. Khamtam lei haba wan peit pang ngam lah ban leh kyrkieh.'

'Em! ym lei lei. Nga ruh nga sngewthuh ia kata,' bad u kylli pat ia ka 'Phin leit sha klas mynta?'

'Em, ! em! ym long leit shuh la slem Pep noh, ia shisien kampher,' ka jubab.

Baroh arngut ki ia wanphai biang najuh. Artad lynti u Kerlang u iathuh ha ka Carolin shaphang kawei ka jingjia ha ka por ba u wanphai na Calcutta.

'Ha u bnai June jong u snem 1985 nga la leit *interview* sha Calcutta. Hadien ka *interview* nga la wanphai bad hapoh rel nga ioh shonglang bad arngut ki samla Naga. Baroh arngut ki dei ki shynrang. Kine ruh ki wan ialeh *interview*. Haba la ia kren ia kren nga la tip ba ki dei ki nonghikai na kawei ka skul ba na sha thaiñ Sunhobato Katba ngi dang ia kren kai iathuh khana uwei na kita ki arngut uba pynithuh ialade da ka kyrteng 'Jami' u la kum pynhap ia ka baje kti ha madan bad markumta la mih da ka ktien sih khasi na u. Nga la kyndit bad kylli ia u shisyndon lada u la sah teng mynshuwa ha Shillong : hynrei u ong 'em' 'Te kumno pat me nang iakata ka kyntien?' nga la kylli biang bad ka jubab jong u ka long - u ong ba don lai ngut ki samla kynthei khasi kiba hikai skul ryngkat bad ki. Kita ki samla kynthei u iathuh haba ki bakla eiei haba treikam ne iaid lynti ki ju pyndonkam iakata ka kyntien ba ma u ruh u la bud tyngneng khlem sngewthuh ne tip ka mut aiu. Nalorkata, u iathuh sa bun kiwei pat ki kyntien jakhlia ba kita ki Thei ki pyndonkam U ong ba wat kiba ia sah marjan la bun

kiba kren iakita ki kyntien. 'Ngim ju tip ki mut ne thew ia kaei,' u iathuh uta u lok. Nga ruh ban nym pynpoh ia la ki doh ki snam lajong kiba trei ha ri nongwei ngam iathuh ba ki dei ki kyntien ba jakhlia bad ba kim dei ban dang pyndonkam ia ki.'

'Balei phim iathuh ba kin dup tip,' la ai jingmut sa ma ka.

'Lada ngan batai ha ki te la wai iew. Tang poi ha Nagaland kin sa krenbeiñ bad ñiew-poh ia ki briew jong ngi shato baroh. Namarba leh ki katto katne ngim dei ban shah kynthoh ia ka jaidbynriew baroh kawei. Ki tang tip ki tei arngut ba kita ki kyntien ba kita ki Thei ki mlien borabor ban kren ki dei ki ktien sih te la jah burom ei kha-ma-kha ki thei samla ba leit wad jakpoh sha ri nongwei', u pynkut.

'Ka Eli mynshuwa ruh kam ju mlien te ban kren kumto. Hynrei balei mynta ka kylla haduh katto? Ngam lah peiphang,' ka bynñiaw.

'Phi i; haba jngai hi na iing na sem, jngai na ki kmie ki kpa hynmen para, jngai na ki kur ki jait, jngai bah na la ki paradoh parasnam bak sha ri nongwei ngi sngewlaitluid bad sngew ruh kumba ngi la lait na ki kynjri jingkhum jingteh ha

khmat ki kmie ki kpa kim lah bad iohi ia ngi ; hangta ngi shlur ban leh ia ki kam kiba ngim shlan satia ban leh hangne ha ri lajong. Ngi pyrkhat ba ym don ba sngewthuh, ym don ba bna ne peiphang bad kiba ha iing ruh kin ym tip. Hynrei haba jia kumto kum mynne ha hospital phi sngew kumno?' u kylli ia ka.

'Nga la sngewlehraiñ ha ka jingshisha tangba ymlah leh eiei ruh ia ka jingmlien kiwei", ka kren kut lad; 'Hadien ba la mih maphi lei ka kren aiu ngam sngewthuh sngewthaw shuh. Na kano ka daw ka kylla haduh katto ka jinglong jong ka.'

'Lada jia ba kum lait da ki kyntien jakhlia hakhmat ki kmie ki kpa, ki hynmen ki para la khlemraiñ ei. Tangba kane ka juk mynta te ymlah shuh ban batai. La dei kata kaba ki ong, 'lehraiñ u nongpeit ia u nongeit' 'Uba kren u pyllait la ka pyllait khlem kheiñ iano iano ruh katba u nongsngap pat u sawkyrang ki shkor da ka jinglehraiñ', u Kerlang u pynkut noh namarba la poi ha Khyndailad babun briew. Nangta u khot ia ka, 'Ia thei ia rung dih sha na Delhi Mistan. La sngewtyrkhong u ryndang'. U phai artad sha ka ban peit ia ka dur jong ka. Hapoh ka mynsiem jong u la nangrhem ka jingieit barieh ia ka. Ka Carolin ruh khlem da iathan ka la kohnguh ban leit.

Baroh arngut ki ia kiew shalor namar ba ka kham biang ka jaka ia arngut ban iakren hor-hor bad iaphylliew jingmut kham sani. U Kerlang katba u kren ka jingmut jong u ka thew tang sha kawei ka phang. Suki suki u la nang thir sai iong sai saw. Hynrei, haba u peit ia ka durkhmat jong ka u iohi ba ka idiaw. Wat la ka phuhsamrkhie ia u pynban ka shyllangmat ka dum. Haba u la ithuh ia kane um lah ban shu sngap khlem da kylli. Kumta ula kyrshan la ki tymbuit halor miej bad dem ban kylli mian mian.

'Phi idiaw mynta ka sngi. Ka shyllangmat ka dum bad tyrkhong ki shyntur. Phim da khlaiñ bha imat?' u kylli da ka sur sngewlem ia ka.

'Nga shu sngewthait namarba nga la iaid palat mynta ka sngi,' ka ialeh katba lah ban len namarba ka dei ka kam ba um dei ban tip. U Kerlang um pat dei u samla ne u leit jong ka hynrei; u dei tang u paralok kam lah ban iathuh ia ka aiom jinglong kynthei jong ka ha u.

U Kerlang pat u iai ban da kaba ong, 'Naduh mynshuwa nga la kular ban iarap iaphi haba phi donkam. Ban iatei lem ha ka khim kumta ngam lah keiñ ban shu peit haba nga i ba phi khuslai. Phi lah ban len da kaba ong, 'ngam lei lei,'

hynrei nga ithuh shai ba phim shym iathuh hok: phi don hı kaei-re-kaeı ba phi buhrieh na nga.'

'Em! ngam lei lei te bah Ker. Ngam shym thok,' ka ialeh ban pynngeit ıa u ba kam lei lei.

'Nga te ngam ju lah ban set ia ki jingkhuslai. Haba nga jynjar mynsiem nga deı ban ıoh phyllıew hano-re-hano ha kıba nga shaniah; da kaba leh kumta ka jabıeng bathnam ka thanda jai bad ka mynsıem bakhih khuslai ka shong palei biang. Lada nga kun tang balade ngam lah thiah lah dem. Hynrei, imat ha phi kam long kumta; katba phi nang lah ban set bun kiei kiei phi nang sngewtynnad,' u pynkut da ka jingkyrmen ba kan iathuh la jingeh ha u.

'Nga tip shai ba phi kloi ban iarap hynrei haba ngam lei lei ngan iathuh ia kaei keiñ? Ngam lah ban shu thaw,' ka phuhsamrkhie artad ia u tangba kata ka rukom wiat rymmuiñ jong ka u ithuh ba ka mih tang na rymmiang.

Hangta, liak, u kynmaw la u thylliej khlem shyieng ba u la padiah khlem baiwai. U la kynthoh ia ka paralok jong ka. Kumta, u la pynkloi bad ong, 'Nga tharai phi dom ba nga la kum kynthoh ia kato ka paralok jong phi.'

'Kata lei ka bym don jingktah eiei ruh ia nga. Haoid, ka dei ka paralok bad tang namarba ka dei ka paralok ngan sngewsih noh lada don kiba kynthoh ia ka jingbakla jong ka kam shonghok. Kam shongnia ban pynksan ia kaba bakla. Ka jingiadei lok kam mut satia ban iaroh lynter. Kaba dei ban ia thap kti ngin ia thap bad haba dei ban ia kdew kti ngin hap kdew. Ki lok kiba nang tang ban iaroh nga shim ba kim dei ki lok bashisha: pynban ki nongshun barieh,' ka lam-lynti shait shait ban lait na ka jingiathaiñ sohkyrdot ki jingkylli jong u bad ki jubab jong ka.

La sdang kem dum; kumta ki la ia mih nangta. U Kerlang u leit buh ia ka haduh jaka kiew bos ha khyndai-lad. Ka Carolin ka la kiew ha ka bos Happy Valley bad u Kerlang pat u wan phai sha Iewduh ban thied jingthied.

Ha kata ka miet, u la phoh-sniew ba u leit kai sha ïing jong ka. Hakata ka jingphohsniew la paw ka ïing baheh jong ka bad ikop ïing riewspah. U Kerlang u kiew ha baranda bad hamarba un khñiot artad ia ka baje u iohsngew pynban ba u kpa bad ka kmie ki mai ia ka. Nangta u iohi ia ka Carolin ba ka iam. U la mut ban phet noh nangta bad dei hamarkata ka por ba u phai dien ban

noh artad ia ki mawkyndon: thret u kyndit. U la jan hap nalor jingthiah. Ka shadem ka kyndeh stet la kumba kyndit ia kaei-re-kaei. Hynrei, namarba dang shoh palat ki khmat um da lah ban pynleit jingmut ia kata ka phohsniew. Kham shiphang u la iohthiah biang jai tad haduh banda kyrsiew thiah ia u da u 'iar ryngkuh basmat. Ki kjat sngi ruh ki shat phalang sha suiñ katba ka sngi ka dang iakhun ban lait na ka jingkah u lum Shyllong. Katei ka shnong Madan Rting ka paw shynna halor lum. Shuwa ban leit kyrshut bniat bad bta khmat u la kren wei briew kumne:

'Katta por, i Carolin i lah da shong syaid sngi ha baranda katba ma-ngi pat shane ngim pat ioh sngi. Lada nga bhabok ym slem shuh ba ngan ioh syaid sngi lem la dang phyrngap ryngkat bad i,' u pynkut artad da kaba kyrbeit met kyrbeit phad bad saham ha ..a...a...m'.

L : XVII

5tk 'Nailar, 1986

Por 9·30 mynstep u Kerlang u la mih na ïing ban leit sha *College*. Artad lynti u la kynmaw ia kata ka jingphohsniew. Kane ka jingkynmaw ka la pynlong ia u ban mut dur laiphew jaid. Kawei na kita bad ka ba shon eh ia u dei shaphang ka jingshahmai. 'Ka lah ban long kaba shisha ba ka la shah mai. Lada kam dei kumta balei ngan shu phohsniew kumto ? Man ka por ba nga phohsniew ju don ki jingjia bakhyllah.' Nangta u la kynmaw ia ka khmat ba i diaw kaba paw ha ka 4tk. Khlem pat lap ba sngewthuh u la poi ha *College*. U rung ha *staff room*. Hangta don tang ka Bi marwei kaba dang pynkhreh *note* ban ai ia ki khynnah. U kren ia ka

'Balei kumne tang marwei ? Shano ki ia don kiwei pat ?'

'Phi kylli ia nga kumta balei? Phim tip ba nga dei ka riew marwei naduh ba phi lehbeiñ ma phi?' Ka jubab ia u khlem da peit ki khmat.

'Ngam shym kylli shaphang i baieit jong phi hynrei nga kylli ia kiwei pat ki nonghikai,' U tur sha jan jong ka ban

peit ka thoh aiu. Nangta u bat ia ka shuki ba ka shong bad dem ka khlieh ban peit ia ka jingthoh. 'Phi thoh aiu ko Bi baieid?' U kylli ia ka.

'Shuh shatai khun ka men loini, shu kwah tip ia ka kam kiwei ruh. Balei phim leit peit loini ia ki kam ka Seralin? Imat la thait ban lorni ia ka shu kwah leh jan sa ia ngi ki bym ia don bynta eiei.'

U la jngan tiaw ka dohnud; Kumno ka tip shaphang ka Seralin? Mano ba la kloi rah khubor sha ka? Haba kiwei ki nonghikai ·kim bna eiei ia kata,' u pyrkhat sngewkhia. Baroh shikatta u la klet ia ka Seralin. Borabor ka long ka jingkthang mynsiem ia u ban kynmaw namarba ka dei ka tnga nyngkong kaba u ieit.

'Ki shynrang khasi te borabor ki long kumjuh khlem jingiapher uwei na uwei pat. Katba ki dang khroh te i kumba kin bud lang wat haba leit paiñkhana ruh. Hynrei, tang shu ioh ia ka briew ha kti pat da ka trei shitom katno katno ruh tang ka khmat um peit. Ka hap ban kit marwei ia ka khia ka shon,' ka pyllait ha u bad plak bad plak khlem tyngkai haduh ba u la hap shong khop ha kawei ka shuki ba marjan sha ka liang kamon jong ka bad ki khmat shlip u peit ia ka. I shisha kumba ka kren dom namar kam shym peit

tang liak ruh ia u wat haba ka la pyllait haduh kat kitei ki kyntien.

Kane ka rukom kren kynthah jong ka ka la pynkynmaw biang ia kato ka jingjia ha sinema ha kaba u la kum jrong kti ia ka. U khlem lait kren shuh. Ka Bi ka la sangeh noh ia kata ka jingthoh bad peit ia u.

'Phi leh lyngngoh ia kaei bah Ker?' Ki khmat jong ka kine pyllew ka peit ia u.

'Peit shane kong Bi : ym dei ba nga mut kren danda ia phi, hynrei, nga mut hok,' u ong ia ka.

'Oh ! Phi la kwah sa da ka nonghikai pat? Tang ka khynnah skul phim pat hun? Pleng ! ba phi la don jingmut kum kata mo ba phi la iehbeiñ ia ka Seralin bapli ? Ka bapli, ka hap ban kit khun rei khlem poi pyrkhat. Ka jingi-sangsot ia ka jingim jong ka mynta : khlem kam khlem jam nalor ba ka la sah khun swet,' ka kren sngewlem ia ka bapli.

'Hato phi da tip ia ka jingshisha haba phi nud ban kren kumta ?' u kylli.

'Lada ngam da tip ngan shu nud ban jler kat ia kane ka kam ? U kpa jong

ka ruh ula shu ieh lyndet ia ka kmie jong ka ha ka por ba ka dang 10 (shiphew) snem ka ryta. Mynta ruh jia kumjuh,' ka batai ha u khlem jingriej.

U Kerlang la kumba dung da u 'nam sarang ia u dohnud jong u um lah shuh wat tang ban phai nia ne ban iathuh ia ka jingshisha balei ba u la ieh ia ka. U la mut ban pynshai ha ka Bi ba um dei ka daw jong ka jingiapra : hynrei dei ma ka ka bymñiew ne kheiñ briew ia u.

'Ngi ki kynthei ngi long tang kum ki mar ialehkai jong ki haba ki la ngiah la shah pákhar sha surok. Ia ngi ki tlot bor ki lah ban leh ijot katba ki sngewbit : hynrei ha kawei ka sngi kin sa donkam ia ka shibor,' ka kren sngewkhia.

'Sngap shane kong Bi; ym dei ba nga iehbeiñ ia ka bad ngam shym leh-beiñ ruh. Ka Seralin hi ka la beh ia nga namarba ngam...........', u khlem pat lah pynkut ka lah da kynrup ktien.

'Ka ju long borabor kumta. Uwei pa uwei u rang khasi u ju pynksan ialade. Ngam pat sngew tang uwei ruh u ban ong ba u la bakla ne u la lehbeiñ: hynrei ba la leh bym kheiñ briew ka kynthei. Tang ka kynthei kaba bakla u shynrang um ju bakla.'

'Ym dei ba nga pynksan ialade hynrei ka dei.....,' mynta ruh kam ailad satia ia u ban pynshai.

'Nalor ba um ia sumar, ia ri, ia kdup ia ka kynthei bapli u dang ia nud ban byrngem lada ngi ialang dkhar. Lada um don lei sa u dkhar u ban shimti ia ngi ki kynthei kit khun-rei sa ba ngin shu leit nohiap sha suna-pani. U dkhar haba u la shimti um ju leh-beiñ ia ki khun-ruit. Mano ba lah pynbiang kum ma u. Ka siew ka tda u leh hi nadong shadong. Ban iohi ia ngi ki kynthei ba ngi syaid bad tngen mynsiem bad u tnga dkhar kim lah shah. Lada ngi ki thei khasi ngi dang peit hi ia u rang khasi ngin iai im kordit shi ryta. Ki rang khasi hi kin ym sngewthuh lano lano ruh ia ka kyrdan jong ngi ki kynthei. Ki ia ai daw da kaba ong ba kim ioh jaid. Lada ki ioh lei sa bad ka jaid tang katta la jot artad ka iing ka sem, ka kur ka jaid bad kaba itieng eh ka dei ka shongkha shongman. U tang la ioh lei sa bad ka jait ki thei bapli ki la kylla byrni ñiad kjat: kham palat ban ia kaba shah leh ki thei muslim.'

Ka baje ka la tied; u Kerlang u la dei ban leit shim klas noh. Kumta kata ka jingiakren ka la shu kut noh hapdeng ka jingiatan tyllai. Ha ka nia hi te lah

ka kynthei hynrei, ha ki kam pat lah u rangbah.

Ha kata ka sngi u Kerlang um shym la lah ban hikai ha ka rukom kaba dei namarba u la shah lynsher haban da jem jai ki khnap ki reng ha ka Bi. U sngew ialade la kum u riew thala u dakaid kynthei. U sngewsih eh ba ka kynthoh lut ia ki rang khasi baroh khlem map. 'Ha ka jingshisha ka la dei ban tyngkai katto katne namar ym baroh ki long kumta. Lehse u tnga jong ka u long kumta. Ka kheiñ riew-kai ia nga dei namar kato ka jingjia shisien ha sinema nga tharai,' u kynmaw biang sa shisien ia ka jingnernor kti jong u ia ka ha *Anjalee cinema Hall*.

Shuwa ban tied baje u la mih na klas. U rung ha *staff room* bad hangta u kynthah ding uwei u sikret. Ka jabieng ka bunkam bad ka jingiatiplem ha u ka ban khia. Ban ioh jingiaroh than kam bha. Lada don ba kynthoh kylla pat ka pynmong ia u dohnud ba la dap miar da ki jingiaroh,' dei ha kane ka por ba ula kynmaw ia ki jingkynthoh pyrshah la jong ia ka paralok ka Carolin. 'Mynhynnin nga kynthoh ia ka Eli ba ka kren ki ktien bym long bad mynta pat wan jia da kumne ialade.'

Ha ka por shiteng sngi jong kata ka sngi u la ioh kawei ka shithi. Kane ka jingwanpoi kata ka shithi ka la pynlyngngoh ia u naiharba ym ju don ba thoh shithi sha u da ka *address College*. U ju ai borabor da ka *address* iing ba u u sah. Kumta u la plied ia ka enbelop. Ha ka jinglyngngoh u lap ba kata ka shithi ka dei na ka Seralin. 'Balei kein ka thoh shithi kumne? La jia aiu ia ka,' u pyrkhat marwei. Kata ka shithi ruh kaba lyngkot bha.

1 tarik Nailar, 1986.

Bahduh,

Nga la lai ap pa-ap ia phi da ka jingkyrmen ba phin wan phai pat sha nga bad sha la ka khun: hynrei, imat ka jingkyrmen bad ka jingkhmih lynti jong nga baroh ka shu lonqlehnohei. Mynta lei nga la duh ka jingkyrmen. Tang kawei ngan ong ia phi: yn nym don kynthei da kawei pat ka bah ieit ia phi kumba nga ieit. Ladu jia ba nga shem lad shawei wat tuklar shuh ia nga; la phi ruh ngan pyllait da kaba suk. To said haba phi dang biang la ka rta.

Khublei,

Seralin.

Wow! u Kerlang bapli um nang pyrkhat shuh kumno un leh. Haba u kynmaw ia ka khun u pang ka mynsiem: hynrei haba u pyrkhat pat ia ka jingleh ka kmie u duh ka jingsngew syhei bad ka jingsngewlem baroh. 'Ah! ka khun bapli kan sa ioh

da u kpa-nah. Kumno un leh u ta u kpa-nah? Haduh katno keiñ u kpa-nah un lah ban ieit ban leh bha kum la ka khun?' Ka jingkynmaw khun ka la wan ha u.

Kata ka sngi 5 tarik ka long ka sngi ba la tim ha ka jingim jong u. Banda dei u briew ba smat ia ka bam ka dih ha kane ka sngi te la syntuid da ka jing shong haduh ïing. Por 3.30 noh sngi u la wan phai sha ïing. Mar ia rung ha ïing u la shim kot sada bad sei u khulom na pla jaket. Shisyndon u la sdang ban thoh bad mar iasdang ka jingjia ha ka sngi 4 tarik u Rymphang hangtai ha *Gulf-link* kala wan shat biang ha u. Kumta, ha ka jaka ban thoh sngewlem ban buh jingkyrmen u la thoh pynban da ka shithi iakhlad kà ban pyndkut shisyndon ia ka jingiadei hapdeng jong u bad ka. Ha kata ka shithi u la thoh kumne:

5tk Nailar, 1986.

Seralin,

Shuwa ban mih, ngam shym ong ia phi to ap ia nga haduh ba ngan da wanphai ynda la jem ka jingat-nud. Lada nga dang don jingmut ban iashong iasah bad phi balei ngan mih ha kato ka step? Nga sngewlyngngoh ba phi da pyntip sha nga ia ka jingshem lad shem lynti jong phi. Bad balei ngan tuklar ne sngewsih ia ka jingbha-bok jong phi? Haba phi la ioh lei kum kata ka lad ngan kit-bok kit-rwiang ba phin im suk.

Seralin, to kmen ba phi la lait na u nongtuklar ia ka kam khyndew kam-shyiap jong phi. Tang kawei ka ana pait ruh kam snoh ha pla patlun pynban nga la nud ban leh donbor halor ka jaka ka puta jong phi. Ngam donkam ban da pynkynmaw ia phi ia ka sngi 4tk u Rymphang hangtai ha madan Gulf-link.

Khublei.

Kerlang.

Kumba ha ka por 5 baje janmiet, u la leit thep ia kane ka shithi. Hadien ba la dep thep u leit iaid kai sha khyndailad ban pynpalei pat ia ka jabieng.

L : XVIII

6tk Nailar, 1986.

Naduh dang 4.00 baje nohsngi u Kerlang u la ap khmih lynti ia ka Carolin. Ka mynsiem jong u ka lynga ka khuslai na ka daw ba u khlem iakynduh ia ka ha ka 5 tarik. U pyrkhat artatien la kan wan ne kam wan ban ia praktis. Kane ka la pynlong ia u ban ym neh shong tang hajuh. Jang-jang u mih shabar bad sa shipang pat u rung biang hapoh ïing. U pyrkhat la un leit sha Law College ne un ap beit ha ïing. Hynrei um sngew lah ban rai ia kata. Kham katto katne por hadien, u mih shabar ban leit paiñ-khana. Katba u dang iaid najan ïing shetja ka trai ïing; u iohsngew ia ka Thei-thei (Ka khun ka trai ïing) bad kawei pat ka khynnah kaba um tip ka dei kaba kumno ne ka dei na ei ruh ba ki dang ia bang nia bha. Kita arngut ki ialap khana samla. Kata kawei ka iathuh ha ka Thei-thei ka ong:

'Phi tip Thei-thei; nga da isih iap ia uto u Bahduh ba sah hangne ha ïing jong phi '

'Oh ! balei kumta ?' la kylli ka Thei-thei da ka jinglyngngoh.

'U shu wan leh samla ia nga bad u wan man ka por ha ïing. U shong ruh haduh ban da miet,' ka iathuh khyllew.

U Kerlang tang shu iohsngew ia kata jah bad jingsam painkhana jah bad jingsangah ka kpoh. U da lyngngoh haduh katta katta; namarba um ju smat ban leit kai sha ïing jongno jongno ruh : khamtam lei ha ki ïing ba don khun samla. U la kwah dik dik ban ithuh ia ka durkhmat jong kata ka briew kaba la nud ban jler kumta. Kita arngut pat kim tip eiei ruh ba u Kerlang u dang sngap ia ki.

Ka Thei-thei ka ong, 'Phi ong i shait wankai sha ïing jong phi.'

'U la phah ia ong ruh tangba ngam treh. Shish! phi ia uba la don lok teng. Kawei ruh dei namarba nga isih bad ba ngam da imon. Naduh ba u phah ia ong lei nga da isih iap. Tangba haba u wankai ngam ju pynpaw. Nga kren sha, iasong kwai, ai sha bad kumta ter-ter.'

'Ban shu peit ia u briew pat u bym ibna eiei mo?' la bynrap nia sa ka Thei-thei

'Dei kum kito kein kiba ong ki suti kup shieh langbrot. Ban ia kum uto te

phi Thei-thei lah baduh shynrang.' Ka kren kop haduh wow.

U Kerlang hangta u la sat sia hapoh ka mynsiem. La kumba un shu rung noh hi beit beit ban ïohi markhmat ia kata ka Thei jler thylliej. Hynrei, namar um kwah pat ban pynlehraiñ ia ka Thei thei, u la kun la ka kun la jingbitar. 'Kumno ka nud ban jler ia kaei kaei ka bym shisha,' u mutdur ha la marwei.

Hadien ba u la rung hapoh paiñkhana ruh u shu mutdur marwei marwei. 'Kaba kum kaei keiñ kata ka briew? Kum ka Puri-blei? Kum ka Diana ne kum ka Shrieh tymmen?'

Ynda u la wan phai na paiñkhana u iohsngew ba ka ong ia ka Thei-thei kumne; 'Peit kein Thei-thei, wat iathuh briew mo ba sngew - lehraiñ. Dei tang ha phi ba nga sngewieit bad sngewjan nga nud ban iathuh iakane. Wat ha i mei jong phi ruh wat iathuh ho.'

'Mai-tang mai-tait, hano hano ruh ngan ym iathuh,' la phai-ktien sa ka Thei-thei la kumba smai hakhmat ka ding.

U Kerlang u rung noh ha ïing bad u sdang ban tiew sha. Hangta u pyrkhat ba un sa kylli na ka Thei-thei shaphang

katei ka briew ba sngew bha briew palat ialade. 'Nga tharai ka la mon iap ia nga bad namarba ym i don lad ka hap ong noh ba ka isih jap' u pyrkhat hapoh la ka mynsiem. Hadien ba u la dep dih sha, u mih shabai bad leit iengkai ha baranda jong ka trai-ïing. Nangta u peit sha surok namarba u dang khmihlynti ia ka Carolin. Hamarkata ka por la mih ka Thei-thei.

'Balei phi ieng kumne shabar Bahduh? Rung ha ïing seh. Ale ngin ia dihsha' ka khot ia u.

'Keiñ shwa Thei-thei, nga dang sngewngiah. Dang myntan nga dang shu depñian bad ka ja'shiteng pliang.'

'Mynta phi la kham leh sarong Bahduh. Naduh ba phi la long *Bachelor Again* (Samla arsien), katba tyrwa eiei phim juh treh: tang kata ka sngewngiah man ka por.'

'Phi te mo Thei-thei, la kum u 'kaiñ thoh-riaw ba sni beit tang ban ioh kynthah ia ki klong ki pathaw. Khie leit dih noh kata ka sha.'

'Bahduh, haba bishar khmat khynnah, ym i slem shuh ba phin ioh *Certificate Married Again'* (Shong kurim pat); jlang ka rung shapoh bad la ka wiat rymmuiñ-

U Kerlang u bud nadien jong ka haduh iing shetja bad ong, 'Peit mo Thei-thei wat balaiñ than.'

Ka Thei-thei ka shu wiat rymmuiñ ia u khlem kren ei-ei. Ka shim pela, tin shini, khiew dud bad pynkhreh ban theh sha. Katba ki dang ia dih, ka ong biang ia u, 'Mynta ka sngi phin ia praktis rwai Bahduh?'

'Ap shuwa ia phi: ngan sa iathuh ha i San. Naduh ba phi la leit klas, phi la balaiñ palat. Phi la nang ruh ban pynrem briew bad ban thaw ki phormula laiphew jait. Tangba ap in da wan iew i San ngan sa iathuh lut'baroh,' u kren pyntieng ia ka.

Ka Thei-thei kam dei shuh ka khynnah; hynrei ka samla. Kan ymlah ban long ba kan tieng noh ha ki jingpyntieng jong u. Lada dang dei ha ki juk shongkulai dieng ba dang ia pule ia ka nobel, '*Choose a girl in high school*' ka biang ban pyntieng. Hynrei, kata ka juk ka la leit noh bad mynta la wan kata ka juk shongkulai miaw ne ka juk kiew dieng sohmynken. La dei ka pateng ki 'riew kyrkieh bym long ap shuh haduh high school. U Kerlang um pat tipna ba ka Thei thei ba u dang kheiñ khynnah ka la

nang ban pynwan dur ia katei ka jingthoh (Choose a girl in high School) da kumne:—

Choose your girl in M.E;
Just after she finished her primary.
High school will be to late,
'Couse she'll be in love with her class-mate.
Forget about the college then.
For, it's full of married women..

Haba kumne ym don jingartatien ba ka Thei-tbei ka la rkhie beiñ ia ka jing-kheiñ-biej u Kerlang ia ka.

Hadien ba la dep dih sha, u peit baje. Wow! khlem pat lap ba sngew thuh lah da don san shiteng, u ieng-joit nangta bad mih sha baranda. Tai, ka Carolin ruh ka dang plie ia ka phalor nar. 'Phi lah da poi mo?' u kren ia ka.

'Nga la kham slem mynta namar ba nga bunkam ha klas,' ka iathuh.

U Kerlang u iaid pynsted ban plie iing ba u shu khyrdep. Tang shu rung hapoh u ong ia ka. 'Ngan tiew shuwa da ka sha mo ba phi la thait?'

'Sngewbha ai da ka um seh,' ka pan na u. U Kerlang u leit tongum bad ai ha ka. Katba u dang ai u ithuh na ka.

khmat jong ka ba ka ithait bad itlot. Hynrei, ym i dei ba kan pang ne shitom. 'Phi wan sha Law College mynhynnin?' u kylli ia ka.

'Ho-oid. Balei phi khlem wan?' Ka peit artad ia u.

'Nga la mut ban wan tangba tang shu poi ha ning, lap kynsan ka jaituh: nga pep noh,' u iathuh thok. Ha ka jingshisha dei ka shithi kaba u la iohpdiang na ka Saralin kaba la pyndik ia u.

'Mynhynnin wan shim klass u to u ba dei ia ka Hindu Law; Wow! ka jing sngew jlep. U batai ar-lai minit bad plied ia ka kot shadien shadien shakhmat sha khmat. Ka shim por sa kumba lai-saw minit ba un lap ia ka bynta ba u thmu ban pule ne batai,' ka iathuh.

'Ap jang-jang ngan leit tiew sha,' u ong ia ka.

'Keiñ noh shuwa bah Ker. Sa dih pat shibit, ynda ngi la ia dep praktis. Lada labiang ma phi ka bha ban iasdang noh ban kloi.'

'Peit ho; ngan ym pynbor: namar ym dei shuh ba phin dang lehraiñ,' u wiat artad.

'Lehraiñ lei. Hynrei ba ngam pat sngew kwah. Nga la dep bam ja peris shuwa ban wan shane.'

'Oh! Phi lah da wan na sha iing ruh? Ani! ka jingkloi,' u pynroh.

'Na NEHU sha iing kam jngai hi te; Mynta lei ba bun ki Mini bus; kloi bha,' ka phai-ktien.

Kumba arphew minit la shu leit ka por tang ha ba ia kren-kai kumne nawei shawei.

Ha kata ka janmiet ki ia praktis ar tylli ki jingrwai thymmai.

Kawei na kita ki jingrwai ka dei shaphang u Tirot sing: u khla ka wait ka Ri Khasi. Tang dep kine artylli u Kerlang u pynkloi ban tiew sha namarba la dum ngaiñ. Hamarkata ka por u kynmaw ba ha u phlas la don lypa ka um thnam. Kumta u theh da u *Coffee* ban kloi. Hakata ka jingleh kyrkieh, kumno-re-kumno katba u dang wan rah u shu syntuid ka kjat shiliang. Shait! baroh ar pela u *coffee* ioh theh khongpong halor ki khohsiew ka Carolin.

'Wa! balei kumto?' ka ieng artad joit.

'Syn...n.. nt...tui.. d...d u shylliah...' u

jubab da ka jinglehraiñ. U ieng joit nangta ñiat u shim ia ka *towel* ba don hajan bad u pynñiat kloi-kloi na khohsiew. Ha ka jingkulmar u la kum pynñiad lut ia ka khohwah bad sla kjat. Wat ia ki kti ba khlem da dei ruh u shim bad u pynñiad lamwir. Ka Carolin ruh kumba shohtyndep ka shu shah khlem leh eiei. Ha ka jingkulmar jingmut u la kum bat sah ia ka kti jong ka bad ñiad-shi-ñiad khlem nang pyllait shuh la kumba shoh jadu pynban. Hangta shu mih pynban kine ki ktien, 'Nga ieit ia phi,' Tip u mut ban ong aiu. Kam lah ban long ba u da mut ban kren kumta.

Ka Carolin ban weng-noh ia ka kti na ba u bat ruh kam nangshuh. Ka la shoh-biej lang Jylliep ka peit ia u khlem lait jubab ne kren eiei. Katba nang slem ki la nang iajan iajan iwei-sha-iwei pat; tad haduh ba ki shyntur jong u ki la poi halor ki jong ka. *Unconsciously, she embraces him tighly while he went on kissing her lips, her cheeks, her neck and the lower part of her chin. And back on her lips again.*

Thret! ka kyndit, 'Ani! haei kumne nga don?' ka pyllait artad ia ka kti. Ki ngab ki saw-kyrang.

U Kerlang ruh u la kyndit. Ha kti ka mon u dang bat sah ia ka *towel*, 'Phi

la khluit ne?' Mynta ruh u kren kumba ruma.

'Ym pat lei-lei. Nga la lap ba ieng shuwa ba kan ngam ha doh,' Ka shong artad.

Na khohsiew sharum la jhieh ka jaiñsem jong ka. Hadien kata u leit wieh ia ka *towel* ha ka um bad ai ha ka ban ñiad ban khuid ka jingdam bit shini La pdam noh ka jingiadih *Coffee* jong ki: tangba, baroh arngut ki sngewthuh ba ki la ioh mad *Coffee thymmai*, da uba kham pyntngen bad kham shngiam ha ka jingmad

Kata ka ïing ba u sah ka la ksaw. Ka jingieit jong u bad ka Seralin ka la sdang na kane ka ïing bad mynta bad ka Carolin la sdang.

Hakata ka miet ka Carolin ka mih na iing jong u ynda la don 8 00 baje. U Kerlang u la mut ban leit on ia ka shaduh iing; hynrei namarba ioh da ka mini bos ba set ha shnong ka la phah noh ia u.

Naduh ka 7 tarik ter-ter ka jingiapraktis ka la nangkham sngewtynnad namarba la iaieit. Ka jingshitrhem mynta ka la mih na baroh arliang. Ka jingiakynduh jong ki kaba manla ka janmiet kam long shuh tang ka jingpraktis jing-

rwai hynrei ka jingiapraktis jingieit. Katba nangiaid ki sngi u *masala jingieit* u la nang-iwbih ha ki. Ki shyntur ki la nang-shngaim bad thiang kum ka ngap sah snem. Ki dohnud jongki ki rhem da ka jingieit markylliang. Kawei-pa-kawei ka kynta kan ym iaid thylli khlem da iohi ia ki ba ki iadoh ieit.

Shisien, ka trai-iing ka nangmut ban wan sngapkai ia ka jingiapraktis jong ki. Sa ba kan rung artad, ka iohi pynban ba ki iashong marsyndah sbak bad u Kerlang u dang kdup ia ka Carolin. Ka la kynran da-dien bad phet bak shala iing. Kine ki arngut pat kim tip eiei iakata, 'Pleng u Bahduh uba tbit,' ka kren hapoh la mynsiem. 'Nga dei banda phikir bha ia ka Thei-thei namar ka la samla mynta. La dei ban kynriah kham sha jngai na u kyieng ba la don sni. Ia ka makhon song plastik dei ban pynjngai na ka ding; lymkumta, la pdam ka tah ruti. Ki lum kin madan; lynti kyllaiñ kin beit. Dei hangto keiñ ki madan bad ki beit', ka pynkut artad da ka jingkynjik-kynjak 'riew tynmen.

L : XIX

6tk. Nailur, 1986

Dei ha kane ka sngi ba ka Carolin ka la phla ha ka kmie bad u kpa, ia ka jingiaieit jong ka bad u Kerlang. Ha ka poi 8 00 baje mynstep, katba ki dang iashong dih sha ka Carolin ka la ong.

'Mei, Pa: mynta ba phi la iadon lang, nga sngew ba ka la biang ia nga ban ïathuh ia ka jingshisha. Kum ki kmie ki kpa ka dei bad shonghok ban tip. Nga ngeit phin iakmen lang bad nga ha kane ka por.'

'Ka khubor aïu khun phi don ban iathuh ha ngi' la kylli ka kmie da ka sur kaba jem katba u kpa u peit ia ka Carolin da ki khmat kriatien kaba paw ar jingmut.

'Kam dei ka khubor baphylla: hynrei kaba phi ruh phi la iadep iaid. Don kiwei kiba dang iaid bad yn sa don kiwei ruh ki ban iaid lyngba. Shisnieh pyrthei ka long kumta, ym dei tang ha nga. Kumta, nga ngeit ba kane kaei kaei kaba ngan [illegible] mynta [illegible] dei shabar u put ne [illegible] ly ti ba b[illegible]la.' ka kren suki jai hakhmat jong ki

'Phi la heh la san khun, nga tharai phi la tip kano ka kam ba phin leh kan pynsngewbha ia ngi bad kano pat ka ban pyn-sngewsih kthang ia ka dohnud jong ngi ki kmie ki kpa,' la kynrup ktien biang i kmie namar u kpa u shu sngap jar-jar.

Na ka rukom kren ka Carolin, u kpa u la sngewthuh aiu ka mut ban iathuh kumta u la pyn-ap lypa artylli ki tiar ia-pom-kawei ka dei 'HOOID' lada u iahap jingmut bad kawei pat 'EM'. Haba u rang-bah u pyndonkam ia ka ktien 'Em' to kyn-maw ba kadei kaba kthang.

'Map pa ia nga lada dei ka bym sngew-tynnad ban iohsngew,' Ka kren ia u kum-ne namar u shu sngap. 'Nga la iajuh bad uwei u samla uba kyrteng u 'Kerlang.'

'Uba long niam aiu?' u kynhied kyn-san u kpa haduh ba i kmie ruh i la kyndit.
Ka Carolin ha ka jingkyndit bad kul-mar jingmut ha ka jaka ba kan batai sha-phang ka niam ka iathuh pynban kumne, 'U dei u nonghikai ha college bad u.......

'Nga khlem kylli ia ka jingtrei jong u; hynrei nga kwah ban tip u don ha ka niam aiu,' u kylli biang sa shisien.

'U dei u para niam khun?' la khroh sa i kmie.

'Em, u don ha ka balang Katholik pa,' ka jaw ummat artad namar ka jingkynhied u kpa la kum ia ka shakri.

Thraw..raw..raw u buh dom artad ia ka pela sha bad ong, 'Pha dei ban ia khlad bad u shisyndon. Mynta ka sngi pha dei ban thoh ka shithi iakhlad bad phah sha u,' u ieng artad na ba shong.

Ryngkat ki ummat ka kren ia u, 'Pa, um dei u riew-kai ba khlem kam khlem jam. U dei u riew donburom, u khun swet khlem kmie khlem kpa. Shah ia nga ngan wan ialam ia u ha iing. Da peit ia u briew bad sa bishar ynda phi la iakynduh markhmat, ai lad seh pa, nga kyrpad'

'Em, um bit ban iuh kjat lano lano ruh hangne ha iing jong nga. Ngam kwah wat tang ban iohi ia ka khmat jong u. U mat dei u khun Syiem u khun myntri. U mat kup kata ka burom, wei ba um dei u para niam wat pynjan sha nga.'

'Ngin da ia kren keiñ kpa shaphang ka niam lada u dei u briew uba bha u bym don ka teh ka khum, lada u kloi ban bud niam. Lada u ieit shisha ia ka khun jong ngi nga tharai kan nym eh ban bud niam,' la kyrpad sa i kmie.

'Ym donkam ia kren,' u kynhied ia ka kmie ruh. 'Synshar noh maphi ia ka iing ngan leit noh manga'

Jar sngap i kmie ha ka jingtieng.

'Pa lada ka long ha kata ka rukom; sngewbha shah ia nga ngan leit iakynduh bad iakhlad markhmat. Nga dei ban pynshai ha u ia kine kiei kiei ba un ym sahnud. Nga dei ban iakhlad da kaba suk. Ngam dei ban shu bthat lyndet ia ka jingieit. Lada ngan thoh da ka shithi, kan pynpait dohnud ia u khun swet bapli. Hooid, nga ieit ia u: hynrei, na ka bynta jong phi nga kloi ban bthat ia u kynjri jingieit. Tangba shah ia nga ngan leit ia kren markhmat. Ngan ym pynkheiñ ka ka kular.' ka kyrpad sa shisien.

'Naduh mynta ka sngi pham bit ban mih na ïing. Mar ia wai klas pha dei ban wan beit sha ïing. Saw baje pha dei ban poi ha ïing, tang bakla ia kata ngan kdiah syndon bad kti bad kjat bad ngan bsa suk ha jingthiah. Ym donkam ban iakynduh ia u. Ka jingsahnud jong u kam dei ka jingduhnong ia ngi.'

'Ka long kaba eh ban thoh da ka shithi. Map seh pa ia nga.'

'Pha dei ban nang,' u leit shim ka kot sada bad u khulom. 'Shim thoh myn-

ta. Lada pait u dohnud jong u u jong ngi un nang tylli bha.'

Ka Carolin bapli kumno kan leh. Ym don lad ia ka ba kan ia kynduh ia u. Kam lah ruh ban thoh kum kata ka shithi da lei lei ruh. Ah! ka bapli ka la kylla nongshet-kylla ei kha-ma-kha. Tang namar ka jingiapher ka niam ka dei ban duh ia ka jingsuk ka jingim ryngkat bad u. Hakata ka sngi baroh shi-sngi ka th'ah ha iing. U klongsnam u tied kum ban bthei. Wat la ka la iaicit-bad u Kerlang dang tang shi-bnai, hynrei ka jingieit ka la leng kham palat ban ia kiei kiei baroh Ka sngewthuh ba kam lah da lei lei ruh ban khlad na u. 'Tang namar ka jingiapher ha ka niam nga dei ban bthat ia u kynjri jingieit, ngan duh ia ka jingsuk? Em, ngan bud ia u kat shaba u ialam, namar ka jingim jong nga ka dei bad u: ym bad i mei i pa Ngam donkam ia kane ka spah ka hajar. Ai kin iakit sha jingtep,' ka raikut hapoh la ka mynsiem ban bud ia u.

U Kerlang pat bad ka kynhun tem u bah Do, naduh ka por 2.00 baje nohsngi ki la dep pynbiang lut ia ki tiar-tem. Mynta. ki ap satang ia ka Carolin. Kane ka sien ka ba nyngkong eh ban iapraktis lang bad ki jingtem bapura. Katba ka Carolin kam pat poi, ki la nang iapraktis ia ki jingrwai u Kerlang kiba dei rwai marwei. Dap lai baje

ruh kam pat wan. Saw baje ruh em. Ki kynta kila nangiaid hynrei shano ka Carolin ka don?

Dap san baje, u Kerlang u la lynga kum ka 'iarpdem. U bapli um tip eiei ruh ia ka duh ka dang ka jingbymwan jong ka. 'La jia aiu ia ka kumne? Ka pang u pyrkhat ha la marwei.

Hadien san shiteng, ki la ia sangeh noh kata ka praktis. Bad katba ki dang ia dih sha u bah Do u la kylli kumne:

'Balei kumne i khlem wan ita i paralok: jong phi bahduh?'

'Tip keiñ, haba mynhynnin ngi la ia pynbeit thik thik. Lah ban don ka jingjia kaba kyndit kyndit kaba la pynthut ia i,' u kren da ka jingikhia mynsiem.

Ki jong u bah Do: ki la ia leit noh hadien 6.00 baje. Shuwa ban mih, u bah Do u ong ia u Kerlang, 'Ngin sa iakynduh lashai 10.00 baje ha phyllaw ïingmane mo bahduh!'

'To bah Do: ia leit suk baroh.'

Ki tiar tem baroh ki dang ia ieh ha ïing jong u namarba thait ban kit shane shatai katba ym pat dep ka kam. Hakata ka miet u Kerlang um sngewbang bam

bang dih. Kumta u la thiah khlem bam. Hynrei u khlem lah khyllip ka khmat wat tang san minit ruh. Baroh shimiet u khih pisa kadiang kadiang kamon kamon tad haduh banda kynih 'ıarnyngkong u la ioh-thiah ngai khlem tip briew namarba u la thait palat.

To ngin iaphai biang sha ka Carolin. Aiu la jia ia ka? Ka thiah khlem bam eiei ruh. Ha ka por 10.00 baje mynmiet ruh ka dang shah tim ha u kpa. Hadien ba u la dep lynsher ia ka, u la kynnoh sa ia i men-kmie.

'Balei phi ai mynsiem ia ka? Phi tip ne em ba da ka jingiapoi-kha jong ka bad u briew u bymdei na kajuh ka niam ngin sa shah kynthoh? Balei phim kren bad pynsngewthuh lem ia ka.'

'Phi i kpa, ia ka khun samla dei ban kren da kaba jai-jai ym da kaba meh ding lep lep. Da ka jingbitar phin ym lah ban pynsngewthuh,' la phai ktien i kmie.

'Oh! phi mut ban ong ba ngam dei ban kynhied shuh ia ka? Lada ngam ai da kaba tyngeh kan ym pei shkor kane ka khynnah. Shaei ka kyrdan kpa lada nga hap pyndem ñiuhmat hakhmat ka khun?'

'Mynta, ngi dei ban shu khroh ia ka namar lada ngi pynpaw pyrshah da ka jingbitar ka jingieit jong ka ia u kan nangjur. Ka ktien jem borabor ka kham treikam namar ki ktah beit ia ka mynsiem;' ai jingmut biang i kmie.

Ka Carolin bapli kam nang iohthiah baroh kawei ka miet. Ki ummat kthang ki tuid halor syngkhlieh na ki khmat jong ka. Ka la ieit palat ia u. Ka jadu jingieit u rang samla arsien ka la ngam haduh tyllong u dohnud jong ka. Khambha baduh ia ki kmie ki kpa ban ia kaba duh ia u. "Balei ka niam kan long dieng-pynkiang ia ka jingieit ki ar-ngut kiba thrang ban tei ia ka lawei basuk basaiñ ha ka jingim jong ki? Ngan ym lahban shah ia kane.' Ka kren wei-briew.

L : XX

7tk. Nailur, 1986

Ha katei ka sngi ka Carolin ka thiah baroh shisngi. Eiei ruh kam bam. U kpa haba u ïohi ia kane u la bitar arshah.

'Mih!mih!! shisyndon na kare ka ïing. Pha mut ban thad khlemraiñ ia ngi da kaba shah jynit na ka bynta jong u? Wat tharai ba uta uba pha ieit un leh kumjuh na ka bynta jong pha. Wow! la mih ka nongshah-jynit na ka bynta u shynrang.'

U Kerlang kumjuh, u lynga u pisa mynsiem na ka bynta ba kam wan mih sah ïing jong u; um tip la jia aiu ia ka. Ha kata ka sngi u shongkhop ha ïing. Por 1.00 baje nohsngi u la khreh ban leit wad ia ka sha ïing hynrei, wan poi noh u bah Do. Kumta la pulom ka jingthmu jong u. U bah Do u shongkai bad u haduh 6.00 baje janmiet. Ha kata ka miet dang 8.00 baje u Kerlang u la bsuh hapoh jingthiah. Halor jingthiah ruh u pyrkhat tang ia ka. Suki-pa-suki kine ki jingpyrkhat ki la pynshoh samthiah ia u. Hynrei. kyndit kynsan ha ka por 9.00 baje eiei u iohsngew pynban ha don ba tied jingkhang. Joit! u khie plie. Ha ka jinglyngngoh dei pynban da ka Carolin. Kane ka tap da ka tapmoh-khlieh jyrngam

bad sem tangda ka jaiñsem shiliang. Ki ummat ki tuid ha ki arliang ngab bad ki khmat ruh ki at. Thrait! ka kynrup bad piam ia u. Ka shadem jong ka ka kyndeh sted kumban bthei. Hadien, ka la ïam pangnud hu...hu ..hu......

U Kerlang u kdup ia ka ha la ki ksangti bakhlaiñ bad shiphang um lait kren. Ka ruh kumjuh kam lah shuh ban kren namar ki jingsngewsih. Kham shiphang u la kylli ia ka:

'Balei! balei!! Thei kumne? La jia aiu ia phi? Iathuh seh, jia aïu?'

Ka Carolin kamlah iathuh katno katno ruh. Ka shu dem ka khlieh ha shadem jong u bad la ka ïam pait-dohnud. U Kerlang kum u rangbah u sngewthuh ia kata: kumta u ñiad ia ki ummat na ki ngab jong ka bad khroh ia ka da ki ktien jem.

'Balei phi leh kumne? ki beh ia phi na ïing ne balei?' u khroh ia ka.

'Bahduh ..bahduh, ngam lah ban im khlem ma phi. Nga ieit ia phi bad dei namar jong phi ba nga dei ban shah ibeiñ. Ngan bud ia phi kat shaba phi ialam. I mei i pa ki la isih ia nga,' ka iam biang.

'Ki isih lei kumta? Na kano ka daw?' u kylli.

Ban kylli bniah hakum kane ka por kan nang pynkthang aishah ia ka. Kumta, u Kerlang u syrpud syrpai ban pynjem noh ia u dohnud pait-pdang jong ka da ka jingdoh ieit na ki ngab, ki shyntur bad........

Ka ruh kumjuh ka pdiang ia u ha la shadem bathrang basliang. Hin-ly-hin ia um ki dohnud jong ki bad ka jingieit ka rhem bha. Suki jai ki la pynnoh la mon sngewbha sha jingiatylli lang; kawei ka doh bad kawei ka mynsiem. Ha shadem u Kerlang ka Carolin ka rih-tngen bad ki ksangti bakhlaiñ jong u ki ai jingshngaiñ ia ka. Ki ummat sngewsih ki la rngat, ka shadem ba kyndeh ka palei bad ka jingtmang ka la her krad na ka. Mynta ka dap da ka jingkmen lynter ryngkat bad u. Katto la kut ka jinglong rangli u-Kerlang namar ka Carolin ka la pyndap ia ka jaka thylli ha dohnud jong u. Naduh mynta un sa kmen biang ha ka jingim

Kine arngut ha jingthiah ki iapeit ieit markylliang ryngkat ki khmat phuhsamrkhie ba i hun, i palei, ijahthait bad i ieit. Ha jingiakup ieit ki la ïohthiah suk mynsiem tad haduh ba kata ka miet 7 tarik ka

la ïaid lait bad ka step-phyrngap ka la kyrsiew pat ia ki.

8 tk, Nailur.

Dei ha kane ka sngi ba ka Carolin ka la iathuh lut ia ki jingjia haroh ha ïing jong ka naduh ka 6 tarik. Haba kynmaw ia ki kyntien khor u kpa kamlah khlem da jaw ummat. U Kerlang ruh u la kular skhem ban ri ban sumar ia ka.

'Da lei lei ngan ym shukor ia phi. La da ioh tang shikham ruh ngin ia bam lang' u kular ia ka.

Ha ka por 4.00 baje janmiet ki ia leit sha Iew khyndailad ban thied jaiñ phong, tapmoh khlieh, jaiñsem, sweater, juti bad kiwei kiwei ba ka donkam namar na ïing ka la mih thylli. Ha katei ka sngi u kpa bad ki kñi jong ka ki ia wad ia ka bad ia ka ïing ba u Kerlang u sah. Ki la tip shai ba ka la phet sha ïing jong u. Hynmei, haduh banda dum ruh ki khlem lap: kumta ki la leit phai noh sha ïing.

9 tk, Nailur.

7.30 mynstep, katba u Kerlang bad ka Carolin ki dang ia dih sha; ki la iohsngew ia ki briew ba ia kren shabar. U

Kerlang u ieng ban leit peit. Kine laingut ki lah da ieng ha jingkhang.

'Phi donkam iano bah?' u kylli.

U kñi ka Carolin u lam na khmat. U khlem kren shikyntien ruh u ñiat ia u Kerlang sha rud bad tan beit ia ka Carolin na u ñiuh khlieh. U kpa u ba bud nadien u bynthiew ia ka Carolin na ka khmat bad peit dom ia u Kerlang. Ka Carolin ka ïam bad ong:

'Pyllait seh mama. Map ia nga; ngam treh leit shuh sha ïing'.

'Ap! seh ma ngin da ia kren sngewthuh balei phi ialeh kumne?' u kyrpad ia ki.

U kñi ba ar u ai ia u shi sah na kpoh bad u Kerlang u sied sha kyndong. Ki patan beit shabar ia ka Carolin khlem isynei. U Kerlang u ieng na jingkhang bad shu peit ia ka ba ka iam; um lah leh eiei ruh ban iada ia ka. U jaw tang ki ummat. Ka Carolin pat ka pyrta ia u:

'Bahduh iarap seh ia nga. Ngam kwah shuh ban leit phai sha ïing. Ngan sah bad phi nga ieit ia phi. Pa!pa!!pyllait ia nga ngan leit bad u briew ba nga ieit.'

'Carolin! Carolin!! ngin sa iakynduh biang ha kawei pat ka por. Ngan ym klet ia phi da lei lei' u pyrta ia ka. Nangta hapoh la ka mynsiem u pyrkhat. 'Ka niam ka la bthat ia u kynjri jingieit. Haci keiñ ka jingsuk haba ka niam ka kham kordor ban ia ka jingieit? wow! ka pyrthei aïu kaba kum kane. Balei kumne ia nga man ka por.

Ah! sangsot ia u Kerlang bad ka Carolin. Jingieit ka la dkut da ka jingthombor ki ba ha ïing. Kumno keiñ kin sdang la jingim?

'Ngan dang iakynduh biang ne em ia u?' Ka Carolin ka kren hapoh la ka mynsiem.

Hynriew tylli ki arphewsaw kynta ki la iaid naduh ba jia kumtei, hynrei u Kerlang um pat ioh khubor eiei ruh na ka. Ki jingpyrkhat ba har rukom ki wan lynsher ha u haduh ba um lah sngewthuh shuh kano kaba dei bad kano pat kaba lait. Ka jingpang na ka jingshah kura ha u kni ba ar jong ka ruh kam pat jem. Shisien pyrkhat u la mut ban thoh da ka shithi sha ka, hynrei ynda u la pyrkhat sani mynmiet u la rai ban nym thoh namar u tip ba da lei-lei ruh kan ym ioh ia kata ka shithi jong u. Kiba ha iing jong ka kin sa set lut ia ki shithi ki ba wan ha ka kyrteng jong ka. Kumta, u la shu kun ia kiei kiei baroh tang ha lade hi.

Ha ka step—jong ka sngi ba nyngkong jong ka taiew, katba u dang shut bniat ha phyllaw u la iohi ia ar-ngut ki riew kynthei kiba wan iaid shaphang iing jongu. Kawei na kita ka ba iaid na ka liang kamon ka long hapdeng ka ryta laiphew-san bad sawphew. Kawei pat kaba iaid sha ka diang jong ka ka long hapdeng ka ryta ar-phew lane arphew-ar snem. Bad dei ia ka ba u Kerlang u la ithuh nyngkong wat lada ki dang kham pajih na u. Ka dei ka para u Shailang u ba ia dei shi bakha bad ka Saralin. Ki tang rung ha phyllaw u la ithuh ba ki khmat jong ki ki at la kumba ki dang dep iam. U la pyrkhat, 'Imat la jia eiei ia u Shailang'. Kumta, u la khot pynkloi ha iing. Tang shu rung hapoh ka para u Shailang nyngkong ka la iam mian mian, bad tap da ka jain tapmoh-khlieh na shyntur. U Kerlang ruh um nang shuh ban kylli ia ka daw.

Dei kata ka ba la kham long riew tymmen kaba la iathuh ia ka jingjia. "I Tngenlang im don shuh pyrsa".

La kumba dung da u 'nam sarang ia u dohnud jongu. U shu peit lyngngoh ia kata ka briew khlem lait kren. Hadien shipor u la kylli, "Myn....mynno i khlad bad i shitom kumno?"

"I khlad mynne por lai baje. Ka jingshitom te i shu ioh pang shit tang myn-

miet", ka iathuh. ",Haba mynsngi ruh ka dang wan skul bad ka khlem ud shitom eiei. Hynrei ynda la miet bha ka la sdang ud pisa mynsiem bad ka khlem thiah shuh artad baroh shimiet. Ban kit sha hospital ruh ym ioh kali shuh namarba la miet palat. Kumta, ngi la pyndih da ki dawai katba don ei ha iing bad ba ngi ioh na ki para-marjan".

U Kerlang u shu dom ka khlieh shapoh. Um lait shuh ban kren eiei.

"Phi ruh pyrsa sa wan noh kloi shatai namar ka kmie ruh tang-tang shiphang ka la kyllon iapler", la ong biang kata ka briew.

U Kerlang u shu kohnguh khlieh khlem kren. Ka dohnud ka la dap shoin da ka jingkthang mynsiem. Ban tyrwa kwai lane sha ia ki ruh um kynmaw shuh.

"Ia Thei ngin ia leit noh", ka ong ia ka para u Shailang. "Ngin ia leit noh shuwa ma ngi pyrsa", ka kren ia u Kerlang bad ieng artad.

"To, kata. Nga ruh ngan sa wan noh kumne", u kren da ka sur ba jem.

Tang shu mih maki u la iam bhu-hu-hu khlem da lah kun shuh. Kata ka jingiam

jongu ka la pynkyndit ia ka trai iing bad ka. la wan mareh.

"Balei bahduh? Balei phi iam kumne? Iathuh seh wat shu iam kumne", ka khroh ia u.

"Ka khun jongnga te san ka Tngenlang kam don shuh".

Kata ka trai iing namar ba kam pat sngewthuh ka la ban biang "Phi mut aiu ba kam don shuh, ka jah shaei?"

"Ka la khlad noh mynne mynstep". "Ah! Ka shitom kumno ka khyllung bapli?" ka kylli da ka jingkyndit.

"Ki ong ba ka pang shit tang mynmiet hi. Mynsngi ruh ka dang wan skul te San".

"To, bahduh, kane ka long ka mon Uba najrong. Ma U u la mang ba kan shong bad phi ki kmie ki kpa tang khyndiat por tang kat ban ioh iathuh khana shi jingim. Shaniah ha ka jingpyniaid bastad U Nongthaw" hadien kata ka ruh ka la shu sngap noh. Nangta ka la kylli biang, "Haba kumta lano kin pynkhuid?"

"Nga tharai la shai San, namar ki khlem iathuh eiei iakata", u jubab.

"Ngan sa pyrshang ban wan la shai Phi te phin leit noh mynta em bahduh?"

"Haoid San, ngan hap leit noh mynta kumne."

"Khreh noh bahduh, nga ruh ngan leit shet leit tiew noh". Ka tang shu ieng ka niad artad ia ki ummat kiba jaw da ka jingsngew-synei bad jingsngewlem ia u Kerlang bapli.

Tang shu mih ma ka u la khreh bad mih ban leit peit khatduh ia la ka khun.

U tang shu poi u la rung beit sha kamra ba ki pynthiah ia i Tngenlang. Hangta u iohi ia ka khmat ba lui-lui ka bym lah ban mutdur ba i Tngenlang i la iap. Haba shu peit i kumba i iohthiah. Jrup u jaw ki ummat kthang kiba um pat ju jaw kum kita.

Ban kren eiei ruh um lait shuh namar ka jingkthang ka mynsiem ka la palat ha u. Hadien slem-slem bha u sa lait ban kren ha la ka khun baieit. "Tngenlang khun baieit, phi phah khot ia nga ban wan peit ia phi ynda phi la don ha kane ka kyrdan; haba phim lah shuh ban peit ne ban kren ia nga. Hato ka biang mo khun ia nga ban shu peit ia ka dur jong-phi, khlem da lah ban ia kren?"

Ka kmie jongi, ka tang shu iohsngew ia kitei ki kyntien jongu ka la kyllon iapler biang. Bad dei kata ka jingkyllon jong ka kaba la pynthut noh ia ka jingiakren khatduh iawai jongu bad la ka khun baieit.

Ha ka sngi kaba bud la leit on tep ia i Tngenlang hapdeng ka jingiaiam briew bym lah batai, khamtam na ka liang kiba haiing ha sem jongi. Tang shu sei ia ka synduk ha phyllaw, ka kmie jongi ka la kyllon biang sa shisien. U Kerlang pat u ba ieng ha syndah ka synduk ryngkat bad u Shailang, um lait iam shuh. Ki khmat jongu ki la saw kum ka ding. Hynrei, tang shijaw ruh khlem mih ummat na u.

Hadien ba u nongleh-niam u la dep leh-niam leh-rukom la rah noh ia i sha u lum kyntang ban pynthiah ia ka met jongi hangta.

Hakata ka miet hadien ba la dep bam, u Kerlang u la ioh lad ban ia shongkai bad u Shailang. Kata ka jingiashongkai ba tang ar-ngut hi ka la ai lad ia u Shailang ban pasiaw ha ki shkor u Kerlang ia kaei kaba u la iohsngew shaphang ka Saralin.

"Bahduh", u la sdang, "Haduh katno ka long kaba shisha ba i Duh Seralin i khlem don ha iing ha ka por ba khlad i hep Tngenlang".

"He!" u kyndit u Kerlang ia ka jingiathuh jongu. "Ka leit shaei?", u kylli.

"Na i Thei nga iohsngew ba i Seralin i la poi ha ling tang ha ka por saw baje mynstep, kata ka long shi-kynta hadien ba i Tngenlang i la khlad", u iathuh.

"Ta kein Shai, ka leit shaei?"

"Hana i leit Kiewhati bad uwei u dkhar ba sah ha Nongmynsong. U dei uba niah trok kit dewiong", u iathuh

U Kerlang u shu peit ia u Shailang khlem kren. Hynrei ha la mynsiem u mutdur ba "Shisien ba la iajuh bad shlan ban jah miet bad u dkhar, tang katta ka pubon la jot".

"Ym dei tang kane ka sien ba i la jah miet bad utei u dkhar, hynrei la jan man ka por. Naduh ba iakhlad bad phi te i la iaid talain shongshit lamwir. Utei u dkhar ba i iajuh mynta lei u dei uba la don lok bad don khun lai ngut", u batai ha u Kerlang.

U Kerlang pat uba dang dap da ka jingsngewsih u shu kren mynthi da kaba ong. "Lah uta kein bah Shai kham shngain"

"Ka kynthei Khasi jong ngi te Bahduh, katba ngi nang ialeh ban beh mynder katta ka nang ia bieit ia uta uba ngi ksih. Lada long kumne, ka bha ia ngi ban kylla pukir noh", u kren kut lad u Shailang.

Ar-lai sien u Kerlang u saham samthiah hangta ha ba shong. Kumta, u ia ong, "Bah Shai ia ngin ia wad jaka thiah noh, namar lada ngin peit miet sa mynta ka miet lashai ngin ym lah tiei kam eiei ruh"

"Naduh ba mih ma phi te Bahduh I hep Tngenlang i la duh ia ka jingieit kpa nyngkongeh bad pat sa ka jingduh ia ka jingieit kmie ka kmie jong i ka la lap miet satang ka shang makia. Kam ju don por ban pynsum pynsait, kam ju don por ban ai bam ai dih, ban pyntngen lem haba i sngewsih bad kam kdup ieit shuwa ba in thiah. Tang shisien ruh i Seralin im pat ju leit on ia i sha skul. I shu shaniah tylli tyllan tang ha ka nongtrei".

"Ka jingshim noh u Nongthaw dang mynta ba im pat sngewthuh ia kita kiei kiei ka long kum ka jingkyrkhu te bah Shai", bynrap ktien sa u Kerlang.

"Ka long shisha ka jingkyrkhu Da ka jingshim noh jongu ka la pyllait ia i na shibun ki jingeh namar, ngim tip uba

kumno u kpa-nab in ioh", la ban ktien biang sa u Shailang".

Katba ki dang ia bun nia kumta, ka Seralin ka la wan khot ia ki ba kin thiah noh ; namar ka la dep pyllait kawei ka jingthiah na ka bynta jong ki. Kumta, ki la ia leit thiah noh bad kata ka jingiakren ka la shu kut tang katta.

L : XXI

Katba nang iaid ki sngi ka jingsngewsih na ka bynta la ka khun ruh ka la nang jah. Mynta pat u khuslai mynsiem na ka bynta ka Carolin. Sha Law College ruh kam ju wan shuh. Haduh arsien u la leit wad ia ka sha NEHU, hynrei um ia kynduh. Ki jaiñ ba u la pynthied kiba don ha iing ki pynkynmaw beit tang ia ka. La jan dap artad ar bnai naduh kato ka step ba la pynkhlad jubor ia ka na u. Hadien ba um lah shuh ban shah ia kata ka jingkhuslai mynsiem, u la rai da ka jingmut rangbah ban leit wad beit ia ka sha iing. "Ai kan jia katba jia ngan leit beit sha iing jong ka". U rai kut hapoh la mynsiem. Kumta, da ka jingmut ba skhem u la mih na iing ban leit sha Madan Rting.

....Ynda u la hiar na ka bos ha Madan Rting u la peit shano un leit ne hangno un kylli ia ka iing jong ka. Ha kata ka por la wan iaid uwei u khynnah samla. Kumta u la pynkloi ban kylli, "Ei bah, phi ithuh ia i kong Carolin?"

"Haoid bah, phi mut ban leit sha iing jong i?" Kylli uta u samla ia u.

"Haoid kein, tangba ngam tip ia ka iing". U jubab.

"Ale ngin ia leit lang namar nga ruh nga mut leit ha iing jong i",

Kumta ki ia iaid lang, katba dang ia iaid uta u samla u la kylli ia u, "Phi ia dei aiu bad i kong Carolin?"

Shiphang u la sngewthlun ban jubab ia ka jingkylli uta u samla. Hynrei ka jabieng jong u ka la treikam sted, kumta u la jubab, "Em, ngim ia dei eiei hynrei nga ithuh namarba ngi ia pule ryngkat ha NEHU".

Poi hajan kawei ka iing kaba la dap briew lypa naduh baranda haduh phyllaw, uta u samla u la ong, "ka dei kane ka iing."

U Kerlang tang shu iohi ia kata ka jingialum briew ula i lyngngoh. Bad shuwa ban poi artad ha phalor ula kylli ia uta u samla. "Nga khlem tip eiei jia aiu bah hangne ha iing jong i Carolin?" U bat artad ia u na ka kti kadiang.

"Oh! Phi khlem tip eiei bah? Nga pat nga nangtharai ba phi wan sngewlem na ka bynta jongi". U kren kyndit uta u samla.

Nangta u Kerlang ula sngewthuh ba kam dei ka kam khawai dawai namar uta

u samla u pyndonkam ia ka kynticn 'sngew-lem', kumta, u la ong. "Mynta la katno i khlem wan klas te nga khlem bna eiei ruh Haba kumta, mano ba khlad?".

Uta u samla u la batai, "I Kpa i Carolin i la jah mynta la lai sngi. Lada khein lang bad mynta ka sngi la long saw sngi. Ar sngi ngi la pynlong ka jingleit wad da u shnong, hynrei ym pat lap sabut eiei ruh. Ngi la lap tang ia ka jeep jong i na Dwar Ksuid".

Hadien kata uta u samla u la sngap noh bad u ialam ia u Kerlang ha kamra shongkai Uta u samla hi u la leit khot ia ka Carolin. Ma ka ruh da ka jingbym poi pyrkhat, da ka jingmut ba lehse ki wan shisha kita ki paralok na NEHU, ka la mih ban kien. Ha ka jingkyndit ka iohi pynban da u Kerlang ba u shong hangta.

"Bahduh!!!. ..nga nang mut ba phi la klet ia nga", ka kynrup bad piam trait ia u.

Baroh kiba ia don hangta ha kamra shongkai ki shu ia peit lyngngoh ia ka. U Kerlang pat ha kum kata ka khep ban kren eiei ruh um lait shuh Nangta ka ia-lam noh ia u sha kawei ka kamra bym don mano mano ruh bad khot ia la ka

kmie. Ynda la wan ka kmie ka ong, ' Ngam da donkam ban batai mynta, hynrei phi la dei ban sngewthuh hi mei". Ka piam artad ia u Kerlang ha khmat ka kmie ba kan dup sngewthuh ia kaei ka thmu bad mut. Nangta ka peit ia u Kerlang bad ong, "I mei jong nga".

U Kerlang markumta da baroh ar ki ksangti u kdup ia ka kmie jong ka. Ban khot kiaw ruh um pat sngewlait, kumta, u ong, "Mei map ia nga".

I kmie jong ka pat i shu peit ia u khlem lait kren shiphang. Hadien katto katne por ki ummat ki tuid na ki pyllew jongi bad da ka sur bajem jai i ong, "Nga map ia phi".

....naduh kata ka sngi u Kerlang ruh u la leit ia wad lang ia u kpa jong ka. Bad dei ha kata ka sngi ynda la jan sep artad ka sngi ba kawei na ki kynhun ka la lap ia ka met iap u kpa jongka na khapum jan U C.C. Ia ki kti ki kjat la teh la khum da u tyllai la kumba teh sniang bad na shyntur pat la set da ka jain iong. Katno ka jingi sangsot ban peit. Ia ka met la kit beit sha Civil Hospital bad ha ka sngi kaba bud na Civil Hospital la rah beit sha lum jingtep khlem da rah shuh sha iing.

......Ki long shisha ki por ba sngewsih kthang ha ka Carolin bad ka kmie jong ka ba ki la duh noh ia la u kpa. Hynrei katba nangiaid ki sngi ki por kita kiei kiei baroh ki la nang dam na ki dohnuh jong ki. Ka Carolin lei ka jingim jong ka ka la palei mynta namar ba u Kerlang u don hajan jongka.

LA KUT

Xmas basuk bad snem Thymmai ha pahuh-pahai ia phi baroh ki nongpule

Ka Kristmas Basuk Ia Phi

Lyngba kane ka kot 'Babu Baieit Ap Ia Nga. Ka Khasi Book Stall, Room No 38 Shillong Super Market Mawkhar ka pynpaw ia ka jingsngewnguh ia phi baroh ki nongpule ia kane ka kot. Ha kajuh ka por ka kyrpad ia phi baroh ba phin wan thied ia ki kot ba bunjait na katei ka dukan. Ngin pyrshang ban ai ka jingshakri kaba paka ia phi baroh ki khun u Hynñiew Trep.

Kristmas basuk bad Snem Thymmai (94) ba kmen kan long ia phi. U Blei un kyrkhu ba phin nang-roi nang-san ha ki liang baroh.

Khublei shibun.
Khasi Book Stall.
1tk Nohprah, 1993.

KHASI BOOK STALL

Room No-38
Synod Super Market
Mawkhar Main Road
Shillong - 793002

LA PYNPHRIANG DA KA KHASI
BOOK STALL